Vilhelm Ekelund

Samlade dikter

I

SVENSKA KLASSIKER
UTGIVNA AV SVENSKA AKADEMIEN

VILHELM EKELUND SAMLADE DIKTER I

Vilhelm Ekelund

Samlade dikter

Under redaktion av Jonas Ellerström
och med inledning av Katarina Frostenson

I

SVENSKA KLASSIKER
UTGIVNA AV SVENSKA AKADEMIEN
I SAMVERKAN MED
BOKFÖRLAGET ATLANTIS

Vilhelm Ekelund
Samlade dikter I
Atlantis, Stockholm

© 2004
INLEDNING: Katarina Frostenson
och Svenska Akademien
TEXT: Vilhelm Ekelundsamfundet
TEXTREDIGERING, KOMMENTARER
OCH ORDFÖRKLARINGAR:
Jonas Ellerström och
Svenska Akademien

FORMGIVNING OCH TYPOGRAFI:
Anders Ljungman och Johan Melbi

PDF-GENERERING:
Megin Media 2005

Innehåll

Volym I

Katarina Frostenson: Om Vilhelm Ekelunds lyrik XIII

TIDIGA DIKTER (1897–1899)

Månsilver 3
Kväll vid Sundet 4
Månsken vid Kullaberg 5
Vid Mälarstrand och Östervåg
I Haga 6
Sommarnatt i skärgården 7
Ensamhetens stämningar I–III 9
I högsommartid 12
I kvällsolsbrand 14
Kornblixt 16
Sven Tyste 18
Sensommarkväll 19
På Kolmården I–II 20
När skymning faller 1–2 22
Vårkänning 24
Ur vandringsboken 25

VÅRBRIS (1900)

I. Skånska motiv
Mars-vår 29
Skördefest 31
Sydskånskt kustparti 33
Miniatyrer I–III 34
Slättbilder I–IV 37
Vaka 39
Idyll I–II 40

II

Vision 42
Bundet 43
Decemberskymning 44
Råga 45
Ungskog 46
Dagning 47
Betesda 48
Hemdrömmar 48
Armod 50
Vid horisont 52
En dröm 53
Pan 54
En visa 55
Havsstillhet 56
Vår vid Skånes kust 57

III. Små tavlor

Marskväll 58
Utanför blomsterbutiken 59
På reveln 60
Vid kärrsjön 61
Skånska vinterkvällar I–II 62
I pilhäcken 63
Gårdsinteriör 64
Nu hamrar blåsten mot rutan... 65
Över åsen 66

SYNER (1901)

Inledningssång

Till Skönheten 71

I. Syner

Den gamla gården 73
Färger 74
I värdshuset vid Sundet 75
Det första vårregnet 76

Det gamla fiskläget drömmer I–II 77
Ernst Ahlgren 78
Svårmodet 80
Hymn 81
Symbol 82
Vintervärme 83
Ensamhet I–IV 83
Från barndomen 87
Harpan (efter Richard Dehmel) 88
Plataner 89
Vägen 91
September på åsen I–IV 92
Över havet sjunker en stjärna 97

II. Ett landskap
I. (Där vi stå ute på den öppna plattformen) 98
II. Maj vid havet 1–4 101

III. Stilla dagar
I. (Kring valnötsträdens tomma grenar) 104
II. Ensam jul 105
III. (Oktoberkväll. Mot skylös bakgrund) 105
IV. Tristesse 106
V. (En toning, den sista, flämtar) 107
VI. I uppvaknandet 107
VII. Barfrost 108
VIII. (Nu stiga rökarna sakta från åsen) 109
IX. Före oväder 109
X. Dehmel: Stiller Gang 110

IV
I en bokhage om våren 110
Två visor (efter Robert Burns) 111
En okänd 112
Aprilsöndag 114
Nu sjunges Maj i gård och by I–II 115
Tystnadens slott 117
Det snöar över slätten 117

Efter natten 118
Siesta 119
Så står jag åter på åsens kam 120
Anslaget 121
Natur 122
Musik 123
Intermezzo 123
Snöljus 124
Vaknandet 126
»Völkerfrühling« 126
Tystnad 128
Lördagskvällen 128
På resa (efter Li-tai-po och Richard Dehmel) 129
Stillhet 129
En februarimorgon 131
Skymningar 133
Kvarnen (efter Emile Verhaeren) 133
En kall och klar och månvit vårnatt 134
Verlaine-stämning 135
En natt 135
Vårsyn 136
Ord 137

MELODIER I SKYMNING (1902)

Tillägnan 141

Mot andra landen 142
Kastanjeträden trötta luta... 143
Vårfrudag 144
I denna stumma kväll... 144
Psyke i gränden 145
Skånskt vinterstycke 146
Döden I–II 147
Sångmö 148
Staden (efter Theodor Storm) 149
Avsked 150
Lönn 151

Stum sång I–II 151
Purpur 152
Förnedring 153
Tschaikowski 154
Penitens 154
Sorg 155
När den lömska fega tanken... 156
Dröm på vägen 156
Nocturner I–II 157
Till havet I–II 159
Sången 160
Sonett, in i ditt tempel vill jag stiga 160
Det våta kornets doft... 161
Mot alla stjärnor spanar... 162
Hån 162
Hölderlin I–III 163
Inspiration 165
Epitaf 165
Trädet 166
(Häruppifrån hade jag sett det) 166
Stagnelius I–II 167
Den hemliga liljan I–II 168
Ro 170
Somna vill jag... 170
Åsen 171
Dalen 172
Beredelse 173
Dianas hymn 173
När skogen sprang ut 174
Gryningen 175
Då voro bokarna ljusa 176
Hälsning 176
Des Esseintes 177
Sorgen 178
Påsk 179
Förbi 180
Ringsjö-vår 181
Paysage de songe 182

Du tysta gråa morgon... 183
Ur Stefan Georges diktning
I. Öns herre 183
II. Till Phaon 184
III. Erinna 185
IV. (Den höga häckens jämna gröna spetsar gunga) 185
V. (Vi vandra upp och ned den gamla bokallén) 186
VI. (Av lena sångers följe buren) 186
VII. (Din sorg jag vet) 187
Visioner och harmonier
I. (I sommarmånens sken) 187
II. (Här saktar källan sina vågors gång) 189
III. Klart lyser du för mig 189
IV. Själarnes sång 191
V. (Knappt blå var luften) 192
VI. Sekund 193
VII. Helg 193
VIII. Drömmen 194
IX. Hymn 197
X. Stormen 198
XI. Odi profanum 199
XII. Källan 200

ELEGIER (1903)

Blomning i natten 203
Genius 204
Vintern 205
(Över oss den lätta skuggan) 206
(I drömmar träden stå) 208
(Som den som fåfängt ur en fasans dröm) 208
(Uti min själ Förödelse slog ned) 209
(Min själ, vak upp ur dina tunga drömmar) 209
(Ett förtidigt allvar) 210
(En livets ljuva dikt) 211
På resa 211
Ljus 212
»Heinrich, das Kind« 212

Som ett stjärnfall 213
(Du kunde ju ej veta) 213
Till Apollon 214
Uppenbaring 214
Rader vid Axel Wallengrens grav 214
Final 215
(När du då var gången) 216
Hemlängtan 217
Höstmorgonen 218
Symposium 218
Vännerna 220

I. Tenera Laurus 222
II. (Där långt inne) 223
III. (Här är gott för mig att vandra) 224
IV. (Heta natten mörknar kvalmig) 225
V. (Ack, hjärtats längtan har ej hem i världen) 226
VI. (Och likväl, o natt) 226
VII. I skymningen vid ån 227
VIII. (Dunkel av bleka stjärnor) 228
IX. (En gång jag mötte dig) 228
X. (Det var den smärtan i ditt anlets drag) 229
XI. Den döde 230
XII. (För ingen diktar jag) 230

FRÅN 1900-TALETS BÖRJAN (1901–1905)

Vårnatten i hagen 233
I barndomen 233
Nocturne 234
(En natt som ingen annan klar och len) 234
Efter Stefan George 235
Främlingen [av Charles Baudelaire] 235
Nocturne av James Whistler 236
(En dag förgår, och natten stundar öde) 237
(Ve mig!) 237

Kommentarer och ordförklaringar 239

Om Vilhelm Ekelunds lyrik

av Katarina Frostenson

I begynnelsen var landskapet, den vida slätten och havsstranden. Det var ett tillstånd av stillhet runt trakterna. En väntan på att något skulle visa sig i det öppna; det som inte kan tala, som aldrig kan äga en röst, utan enbart är.

När man går in i Vilhelm Ekelunds dikter går man in i en blick som möter, nästan mäter landskapet. I en rad dikter äger en återgivningsakt rum. Omsorgsfullt avbildas drag och konturer; strandlinjen, revelns räffling, trädets nakna silhuett, slättens fåror och utsträckthet.

Det är ett orörligt, liksom skendött landskap – så går en skälvning genom det, en kåre, ett ljussken, en svag, avlägsen ton. Lugnet lägger sig över markerna igen. Skeendet upprepas, det liknar ibland en automatik –

> Som tysta, svala händer
> stryker långsamt vårnattsvinden över havet.

Vilhelm Ekelund beskrev hur han i unga år hade »en synkraft, en förmåga att *uppleva naturen grekiskt*«. Det är som om det jungfruliga, ytterligt klara seendet uppstår i dikterna när jaget står inför det tidiga-eviga landskapet.

Den varaktigheten är stark i ett verk där annars motsatser och spänningar råder. Hos Ekelund pågår en kamp mellan dag och natt, klarhet och dunkel, hårdhet och vekhet, heroism och melankoli. Mellan mörkret som tynger och mörkret som rädda, mellan ljuset som upplyfter, och ljuset som gör ont.

> Någon vidare lyckad natur är jag ej – min moraliska karaktär är högst tvetydig, med flera hål i – det är väl därför min diktning ser

litet fatal ut! Mycket hård, mycket vek. (Ur brev till Gustaf-Otto Adelborg 10.5.1906.)

Vilhelm Ekelund föddes år 1880 i det lilla skånska samhället Stehag där fadern var smedmästare. Han debuterade som brådmogen 20-åring med samlingen *Vårbris* och genomgick sedan en rasande snabb utveckling som poet. Vågor av bilder och tonfall drog genom hans språk innan han nådde fram till sina egnaste ord, och en ny begynnelse. Från debuten 1900 till samlingen *Dithyramber i aftonglans* (1906) utkom sju diktsamlingar, det gick i snitt ett år mellan böckerna. De sju åren utstrålar sökande och rymmer en undersökning av former och uttryck inom den klassiska diktningen och modernismens fria vers.

Vilhelm Ekelund var livet igenom indragen i ett intensivt samtal med världslitteraturen, han stötte och blötte sina intryck i essäer och brev och läsningarna avsatte tydliga spår i hans litterära texter. Under perioden som lyriker omvandlade han snabbt en rad läsupplevelser till eget språk. Ola Hanssons svårmodiga, välljudande landskapspoesi blev avgörande för utvecklingen av de tidiga naturdikterna, liksom Paul Verlaines nyanseringskonst och stämningsmåleri. Friedrich Hölderlin, Hugo von Hofmannsthal och Friedrich Nietzsche gav impulserna till uppbrott och förvandling under den mer extatiska fasen. Vilhelm Ekelund tycks ibland ha svalt sina förebilders tonfall direkt, bara låtit dem smälta in i det egna språket.

Hur eget det nu blev – Ekelund tog alltså på ett märkligt totalt sätt intryck, något som kan verka främmande för hans oberoende, avgränsande natur. Själv talade han om att han var »slagen av heroerna«; han upplevde det ofta som att han visste för mycket om dikt för att kunna skriva inspirerat och friskt. Tydligt är dock att han prövade och omprövade, upphöjde och förkastade sina förebilders språk och attityder – processen talar om ett grundligt sökande, nästan ett slags *genomgång*.

I ett av sina många brev skriver Vilhelm Ekelund »att det egentligen upplysande eller tankeväckande i mitt författarskap ligger mera i dess hela rörelses historia och sätt att reda ut sig (livskamp) än i någon avskild och avgränsad tankesammanfattning, något begränsat, genomfört 'motiv'. Det finnes egentligen ingen 'bok' av mig. För välvilliga ögon kunde det hela vara en sådan, eller en liknelse till en sådan.«

Inom den lyriska produktionen kan dock ett par faser urskiljas. I de första samlingarna, *Vårbris* och *Syner*, är blicken starkt koncentrerad på landskapet. Det finns inget som stör mellan ögat och världen. Ljuslummiga dungar och kala bruna slätter ligger där, kullar med svarta trädkronor och nakna stränders silverljus återges.

Det märkliga med dessa naturdikter är deras känsliga återgivning av luftens och ljusets egenskaper. Vilhelm Ekelund hade en enastående förmåga att göra elementen syn- och kännbara:

I luft som lyser glansigt mjukt
står brynet tecknat mörkt och tätt
mot solnedgångens vida duk.
I bokens smäckert glesa topp
står halvljust flämtande ett sken
av skärt och brunrött violett –
en toning spröd kring dunig knopp,
ett stänk av guld längs naken gren.

Ekelunds skildringar av naturens linjer och färger liknar en dopakt, ett namngivande i kärlekens tecken, och texterna lever av den rena längtan att se och återge. Det är ur viljan att troget avbilda den avhållna platsen som de märkliga uttrycken uppstår. Få författare kan mäta sig med Vilhelm Ekelund när det gäller att uppfinna ord för att förmedla färger, att så långt det går återge *skiftningen*: i bronsrött, mjällvitt, kyligtblått, mattviolett, flygsandsvitt, förvårsbrunt, frostgrått, likgrått…

Det finns inte minst en rad ord som skall framvisa det grå – Ekelund var en av det grås väktare. Paul Verlaines ord i *Art poétique* om »den grå visan«, där det obestämda och det exakta förenas, blev tidigt en ledstjärna. Liksom den verlaineska uppmärksamheten på nyanserna.

Det grå omfattar både själens lägsta, mest tröstlösa tillstånd, och en skön tomhet, en vila i det kravlöst känslolösa. Ekelund upprepar gärna ordet i sina rader, omtagningen skapar stockning i satsen – och lystring:

Den vita akacian slog ut en kväll –
som stod så vissen
ensam och grå på gråa asfalten

När Vilhelm Ekelund mötte staden, under sin resa till Berlin 1902, kom asfalten och stadsmänniskan att bli en del av den grå världen. Det är i synnerhet prosadikterna som får bära fram scenerna ur metropolens liv. Här blottas människans ansikte i all sin nakenhet, fjärran det klara huvud, den rena gossepanna som så ofta visar sig i poesin, en platonsk urbild lik.

I staden slits blicken upp av det härjade livet, av verklighetens råa massa. Ett plågat kvinnoansikte framträder som en skrämmande art av skugga och frånvaro, ett svart hål. En närhet till andra utsatta och sårade existenser uppstår. Minnen och intryck kan här strömma genom diktjaget och ge stunder av paradoxal ro i det kaotiska, som i dikten »Vännerna« där två ljusgestalter, romantikerna Tieck och Wackenroder, visar sig, en stillsam innerlig bild som kommen ur gatans flod av skärande ljud och rotlösa människor.

Dessa oväntade förbindelser ger den Ekelundska lyriken närvaro och liv; linjerna som spänns mellan då och nu, mellan olika platser och världar, tankar och traditioner, mellan grått och grått. Poesin som en mötesplats.

Efter de första samlingarnas lugna blick på världen öppnas Ekelunds språk och får en tydligare röst, ett jag står fram inför naturen. Ett du visar sig likaså, verkliga och litterära gestalter tar plats. Konturerna mellan yttre och inre blir vagare, jaget och världen vävs samman. Jaget lämnar sin utsiktsplats, söker, tilltalar och överför sin smärta. Naturen får bära upp smäktande själstillstånd.

Här framträder Ekelund som impressionist, målar dagningar, dunkel, töcken och ljusstrimmor. Hela naturen skälver som en själ i hänförelse. Det finns inte längre någon gräns mellan själen och landskapet. Allting glider, fuktas och glänser samtidigt som det, i de allra finaste dikterna, finns en stark, fast konkretion, någonting av yttersta klarhet.

»Naturen ensam – Själen i naturen – Själen ensam«, – så kan, i stora drag, de växlande tillstånden i Vilhelm Ekelunds diktning beskrivas. »Det sjunger« heter den första dikten i *Havets stjärna*. Språket tar med tiden allt brantare kliv, diktens andning blir snabbare. Hjärtat sväller och jaget får större spelrum för sin klagan, sina frågor.

Vilhelm Ekelund hade en stark känsla för lyrikens höga ton, för den hymniska dikten. Han skriver med lidelse om Friedrich Hölderlins verk och gestalt: »Hans vers är det högsta den tyska lyriken nått. [- - -] Hans roman Hyperion är även något av det vackraste som finns. Han är verkligen en av de vackraste människor som skridit över den här besynnerliga planeten.« Ekelund kände den svindel språket kan skapa när det låter ljuden tala, när orden blir till något mer och annat, blir musik. Han var gripen av de rena tonerna i Psaltarens språk, han lyssnade till stigningarna hos Hölderlin, till Stagnelius suckar. Han hade gehör och var, med eget ord, »sångtörstig«.

Men när det egna språket sätts i stor rörelse och söker efter sångtonen mister det något av sin särart. Dess ljusverkan avtar, den sinnliga konkretionen blir svagare. Det blir glesare mellan

de märkliga färgorden. För att sång skall bli till måste orden bindas vid varandra, bilda kedja, haka i varandras ljud. De måste äkta varandra, de kan inte stråla solitärt.

Att detta av ljud uppfyllda rum var klarhetsdyrkaren främmande, kanske till och med hotande, är inte otroligt. Lysande linjer dränktes i svällande sång. I konturen, i den klara linjen låg ju det tidiga och starka idealet:

Och i höstens lysande och lena
djupa luft stå alla
linjer rena,
tydliga och kalla.

Anders Olsson beskriver i essän »Ekelunds hunger« hur Vilhelm Ekelund kämpade med sin vekhet och mot »det kvinnliga« i språket. Han menar att Ekelund blev alltmer upptagen av att svälta ut det känslotunga språk som modernismen hade bringat honom. Han gav sig en diet av »hunger och ljus«, för att fördriva den melankoli, de »sjukliga« affekter och den plågsamma självcentrering som själslandskapens dikt hotade att sänka ner honom i.

Man kan iaktta hur ord som signalerar vild, okontrollerbar växtlighet söker sig in i språket vid den tid då sångtonen får svälla. Den avgudade, rena månviolen trängs undan av en fet röd stängel till växt: en sumpkaprifol. Grenarna sträcker sig inte suveränt mot himlen, de klänger och snärjer likt en närgången kropp. Drag av rentvagning och besvärjelse märks tydligast i *Dithyramber i aftonglans*, där jaget vill förhärda sin själ till döden. Svängningarna är häftiga: taggig självhävdelse lever sida vid sida med en varmt strömmande hjärtedikt i folkviseton (»Hjärtats vaggvisa«).

Man kan få känslan att författaren sökte ta in alla de lyriska tonfall han behärskade i sin bok, att han ville bräddfylla ut-

trycket. Att han sedan tog sats med hjälp av nietzscheanskt trotsiga rader, för att skriva sig rakt genom dikten, ut till en plats där det var klart igen.

1906 var ett mycket produktivt år, Vilhelm Ekelund utgav då tre böcker. Det var också en tid av djupa tvivel: »skrivråttan« satt i sin håla i Lund och gnagdes av självförakt och tärande frågor. I ett av sina mest intressanta brev, enligt Ekelund själv det första verkliga brev han skrev, adresserat till Amelie Bjerre f. Posse 24.4.1906, rannsakar han sina strävanden och möjligheter att bli en riktig poet: »Ty en diktare blir man endast genom att vara en människa. Det är något kolossalt renhjärtat och genomskinligt i karaktären som gör en diktare, en diktare i *positiv* mening.«

Det är vackert uttryckt, inte sant? Så kommer de fasansfulla, dekapiterande orden: »Jag är ett abstractum, ett negativ, begåvat med litet artistisk smak och förstånd. Min poesi är ett oändligt resonemang – om poesi.«

Det är ord det gör ont att läsa. Hårda, orättvisa och självbestraffande – men med ett korn av sanning i sig. Det finns ett ältande av vissa bilder, ett drag av utläggning och förklaring som tröttar vid läsningen av Vilhelm Ekelunds lyrik. Talrika är bönerna till skaparkraften, ja, talet om dikten, i stället för dikten själv, dess gestalt.

I sin inledning till epigramöversättningarna, som ingår i dessa samlade dikter, ger Ekelund ett slags förklaring till den brytning med den lyriska poesin som ägde rum runt 1906. Han beskriver ett bröst som inte står ut med spänningen av lidelsefull lyrism och istället söker pentameterns lugna rytm, liknad vid »en jämn havsdyning på en ensam strand«.

Dithyramber i aftonglans rymmer både rasande sång, söt hjärtedikt, stilla meditation och naken bekännelse. Efter den boken byter Ekelunds språk riktning på ett avgörande sätt. Nietzsches aforismer blir tändande för den tankediktning han vill ut-

veckla. Pindaros, som han alltid avgudat, leder honom mot det skarpa, sprängande språk han åtrår. Dikter blir fortfarande till, men i en helt annan, ringare omfattning. Poesin är inte längre huvudsaken, den är lagd åt sidan, undanträngd, kanske utdriven.

Ekelund återkommer under åren till sitt avståndstagande från lyriken. Hans känsla för Hölderlin gick sannolikt aldrig förlorad men han sökte med alla medel ringa in dennes fall; den förhatliga vekheten. Han skjuter vassa pilar mot den svagsinta »kvinnliga« poesin: »Den lyriska 'olyckligheten' –: feghet, feminin trubbighet i tankeverktygen, feminint självmedlidande, bristande sanningsintresse. Även – nej framför allt – hos de 'störste'.« (*Båge och lyra*.)

De lyriska dikterna är sannolikt inte den mest inflytelserika delen av Vilhelm Ekelunds verk. Det är nog aforismerna, det knappa, motsatssprängfyllda talet; Ekelunds ordöar. I mellanrummen, i fogarna mellan stavelserna och i mellanrummen mellan orden lever spänningar och motsatser, utan att tänjas ut av rytm. Tankediktens sträva landskap befriade Ekelund från orena element som berättelse, fantasi.

I det egenartade, verkligt avlyssnade, märkligt lysande språk som föds efter den intensiva lyriska fasen gapar avståndsrummet, här hörs Ekelunds musa: Penia (Brist). Satserna strålar som solitärer, äntligen av den sol han ville ha.

Det är just ordet som ger satsen liv och om detta talar en av de sista dikterna, om en stark och grundläggande ordkärlek. Det finns annars i produktionen ett antal dikter som gör skapandet till ett slags religion (»Sonett, in i ditt tempel vill jag stiga«, »Kullaberget«), som kämpar för att upprätthålla en gräns mellan den råa verkligheten och den upphöjda, strålande konsten. När denna åtskillnad hotas uppstår »den störda dikten«. Dikterna är fulla av tillbedjan och knäfall inför diktens tempel, nog så prövande att ta del av.

Det saknas inte heller paralleller mellan den missförstådde, förföljde konstnären och människosonen som dog för sitt ord. Men viktigare än denna heroisering är den starka närhet till ordet som finns hos filologen Ekelund. Hans ordtro blev allt mer kännbar, i och med att stavelserna fick den framskjutna plats fragmentet gav dem. Det strål-ande. Liv-givande. Ordet.

Heroiska viljeblixtar, ljuva bad i själens purpurljus, strålar av klarblått renande havsljus och underbart milt solgult sken – Vilhelm Ekelund är i synnerhet en stor ljusdiktare. Han är en författare som kan få ordet »kall« att stråla vackert, lika väl som han kan skapa hänförd dallrande ljuslummighet. Ljuset, det dubbla, lockar till drunkningsdöd och skönt försvinnande, ljuset klyver och förintar likt en blixt.

Det är både fängslande och prövande att följa dessa strider, att utsättas för de oavbrutet uppflammande konflikthärdarna i Vilhelm Ekelunds språk. Att höra hur poeten pumpar upp sitt bröst i heroiska »stålade« gester, för att i nästa ögonblick suckande be att hjärtat skall få brista.

Det är en väldig rörelses historia, en omvälvande väg. Den är kantad av väktarorden »klar«, »ren«, »hög«, »arm«; de betecknar en upphöjd, avgränsad, manlig värld men står också för en stor, vidöppen mottaglighet. Under vägen möts vi av sällsynta ljusrum, som de glesa dikterna med sina konstlösa omtagningar och sin stakande röst, som förebådar Gunnar Björlings diktning. Naturdikterna som sammansmälter klarhet och dunkel, milt skimrande havsljus och söndersprängande himmelssken. Stadsdikterna om främlingar som korsar varandras spår i det rum där livssåret blottas och ett ansikte blir till. Och de nakna bekännelserna där en enkel stämma fälls ut och bara talar:

Åh det finns stunder, då så ensam
sig själen känner, att det smärtar
att se sin hand.

Få diktare ger samma plats åt stumheten, osägbarhetskänslan. Ensamheten tar hos Ekelund nästan gestalt, blir en varelse. Det är överhuvudtaget värt att iaktta hur världen träder fram, hur saker och sken visar sig i Vilhelm Ekelunds poesi. Den fantastiska vitvarelsen, den slingrande vägen, eller spöket-våren. Det vittförgrenade, livgivande trädet som släpper ljus genom sitt grenverk, en bild för själva språket. Den gestalten är nog den viktigaste och verkligaste, en känsla som förstärks av den lilla starkt drabbande dikt som avslutar resan.

Tidiga dikter

(1897–1899)

Månsilver

Mellan brustna skyar fram hon träder,
Nattens drottning, vänlig, blid;
Skönt i silversmyckad prakt bekläder
Sjö och land i midnattstid.

Se, hur vågen silvras, se hur strålar
Darra trolskt i insjöns famn!
Se, hur berget härligt prålar
I en färgprakt utan namn!

Lugnt hon skrider fram sin tysta ban';
Som en huldrik skyddsgud blickar
Över sjö och skog, på fur och gran,
Jorden kärlig hälsning skickar. –

*

Så hon vandrat åren utan tal,
Så hon silvrat hav och strand,
Strålar silat genom skogens sal
Milt och städs' med givmild hand.

Sekler hon sett födas, sekler svinna
Spårlöst uti tidens sand…
Mänskosläkten såg hon vandra, hinna
Slutligt evighetens land.

Kväll vid Sundet

Att sjunka i doftande klöver
och fläktas av aftonens vind,
att drömmande blicka på havet,
där solen lutar sin kind! – – –

Hur ljuvligt att sövas vid böljeslag,
som klinga i smekande, lena tag!

Se gullgula skyar, som skåda
ur spegeln i lågande glöd,
och töcknen, som fjärran där ringla,
då Zephyr till dansen dem böd.

*

Helt sakta där glider en ångbåt
fram genom det blänkande Sund.
En strimma av rök än betecknar
hans väg över böljornas rund.

Från stranden där nere mitt öra
nu träffas av glättiga rop,
från jublande gossar, som plaska
i vågen, en stojande hop.

Men fjärran ur dimmor och töcken
där reser sig stolt Kullaberg,
av solen, som svinner i väster,
omgjutet i strålande färg.

*

Re'n blänker i mörknade vågen
en stjärna ur bristande sky,
och blickar från synranden Luna
med silvrig och skinande hy.

Hur ljuvligt då sövas vid böljeslag,
som klinga i smekande, lena tag!

Månsken vid Kullaberg

Sakta i björkarnas vajande kronor
susar kvällens döende vind,
och mot havets jämnade spegel
månen lutar sin gula kind.

Långsamt glider ett slappat segel
bort över glittrande böljestråt,
men ur skogens mörknade salar
tränger skällornas pinglande låt.

Som en jätte mot tändande stjärneringen
stiger granitens mörka topp,
där på hissnande brant och stupa
ljungen blödande klänger opp.

Men ur djupet sövande tränger,
sorlande, böljornas dova brus
mot de sekelåriga hällar
under fyrens blänkande ljus.

*

Högre stiger i stjärnströdda rymden
tyst över mörkblå grund
Lunas drömmande klot och slår en
silverbro över hav och sund.

Tystnad sänks över häll och vatten,
skogen slumrar i skimrande bad.
Blott under björkarnas ljusa kronor
hörs en källas silverkaskad – –

Vid Mälarstrand och Östervåg

Bilder och stämningar

I

I Haga

Och junikvälls dallrande skymning
drar in över lundar och snår
med glitter och glans i gräsen
av daggens nyfällda tår.

I brustna, fladdrande slingor
sig smyger med tysta fjät
av dagerns bleknade strålar
ett solgenomstinget nät.

Det drager i mattrött skimmer
kring furornas välvda rund,
det flämtar i bleka strimmor
i susande björkars lund.

Men dunkelt glöder i viken
den slocknande solens brand,
och skyarna glimma i purpur
vid västerns töckniga rand.

*

Hör stojet och glammet där inne
bak lummiga björkridån
och viskande stämmor i dunklet
och prassel i löv och strån.

I Brunnsvikens mörknade vatten
se stjärnornas tysta tåg
med drömmande, fagert skimmer
kring spegelns somnade våg.

Nu klingar ur skogens gömma
en sprittande, yster sång,
som enar sig dunkelt, sällsamt
med midnattsklockornas gång.

Och natten är full av stämning
av gravlagda minnens tåg
med hägring av sekel som bäddats
i tidernas strida våg.

II

Sommarnatt i skärgården

Stor och glimmande dalar solen mellan furornas dunkelröda stammar. Där inne driva skuggor och dagrar sitt växlande spel, medan slocknande ljusglimtar flämta i bleka strimmor kring tal-

larnes mörka allvarsgrönska, leka i mattröda slingor över ödeskärens bruna stup.

Och längre inåt blånar skogen med stumma, högtidsfulla djup, med skymning i gungande kronor, med tjärnarnes svarta vatten, där porsen går i röda skaror över myrens svekfulla gungfly.

Solen går ner över fjärdar och sund, över böljor stundom vaggande i mörkgröna, dallrande skiftningar, stundom glittrande som silverblänk, stundom tonande hän i ett matt stålgrått, som långsamt flyter samman med horisontens djupa blå. – – Och sommarnatten, ljus och fager, sänker sig drömmande ned kring skär och våg, medan luften är full av doft och svalka och smekande böljebrus.

Där borta skymtar jag i kvällningens matta ljus med väna björkdungar och ängsmattors skära grönska en leende, vårfager holme, som stiger upp ur skymningsdunklet likt en hägring, vilken man varje ögonblick väntar få se sväva bort och förflyktigas med vågornas blåa vidder till ett tonlöst intet. – Djup och hemlighetsfull ruvar tystnaden över skären, som svarta och skarpa teckna sig mot aftonhimlen. Mellan björkarnas viskande hängen skymtar nymånens bleka skära, som stiger där borta över synranden, medan i väster Venus flammande sjunker bakom skogarne. Och nattens tysta slöja faller tätare och tätare; blott här och där mellan trädens smärta stammar smyger en svag glimt från någon bölja, som glittrat till där ute i det bleka månljuset.

Med vaggande gång ilar nattvinden genom dunklet och kommer skuggorna att fladdra och spela under de vajande kronorna. Men östanfrån genom susande skogar, över dunkla fjärdar tränger dovt och hemlighetsfullt, som en gripande, mäktig natthymn ett fjärran brus. Det är bränningarnes gång där österut.

* * *

Det glimtade till, och en dallrande ljusning
slog in mellan björkarnas löv;

därute smög sakta en långsam krusning
och fjärdarnas spegel klöv.

Och vinden, som sorlande gick genom bladen
i gryningens brytningsstund,
från ängen där nere med långa raden
av såtar bar doft i daggig lund.

*

Ur fjärdarnas djup se furornas stammar
i gyllene morgonglöd,
som flämtar och brinner och flammar
och väller strimmande dunkelröd.

En pelare stiger tyst mellan träden
av ljusblå, buktande rök
från fiskaretorget med gråa bräden,
jag skymtar vid bäckens krök.

Och dimmorna lyfta sakta på viken,
som glimmar där blank och vid,
men fjärran ur havets blånande riken
går Helios med dagens oro och id.

Ensamhetens stämningar

I

Har du vilat en natt djupt i skogarnes djup,
när med sorlande, vaggande gång
drog i tallarnes kronor vindsusets sång
och det gick som en suck ibland klyftor och stup;

Har du suttit i midnattens tystnadsstund
i de vinande moarnas skymningsnatt
och förnummit kring askgråa viddens rund
som en vefylld ton, som sjönk och slocknade matt:

Då har tystnadens salighetsrusning du känt,
som till domnad ro vaggar enslingens själ,
som söver de jäktande tankar som bränt
och i bojor hans håg lagt till träl.

Du har anat den balsam för längtans kval,
som i tystnad och ensamhet göms,
som sjunker på drömsjukt sinne så svalkande sval,
som när daggen ur morgonens skålar töms.

II

Därute sjunger en fågel
bland lindarnas gröna blad,
och kvällsoln glimmande tömmer
kring fina slingor en gyllne kaskad.

Det viskar sakta i löven…
en smekande, len musik
som minner om sus i säven,
när månen går över insjövik.

Det är som klunge ett avsked
i västanvaggad gren,
när dagen slocknande dröjer
med blekt händöende sken.

III

Det suckar, det klagar och stönar
bland träden i kyrkogårdens allé,
ur sviktande grenar det dönar
en gripande sorgemusik.

Tyst glider ur jagande skyar
den blekgula månen fram,
och strålarna hoppa och halka
kring gravkors och mossig stam.

Men vissnade, gula och röda,
de fladdra i yrande dans,
i prasslande virvel de skrumpna,
förtorkade bladen ur sommarens krans.

De breda en blodad mantel
kring bänkar och gångarnas sand,
de samlas i färgrika högar
vid gravkullens fuktiga rand.

Det är som hölles i natten
en dödsfest bland gravkors och marmorsten,
och ser du förgängelsens färger
vemodigt vid månens sken.

Det suckar, det klagar och stönar
i håliga toner i natt,
ur sviktande grenar det dönar
en gripande sorgemusik.

I högsommartid

En bild från skånska slätten

Mitt på slätten ligger en aldunge.

Har du någon gång givit akt på den egendomliga dager, som just när solen blossar som mest där utanför, samlar sig sval och tät mellan dessa dunkla, allvarsamma alar, vilka med sina frodiga, blågröna blad och glatta, metalliska bark se ut, eller åtminstone alltid förefalla mig, som om något av slättens egendomlighet likasom koncentrerat sig hos dem.

Det är den omgivande grönskan, som ger åt halvdagern en tillsats av något dunkelt djupblått, tyngre och bestämdare än det tunna, svävande blå, som man ser utbrett under ett valv av bokar.

Och genom öppningarna mellan bladen sållas små rörliga solfläckar runda och dallrande ned över sankmarkens feta växtlighet, medan längre inåt, där dungen öppnar sig till ett litet glad, en bred, spelande solstrimma ligger in. Sorlande går sommarvinden genom bladen, prasslar i vassgräs och Carduus, frasar sakta bland duniga viden med vajande dallergräs, som sträva upp mellan de multnande hopar av avfallet ris och lavöverdragna kvistar, vilka under årens lopp småningom bildat ett tätt snår under de knotiga buskgrenarna. – –

Och jag låter blicken ila ut ur det svala dunklet under alarnas prasslande kronor, ut över den ljusa, leende slätten, där den ligger vid och vän med ändlösa vidder, dränkta i högsommarsolens gnistrande ljusflod.

Så långt ögat når ett enda gungande hav av sädesfält, där vinden stryker fram långsamt, smekande, rullande den ena vågen efter den andra hän mot sakta tonande fjärran, där färgerna småningom lösas och rågfältens glada ljusa smälter samman med halvmoget vetes tunga grönblå i växling med kornets gula skiftningar.

Ängsligt skriande kretsar en vipa över fälten, ur vilka här och var, liksom utkastade på måfå, de röda knutarna av en gård sticka upp, inbäddad mellan lindar med gula blom, där bien surra och vinden spelar. – –

Ett moln gled framför solen, och skuggorna föllo. Långsamt seglar det förbi, och solen träder sakta fram. Då är det som droge sig över slätten ett leende, tryggt och trohjärtat, och Sundet välver åter vid synranden sina glittrande böljor, blankt som en dragen svärdsklinga.

*

Fager är slätten i solnedgången. När det stora glimmande klotet vilar där borta på sin svällande molnbädd och de röda strålarna för sista gången strimma hän över fälten, då får slätten ett underligt drag av lugn och vila, som smyger sig tyst och välgörande genom den kvällsljumma luften. –

En väderkvarn slamrar sakta med de tunga vingarna, gnisslar sömnigt kring sin knarrande axel, medan korna långdraget och entonigt stämma upp sina råmanden nere på den dimmiga åmaden.

Så går solen ned. En sista reflex darrar ännu mot Lundadomens tvillingtorn, som teckna sig i fjärran mot den töckniga horisonten.

Och fyrarna börja glimma där borta över Sundet, flämta som spetsiga skarpa eldtungor upp genom vita dimskyar, som långsamt ringla in över slätten. – –

Stort och tigande svallar skymningsmörkret kring ängar och gärden, där nattvinden far tung och flåsande genom röda, daggiga klöverblommor, som vippa förnumstigt med sina stora runda huvud.

En hund skäller till i en gård – ett ängsligt, ensamt tjut, som ekar mot den gamla väderkvarnen, vars vilande vingar för längese'n somnat in.

Det är det enda, som stör slättens tystnad.

I kvällsolsbrand

Bild från Sundet

Fagert är Sundet, när vintersnön blänker kring stränderna mot djupblå ismängda böljor; fagert är det om våren, då islossningen går och skummet yr kring sjungande vågor, som jubla fram sin vårljusa frihetshymn, som en trånadsmättad sång om ledungsfärder och äventyrsstråt; och en säregen anblick bjuder det, när hösten infattat de matt stålglänsande vidderna i sin ram av gult och rött, när strandhavren bleknar och benvedsbuskarne lysa med brandröda bär.

Men aldrig får du se Sundet så drömmande fagert som en högsommarkväll, då solen dalar och dess sista avskedsglimtar spela kring synrandens tända skyar. – – Glittrande silverpaljetter leka i solströdda vågor, där speglade skyar glida. Här och där går en krusning långsamt, dallrande och drager efter sig breda strimmor, som blixtra och glimma likt ofantliga fiskstim. I fjärran, där Selands kust går som ett blått band, ligger en dunkel, djupröd ton över böljorna. Det är kvällskyarnes glöd, som väller ned och speglas i de blåa dukarne.

Sakta börja molnen glida uppåt, och en sval vind med doft av tång och sälta stryker inåt land. Den tunga massan vid synranden sätter sig i rörelse, enstaka skyar ha redan gjort sig fria och styra långsamt kurs uppåt den blanka himlakupan.

Men ännu myllrar det i det orediga vimlet, här och där öppnas djupa rämnor i den blåa, pösande molnbädden, och därinom glimmar och glöder det som floder av smältande metall. Så skjuter den ena tunga kolossen efter den andra i sakta mak uppåt, medan den undre solhalvan redan är skymd bakom Selands skogar.

Och i den mån som valvet täckes av rodnande skyar, strömma purpurflödena ut över vågrymden nedanför – längst borta i

väster djupt karmosinrött, så med en skiftning i gult, slutligen klart ljusrött.

På stranden tändas glimmande rutor i stugorna, fiskläget ligger som i ett vimmel av ljusa blixtar, som skära och korsa varandra i oredigt virrvarr. Kvällen breder sitt svaga rosenskimmer över hed och ängsmark, där strandkålen står i täta snår med köttigt vågiga, blågröna blad och fina ljusröda blommor. Låga videbuskar växlande med stubbig benved skjuta upp i vattenbrynet med rötterna insnärjda i multnande tångrevor. Men längre uppåt på den torra hedmarken vagga höstklockans djupa kalkar för den lena kvällsvinden, som far med prassel och sorl som av hemliga viskningar genom vass och vildhavre.

Ur kvällsdimmornas lätta flor höjer sig i fjärran Kullaberg likt en jättevåg som stelnat mitt i sin gång. Nu gjuter solen ett sista dallrande sken kring hällarnes mörka toppar därborta, där Sundet vidgar sig och Selands kust tonar bort i ett gråblått töcken.

Vågorna ha mörknat, och måsarna skjuta under ödsligt skriande tätt utmed de skummiga kammarna, som fräsande spruta upp mot deras vita, snabba vingar.

Doft av skogsmynta och enris strömmar ut ur en glesvuxen dunge av al och sälg, medan flockar av dansande fjun långsamt simma genom luften från ett par popplar, som ensamma och tynande satt sig fast på sandreven.

Där ute smyger en blek strimma över vattnet, och månen glider i detsamma fram bakom alarna, som skjuta långa skuggor framför sig. Genom den svala luften tränger melankoliskt, nästan ängsligt en ångbåts tunga råmande. Så blir allt tyst. Endast vinden suckar i strandsnåren.

Kornblixt

Skymningen har dragit in över slätten, ringlande sig grå och obestämd genom sommarnattens tunga, varma luft, suddande ut pilvallarnas tysta krymplingar, tills blott några otydliga silhouetter simma omkring som skumma, redlösa vrak i de vita töcknen.

Det ligger som en dov, tryckande väntan i luften, något ängsligt, bidande i de nervösa skälvningar, varmed då och då en svag, kvalmig pust långsamt och matt stryker över de gula vetefälten utan att mäkta åstadkomma ens en tillstymmelse till våg i de tunga massorna. Det är som förehades någonstädes ett hemligt rådslag, vars avvaktande framkallade denna spända, dova väntan, vilkens tystnad stundom brytes liksom av ett upproriskt knot eller av ett otåligt suckande, när heta vindkast rassla genom de låga videna.

Stjärnorna glimma matt som genom ett rött töcken av värme, och Mars sitter stor och sällsam lik en blodklump över den dimslöjade horisonten.

Om en stund ser det ut som skulle naturens tunga väntan uppfyllas. Blåa massiva moln med en ton av koppar över sig hava börjat skjuta upp i väster och skockas i täta skaror, liksom tveksamma om vart de skola ställa färden. När Sundets fyrar flamma till, är det som slickades de undre lagren av deras skarpa eldtungor, och ett svagt blixtliknande sken smyger över de mörka massorna. Men ännu låter himmelen vänta på sig. –

Då kommer det. Fram genom hopade dunkla skyar dansar lätt och lekande den första blixten som ett löfte om svala skurar och livande fläktar. Och det är som om ginge från törstande fält en lättnadens djupa suck, då i detsamma den friska, lena nattvinden börjar sorla fram. –

Bleka och fladdrande avlösa varandra de flämtande lågorna, somliga spridande sig i ljusa vindlar längs horisonten, andra flam-

mande upp över de blågrå skyarna för att hastigt slockna med ett tynande, dämpat sken. Stundom flämta de till på samma gång, ringla som ormar in under molnmassorna, vilkas kanter de bräma med sitt blåvita sken; så slingra de sig om varandra i en flammande omfamning, splittras i röda, dallrande flämtningar, som strömma i dansande lågor ut över synranden för att snabbt dö hän och kvävas bakom de tunga molnkolosserna.

Och vinden har tystnat och den stora töckniga slätten ligger som domnad, drunknad i det suddiga halvmörkret, varur då och då en kornknarr kraxar till, argt och sömnigt. Här och där flämtar ett svagt litet sken till från någon ruta, där blixtreflexen speglats, medan vetefälten ligga som ett hav av klargult guld, när det blåaktiga skenet fladdrar över dem, oroligt, ängsligt som en vindskakad lyktas.

I växling med blixtarna slunga fyrarna sina skarpa, vässade strålar upp genom nattöcknen, stundom värvas de in i en bländvit blixt, så att de gula eldtungorna bjärt och sällsamt teckna sig på den ett ögonblick spända duken med dess dunkla bakgrund av sakta drivande skyar. –

Ett nattåg rullar med dovt, entonigt rasslande över slätten. Längs de blanka skenorna löpa långa reflexer, slingrande sig oavbrutet framåt som röda glänsande ormar. Nu går tåget in mellan mörka rader av planterade granträd, genom vilkas glesa grönska de upplysta fönstren skymta i myllrande, oredigt virrvarr. Så försvinna de sista röda och gula lyktorna, hjulens monotona buller dör långsamt bort, och tystnaden sjunker åter över slätten.

Men hela natten fortfara kornblixtarnas smygande bågar med sin ljudlösa dans vid horisonten.

Sven Tyste

Teckning från Sundet

Det ligger sol över gröna vångar
och frodiga, friska lövskogshult;
från klöverfältet så sött det ångar,
av vippande, mörkröda blommor fullt.

Likt slingrande orm mellan bördiga fälten
smyger landsvägens dammiga led,
än kring vårljusa lövskogsbälten,
än genom träskig myr och ljungväxt hed.

I fjärran, där synranden sakta förtonar,
rullar sin silvervåg det glittrande Sund,
men dovt över böljande slätter tonar
malmens stämma från tvillingtornen i Lund.

*

Längs vägen, kantad av knotiga pilar,
skrider en hukad, dyster gestalt.
Kring solig nejd hans blick jämt ilar,
och blicken har något skyggt och kallt.

Och ofta han vänder sig om och spejar försiktigt,
som trodde sig jämt han följd.
Det glunkas i bygd, det är med »Sven Tystes«
samvet' ej riktigt,
och hjärnan är längese'n dimomhöljd.

Nu stannar han borta vid landsvägsdiket
vid rishögen, hopad på fuktig ren,
där kråkorna bruka om påsken sniket
plundra till bona på alegren.

Han stryker med solbrynta handen
ett tag över pannan bred,
som ville han skingra det moln, som anden
förer på villsam led.

Så skrattar han till, och kråkorna flaxa
skrämda ur svarta fårornas rad
och susa skränande kring och kraxa
argt över kärr och mad.

*

Det ligger sol över gröna vångar
och frodiga, friska lövskogshult,
från klöverfältet så sött det ångar,
av vippande mörkröda blommor fullt.

Sensommarkväll

Röda glimtar i dallrande flämtning
gå över himlen, välvande blank och klar,
fram ur blodiga svalg som öppnas och vidga sig
som till en andehämtning,
välla ur molnens smältande rämnor,
avskedsfacklor lika, dem solen tänder,
som när sista glimmande glöden far
tyst ur slocknande bränder.

Kvälljumma vindslag i suckande skälvning
stryka lent över kornaxbölja,
långsamt drivande strömoln styra
färd över fästets välvning.

Tonande sakta flyta landskapets linjer samman,
töcknen ren över träsken gunga,
skymningsskuggorna nejden hölja,
tigande, allvarstunga.

Dagens avskedsfacklor ha brunnit
sakta bland synrandsdimmorna ner,
sista tynande glansen runnit
ut över slätten matt. –
Höstklockans kalkar slutit sig,
slocknande dagrars blekröda strimmor
genom halvdunklet gjutit sig
trolskt i augustinatt.

På Kolmården

Vandringsintryck

I

Ser du dagern, som blekröd slocknar bland björk
och fur,
hur den flämtande sjunker i skogens djup,
och kullarna tecknas mot luftens blåa azur,
där kvällskyn vaggar i glöd sin lätta slup.

*

Djupt under mig skogens tjärn
med pors kring gungande dy –
i ödsliga, svarta vatten
just nu en skärvit sky.

Där borta en vindvräkt fura
på stupets ormbunkskransade kant,
kanhända hon drömmer om svunna tider
av sjudande kraft på hällens brant.

Det flämtade till bland träden –
ur skymningens dunkel går
ett fladdrande, blekrött skimmer
med glimt över mörknade snår.

Det stiger ur milans bränder,
som kolna i skogens djup,
och välver i röda strimmor
kring furornas dunkla stup.

II

Hur det susar och viskar i kväll
i de bågnande tallarnas valv,
som droge kring myrar och häll
en suck, som ur skogarnas dunkel skalv.

Här är vemodsstämning i nattliga djup,
här är klang som av smärtfylld ton
när det mörknar kring klyftornas mossiga stup
och natten går svart över skogen och mon.

Och mäktigt drager i gungande valv av tall
som en aningens brusningsvåg;
den stiger vällande fram ur vindens svall
och gjutes trolskt över drömfylld håg.

När skymning faller

I

Tunga och tigande vältrade molnmassorna upp över den låga oktoberhimlen. Slätten bredde sig skum och vid ända bort mot solnedgången, där den liksom flöt ihop med de gulbleka färgspelen, liksom tonade bort och försvann långt fjärran in under skyväggen, bakom vilken man tyckte sig ana ett oändligt perspektiv.

Så kommo töcken dragande där borta från väster, där Sundet gick, och det såg ut som om dess matta, solkiga blyglans med ens börjat välla in över vidderna. – – – Nu rinner den tung och dåsig över sankmarken, nu löpa de vågiga, sugande polyparmarna till storms mot pilvallarna, nu ringla sig bleka strimmor likt en skygg förtrupp över maden, nu dallrar det tunna floret som en ängslig väntan över backdraget.

Och jag tycker mig förnimma som ett sus av något dunkelt som glider mig förbi, som ett sorl av tunga aningar – – – –

Det tog till att blåsa, kyligt och genomträngande. Än var det som en stönande jämmer bland almarna uppe på backkrönet, än lät det som ett sakta kvidande, när vinden tog i de risiga pilarna, än kom det i små, halvt avbrutna suckar som från en moder som nynnar sitt barn till sömns och som icke vågar ge fullt luft åt sitt tunga sinne av fruktan att den lille skall vakna. – – –

Där drog en kärra på den knaggliga byvägen, och hjulens ondsinta skrällande ljöd entonigt och vresigt genom kvällen. En skata skrattade till borta på åmaden, och en hund lät höra ett skälvande, utdraget skall i en gård.

Så blir det tyst igen.

Lörd. 22 Okt. 1898

2

Och dimmorna rulla i gulgrå ring
över tungsinta vida slätter,
som skvalande regn blött leriga opp
under stormiga, svarta oktobernätter.

Det kluckar sakta mot fönsterbleck,
det duggar immigt mot rutan,
ur prasslande grenar i hagtornshäck
falla dropparna täta och strida.

Kring ödsliga fält ryker regnet vitt,
och pölarna glimma i nyplöjda fåror,
men ur dikena lyser det solkigt fram
som långa gulgråa skåror.

Det kvällas sakta, och träden stå
mot suddig himmel som grå silhouetter,
blott stundtals far mot rutan ett stänk
av regnet, som skvalar och skvätter.

Och tystnaden sjunker stor och mjuk,
som ville den smyga sonande balsam
kring aggande tanke, som grämt sig sjuk
i höstens tungsinta, sorgsna nätter.

Lund 23 Okt. 1898

Vårkänning

Stor, vådeldslik flammar solnedgången över en rökig synrand.

Hela dagen har det varit som vår i luften med denna obeskrivliga stämning över slättlandskapets nakna vidder, där de breda sig i sin tysta ändlöshet och liksom plånas ut, tona bort under ljusa, solgenombrutna töcken, som dämpa alla skarpa dagrar och mjuka och smidiga glida hän över slättens långa våglinjer.

Det har varit vår i luften, vår, fastän gräset ligger i vissna tovor i dikeskanterna och den enda grönskan är vintersåddens fadda, ljusbleka; vår, fastän luftens disiga blå ej streckats av de första svalornas flykt.

Och vinden har strukit in i långa, lena slag över åkrar med fet, svartblå mylla; stark och ren har den kommit där borta från havet, vars långa räta skåra nu börjar anlöpas av kvällskyarnes mattröda reflexer.

Och det har varit bubblande och sorl av källsprång i var dikesren, medan åkrarnes fåror stått fyllda med tövatten som blänkt och glimmat i solen.

– – Fjärran över sanka, vattenfyllda mader ligger en sista flämtande ljusning av den spröda kvälldagern. Det har med ens blivit så tyst kring de kalla, döda vidderna, där rökarna i tunna pelare stiga mot en kallt blå himmel. Så tyst att jag kan höra hur dropparne falla från pilarnes roströda grenar och med ett sakta plaskande dött och monotont slå mot gärdets stenar.

Med ens tog det till att blåsa, kyligt och genomträngande. Än var det som en stönande jämmer bland almarne uppe på backkrönet, än lät det som ett sakta kvidande, när vinden tog i de risiga pilarne, än kom det i små, halvt avbrutna suckar, som ett sus av något dunkelt som glider förbi, som en tung aning – –.

Där drog en kärra på den knaggliga byvägen, och hjulens entoniga skrällande ljuder vresigt och ondsint genom kvällen. En

skata skrattade till borta på åmaden, och en hund lät höra ett skälvande, utdraget skall någonstädes i en gård.

Så blir det tyst.

Ur vandringsboken

Tvärs över åsen går det stora dalstråket.

Vildskog står runt och tätt och ogenomträngligt på de vida platåerna där uppe, springer ut på de röda granitblocken, vilkas hallar och torn lysa genom lövet, tar sats mot de trappgavelliknande utsprången och kastar sig i slingrande bårder ut över sluntor och fall, där rasen plöjt långa gator mellan vita skelett av omkomna träd, tills den slutligen i gröna skumvåder sjunker ner över kullarna och upplöses i fridsamma hag- och ängsidyller.

Går man fram genom *li'en*, som man här nämner dalbottnen, är det som man vandrade in i ett omätligt skepp av fantastisk arkitektur. Under väldiga rundbågsvalv av matt rosenröd sandsten spänner vildhumlen sina ljusgröna kolonner. Uppe i skrevorna snor sig den vilda kaprifolen, hänger ner i buskiga knippen över blocken likt sällsamma ornament, och längst uppe lysa jätteblåklockors och konvolvlers stora ljusblå och blekröda klockor. Och där uppe över ett hisnande stup hänger predikstolen med en cirkelabsid av späda björkar bakom sig.

Stundom löper ett sidostråk in i huvuddalen, liksom bildande knä. Detta är »korsskäret«. Här är sägnens förtrollade land. Här sova jättestugorna inne i storskogsfriden, här tassar grävlingen bland bråten och rös, och flädermöss och ugglor ha bo i storfolkets övergivna hallar. Här håller »Skogsnuan« till, och mången har sett hennes gröna livstycke över den blåa kjolen dyka upp ur hagarna. Här går i kärr och skvalpande mossar den

vita Bäckhästen, den farliga Bäckhästen, om vars onda konster de gamle hade mycket att förtälja.

Och här växer den hemlighetsfulla midsommarnattsörten, vars frön falla till marken klockan på slaget tolv om midsommarnatten. Den som då kan uppfånga dessa frön i fallet, innan de ännu berört marken, han blir osynlig, så länge han bär dem på sig. Alla lås och reglar öppna sig för honom.

– – Lövfällningen har börjat, ännu helt omärkligt inne i skogsdjupen; men här och där ute på de glesare sänkorna och sluttningarna lyser det till i en gräll gul låga. Bokarna stå med inslag i bronsrött och det finaste matta guldbrunt. Luften är sval och vit, och horisonten lyser avlägsnare i den djupa klarheten.

En sådan morgon är skogen vacker. Sällsamma stillhet! den första vinteraningens dödkalla tystnad. Ej en kvist rör sig, men då och då går det som ett skyggt, tveksamt knastrande och knäppande av grenar genom skogen, liknande brändernas sönderfallande i kaminen en skymningsstund. Stundom prasslar ett löv genom kvistnätet.

– – Hundarna skälla inåt skogen, och surrandet av en tröska hörs tydligt, fast avlägset nerifrån bygden.

En stor svart korp flyger tungt upp över skogen.

Stenestad 1899

VÅRBRIS

(1900)

I
SKÅNSKA MOTIV

Mars-vår

Mjuk och dämpad faller marskvällens bleka dager över ett slättlandskaps långa våglinjer.

Där ute kring de nakna vidderna står förvårens spröda tystnad, aningsfull som en glad bidan och full av spirningstidens drömmande helgdagsstillhet. Över svarta, nyplöjda åkrar stryker vinden i sugande, långa slag, än tövande och sakta som en mjuk rytm, än i stora, dånande fång som våldsamt rusa in mot vallarnes pilar och trycka sig in under de risiga kronorna, vilka slutas hop som jättekäglor under de väldiga famntagen.

Där borta från havet kommer den, de ljusa löftenas sjungande vind. Stark och jublande som en livets stora Panssång, förnyelsens mäktiga frihetshymn, sveper den in över slättens tysta oändlighet, rensande och befriande, fylld av havssältans och den svarta myllans rena dofter.

Och det är som sloge en toning emot mig av alltets stora vårsymfoni, som kände jag stiga där ute från våta marker en böljning av all groningstidens skälvande jubel, av all vårens feststämda id.

*

En markväg går fram genom den låga sänkan och gör ett mörkt, svängande streck mitt i vintersåddens fadda, ljusbleka grönska. Här är marken sank, och vattnet står blankbrunt i dikena. Ett långt pilgärde löper då och då i sin tysta ödslighet från markerna ut mot den ensamma vägen. Några kärralar skjuta upp i en klunga med skärt ljusgröna blomhängen i det svarta kvistverket.

Och jag följer sakta den tysta vägen, där den svänger trist och grå som en trött tanke ut över den nakna oändligheten.

En vildgåskil sträcker fram norrut högt över mig genom den blanka kvällsluften. Ett ögonblick förnimmer jag det smattrande suset av deras spända vingar. Borta över åmaden sänka de sig en stund, så skjuta de med ett i starka, bäriga slag upp i nordväst, ut mot kusten, ut mot havet, som ligger som en upphöjd skåra i synranden; och snart har den svarta trekanten försvunnit in i det rökiga aftondiset.

*

Genom tystnaden stiger sakta en sång.

Vekt och drömmande som vårens tysta vemod bölja tonerna ut i den bidande marskvällsstillheten. Det är något tveksamt, skyggt i den en smula tunna rösten, och ibland hörs det som låge en gråt kvävd inunder – – en enkel vårvisa, som ljuder borta från utkanten av byn, framsjungen med något av förvårens spröda vemodsstämning i den tunna flickrösten:

Nu blomma alla hagar,
nu stundar vårens hopp,
men tungt gå mina dagar
sitt vemods vanda lopp.

Nu spirar brodd ur marken,
där tjälens boja smalt,
nu stiger sav i barken,
och ljus och dröm är allt.

Men tungt gå mina tankar
sitt vemods vanda led,
och ensam kring jag vankar
och knyter längtans ked. – –

*

Fjärran över sanka, vattenfyllda mader ligger en sista flämtande ljusning av den tunna kvällsdagern. Det har med ens blivit så tyst kring de kalla, döda vidderna, där rökarna börja stiga i sakta vindlar mot en kallt blå himmel. Så tyst att jag kan höra hur dropparna falla från pilträdens kvistar och med ett svagt plaskande dött och monotont slå mot gärdets stenar.

Det tog till att blåsa, kyligt och genomträngande. Än var det som en stönande jämmer bland almarne uppe på backkrönet, än lät det som ett sakta kvidande, när vinden tog i de risiga pilarna, än kom det i små, halvt avbrutna suckar som ett sus av något dunkelt som glider förbi, som en tung aning. – –

Där drog en kärra på den knaggliga byvägen, och hjulens entoniga skrällande skär vresigt och ondsint genom kvällen. En skata skrattade till i en plommonhäck, och en hund lät höra ett skälvande, utdraget skall borta i en gård.

Så blir det tyst.

Skördefest

Hos Jeppa Truls' i Ängaby
i natt står glädjen högt i sky
med gillesras och glam;
ty folket firar skördefest,
på logen dansen går som bäst
med skratt och stoj och damm.
Och Jeppa sitter glad och mätt
och blickar nöjd åt Maren
och tittar på hur rappt och tätt
det virvlar om med paren.

Han suckar sällt och bolmar rök,
han har fått slut på släp och stök
och höstens bråda id.
Han tar en klunk ur bräddat stop
och sluter ögat halvt ihop
och ler i slummern blid.
Men runt på golvets fasta ler
med skutt och kaprioler
går dansen efter handklavér
och gnällande fioler.

Det virvlar runt i hets och fläng,
i vilda språng, i bukt och sväng
med stim av skratt och rop.
Och flickorna ha stass och band,
men pojkarna fått tår på tand
och tralla allihop.
Det går i svaj likt säv i vind,
och takets bjälkar runga,
det flammar hett i blick och kind,
och fasta barmar gunga.

*

Där utanför står ljum och blid
septembernatt kring hult och lid
i höstens spröda glans.
Det skymtar vitt i hasselpark,
det klingar till av steg mot mark –
likt skygga steg i dans.
Det viskar med förstulna skratt
och fnittrande och tassel,
med kvävda skri bland snårens kratt
och tisslande och prassel.

Det knastrar till bland stigens strå
av steg som dansa fram på tå –
en dans i blodets takt;
det rasslar skyggt i kvist och gren,
där natten faller ljum och len
i hagens skumma schakt.
Men längst i norr gryr fjärran opp
en flik av dagningsstrimman,
kring åsens lövskogsljusa topp
drar sakta höstnattsdimman.

Sydskånskt kustparti

Kring strandens kullrade dyner
en förvårens bleka natt.
På havet blänker i fjärran
en skeppslanterna matt.

I skumvita bårder en skymtning
av revlarnas gulgrå sand.
Runt om över svarta vidder
stå bleka ljus inåt land.

*

Med snärjiga, snodda rötter
i vita flygsandsfält,
där kretsande måsar skria
kring nakna stränder gällt,

stå hedens magra barrträd
bland tuvig, gråbrun ljung.

I stormvridna glesa kronor
går blåsten dånande tung.

Ur öppning i mörka massor
en skymt av en vit kontur
tar form i dunklet och blir till
en kyrkas rappade mur.

Men tyst över granarnes grenar,
där sanden smattrar och yr,
står likt ett spejande öga
i fjärrsken uddens fyr.

Miniatyrer

I

Sensommarkväll. I töcknigt soldis
står byn med gavelröst och tak,
från smedjans skorsten stiger röken
mot högblå aftonhimmel pelarrak.

Med vita gårdar ligger bygden
i lummigt hägn av pil och lind,
i luften ljuda stoj och buller
av barn som leka vid en trädgårdsgrind.

Det lyser gult i solnedgången
av vägens sammansnodda halm.
Ren höstens rost och klara kyla
sått bruna inslag bland kastanj och alm.

*

Du svala höst med dämpat stilla
och mjuka dagrars spröda sken,
när hög står himlens matta kupa
och färgen bleks på brinkens kala ren.

Du är mig kär, lik stilla glansen
ur drömmarögons vida blick;
din tysta ro, din klara kyla
är som en skogens källas svala drick.

II

Det är skymningstimmen.
Från min stugas nötta sten
ser jag skuggan skrida
över väg och ren,

ser jag åkern lysa
gul i höstens gyllne skrud,
hör jag stim och sorl av
bygdens glada ljud.

I mitt öra klingar
sägnens milda luta klar,
visans vallmotunga
ord om fjärrandar.

Det är skymningstimmen.
Från min stugas tröskelsten
ser jag natten stiga,
natten ljum och len.

III

Mot kväll det lider. Över åsen hänger
i vindstill luft ett vårregnstöckens flor,
ur gårdens lönnar majkvällsfriskhet tränger,
och allt är tystnad, tigande och stor.
Det mörknar sakta, genom fönstret ångar
en flod av doft ur våta törnrossnår,
i blåtung skymning drunkna fält och vångar,
där regnet duggfint över säden står.
En droppkaskad ur multna pilträdsgrenar
slår dött och ensamt emot gärdets stenar. – –

Det är den stund då allt är signad ro
och tystnadens mystik all nejden viger,
då som i väntan kvällens skymning tiger
och vit går dimman över mad och mo.
Det är den stund då som en böljning stiger
emot en varm av all den vårens råga
som bugnande i blom och spirning står,
då färgers spel i halvljus vävnad våga
och vinden tövande från havet går.

Nu släcks det sista bygdens bleka ljus,
i töcknigt vårregnsdis jag dunkelt hör
det sista vildgässträckets svaga sus,
när tyst jag skjuter fönstrets luckor för.

Slättbilder

I

Frostren och hög över slätten
står himmelen klingande klar,
ur istapp i takskäggens brätten
gnistrande droppstänk far.

Kring åsarna sömnigt vindlar
röken ur stugorna opp,
rimfrostens vita bindlar
tina i pilarnas topp.

Och byn ligger söndagsstilla
och dåsar bak lönn och alm,
talgoxar sakta pilla
med näbben bland gårdens halm.

II

Vinterdagen sjunker långsamt
ned i kvällens bleka grånad,
runt kring slättens tysta vidder
darrar aftondisets spånad.

Gul reflex i roströd flämtning
slocknar ned bland madens gölar.
Vägen ligger vid och öde,
snön har smält i gula pölar.

Askgrå molnvägg öppnas sakta…
bygdens alla rutor glimma,

– och ur tätnat aftontöcken
skiner Sundets solskensstrimma.

III

Oktobersolsken faller
kring höstplöjda åkrar vitt.
Bak dungens grenverksgaller
av blåvit himmel ett streck.

Med stammar metalliskt släta
stå aspar i snörrätt rad,
det doftar av mull och väta
och ruttnande, röda löv.

I brynets vida ljusning
bland hasslarnes täta snår
det dallrar i ständig krusning
en solskensvåg av färg.

IV

Det mörknar, mörknar mer och mer,
i svarta moln går solen ner,
och kärrens glimtar släckas.
Av nakna pilars spön
silhuetten mörkt jag ser
från backens långa krön
mot roströd aftonhimmel sträckas.

Nu tändas ljusen runt kring slätten,
och under takens gråa brätten
slår lyktsken över skumma vången…

Det mörknar, mörknar mer och mer,
där tungt och trött längs öde hed
jag går mot bygden ned
i bittra tankar fången.

Vaka

Genom rullgardinens brutna mönster dansar tunn och blek
gryningsljusets matta strimma som en kärmind sagas lek.
Tyst jag skjuter lampan undan, lutar huvudet och ser,
hur det röda skimret bräcker genom diset mer och mer.

Och min själ blir åter full av gamla minnens fröjd och ve,
och det är som genom tårar såge jag emot mig le
all min levnads stumma saknad, all min tysta längtans glöd,
allt mitt starka hopp och all den lust som otämd brann och
sjöd.

Brusa hör jag genom gömda schakter minnets svala flod,
medan dämpat ljusrött ute lyser gryningsstrimmans blod.
Mjukt i dallring färger skymta bakom ögats slutna lock,
tysta glida kring mig vakans stumma bilder flock vid flock.

Och jag ser den ljusa slätten med dess tysta gamla hus,
ser den slumra vid och vit i månskensnattens skygga ljus
… slättens stora, stumma natt med sabbatsfröjd och
sabbatsro,
ljum och ljus med doft och dröm, när vårens sådd och äring
gro.

Åter vandrar jag den gamla vägen framåt i allén,
där igenom valvets brutna skuggor vitt slår månens sken,

där kastanjens ljusa blommor lysa mellan åldrig alm,
och där lönnens skära hängen glimma gult som logens halm.

Hembygdstoner hör jag susa över vången lent och mjukt,
likt en mor som vyssar tyst till sömns sitt barn som ligger
sjukt,
svall av långa dyningar, som genom rågen sakta gå,
ser jag glida fjärran hän mot horisonten tunn och blå.

Drömtyst mellan vita stammar som en viskning vinden går,
och jag andas rusad ljummig doft av save, sälg och vår.
Högtidsfull jag skrider långsamt genom gamla lönnallén,
där som barn jag lekt och där jag känner varje vägens sten.

Rop och sorl och tunga vagnars dova slammer, larm och
skräll
trängde plötsligt in, en spårvagns ringning, skarp, brutal och
gäll
skar sig genom rummet. Bak gardinen dagens vassa ljus.
Upp jag spratt. I lampan veken brann ännu med dämpat sus.

Idyll

I

Sol och spelande vårljust glitter
runt i buktande vassig strand.
Åran vilar jag, långsamt glider
båten in mellan gröna land.

Mört och abborr få brått vid grundet,
änder snattra i strandens gräs.

Än ett årtag, och sakta gungar
ekan in under lummigt näs.

Brisen spelar kring gröna uddar,
sorlar dämpat i bukt och vik.
Och där öppnar sig vid och morgonljus
fjärdens vattrade blåa flik.

Alar mörka och allvarstysta
utmed stränderna stå på vakt,
och jag drömmer mig hän till någon
ny och underbar sagans trakt.

Kanske stiger den där ur töcknen
drömmens vinkande ljusa strand,
kanske glimmar det där ur vågen
undrets blånande lyckoland.

II

Nu drömma de tyst där ute
i majnatt, de blåa land.
Ur bokarnas ljusa lövverk
hörs kledrans drill från strand.

Nu skimra de, land och vatten
i blåaste pärlemor,
nu stiger på lena vingslag
tystnaden klar och stor.

Min majnattsdröm vill jag bida
på grönaste brink vid strand,
tills vårnattens stjärnor sjunka
bak gryningsblåa land.

II

Vision

Jag drömde det stod skimmer kring tinnar och hus
av aftondagerns färgstänk, och mattrött ljus
låg i halvskumma slingor över vången.
Jag drömde att jag vandrade sorgetung i håg
längs vägen som i lönnarnas skymning låg,
och min själ var i bedrövelse fången.

Och mig tycktes som om suset, när jag vandrade förbi,
var mig välbekant med vemodig hälsning uti,
men jag själv var som vorden en annan.
Så vankar jag allt vidare förbi alla led,
tills slutligen jag trött vid en vägkant sjunker ned
och lutar mot marken pannan.

En skymtning mellan dungarne jag fångar av ån,
där den glimmar genom floret av häggar och slån
och kullarnas ljusa lindar.
Men jag känner det som vore allt inom mig dött
och smutsat och i stycken och vräkt och förött
för himmelens alla vindar.

Så drömmer jag mig sitta där bruten och grå,
tills natten över vägarna tyst faller på
och stjärneblänk på himlen upprunnit.
Då griper jag om staven med skälvande hand
och vandrar igen utöver vägar och land
att söka en lycka som svunnit.

Bundet

Det finns en dikt som aldrig satts på pränt,
men sjungits ut som stycke blott och del,
det finns en sträng som ännu ingen spänt,
en bunden ton som aldrig klungit hel.

Ty kunde ord och strängar tolka rätt
den bundna ton som längtar att bli fri,
ur djup av kval dem inga mått ha mätt
då skulle stiga avgrundshemskt ett skri,

ett ångestrop att väcka upp en jord
ur gränders skymning som ett åskdån slå,
från snörda strupar skulle hest ett ord
om tigen nöd i smärtans skälvning gå.

Men ve det bröst där bunden ton gjorts fri,
och ve dens hand som spände orörd sträng!
Hans liv blev ekot av ett ångestskri,
och nattens vila skulle fly hans säng.

Men ack, om blott en dallring innerst ljöd
med toning av den sträng som hand ej spänt,
om i vår sång ett nödskris ångest sjöd,
vem aktade ett krossat instrument!

Decemberskymning

Roströd glimmar genom gulgrå diset horisontens rand,
och därunder tona slättens vidder hän som fjärran strand;
ögat drömmer ändlöst, anat perspektiv bak skärljus sky,
där den slumrar under töcknen, slätten, tyst med by vid by.

Apelns grenar slamra sakta, när med sus och suckar går
genom risigt grenverk vinden. Tyst mot fönstret regnet slår.
Vita rinna dimmans skyar över åkern, sid och sank,
just där grått i röken tona hän de sista stadens plank.

Trånga förstadsgator skymta svagt med lyktors tunna ljus,
fladdrande i suddigt skimmer längs med nödens gråa hus.
Och det känns som kvalm och ängslan, medan blicken
hopplös går
över svarta åsar, där i tunga skyar röken står.

Och min tanke letar fridlös kring bland grändens skumma
vrår,
spanar fåfängt, söker sorgsen, vet ej målet dit den trår.
Men då ser jag tändas sakta, blänka genom rökig natt
bleka ljus bak smala fönsterrutor, sjukt och tunt och matt.

Dunkla skuggor ser jag stundom skymta bak en grå gardin,
och jag ser en barnprofil sig tydligt teckna, skarp och fin.
Och min tanke vilar. Varma flöden mot mig sakta gå,
och jag känner sympatiens svall i lena vågor slå.

Råga

En stackars enda gnista
av salighet som farit,
av vad som en gång varit
en fattig glimt en sista

jag mer än rågan skattar
av sällheten och lusten,
ty ädla druvomusten
blott stunden innefattar.

Kanhända blott minuten,
kanhända blott sekunden
min lycka håller bunden,
min sällhet innesluten;

men denna stund skall skänka
mig livets största råga,
en eld som varm skall låga
och sent i minnet blänka.

Och lyckans kraft i själen
skall denna elden gjuta,
och livets sådd skall skjuta
som brodd ur smälta tjälen.

Ungskog

Jag gick och strök i hagarna en dag,
när vårens fagerlek stod vän på marken
och sunnanfrån drog vind i lena slag
bland nyutspruckna björkarna i parken.

Jag gick och gick och gladdes när jag såg
hur vänt det spirade ur smälta tjälen,
och det kom sol och solskensglans i håg
med vårens väl och rikedom i själen.

Men nu tog stigen slut, och småväxt glad
sig öppnar ödsligt bortom gärdets stenar,
till hälften snårmark och till hälften mad
med glesa lövträd mellan pors och enar.

Och jag förstod att det var ungskogsmark
och trädde tveksam ut på magra leden,
där björken tvinade med ljusgul bark
och boken stod med mögelvitt i veden.

Och vindfällsris låg över marken tätt
med snärjigt törne filtat hop i revor,
och rost och fukt på unga rötter frätt
från fjolårslövens multna efterlevor.

Var detta ungträdskraft, var denna mark
med krokigt vuxna vidjeskott i snåren
den jord, ur vilken alstringsrik och stark
vi väntade den nya framtidsvåren?

Dagning

De gömt sig undan, nattens gråa uvar,
ur stup och klyftor bryta hesa skri,
de sitta bävande likt fega tjuvar,
där mörkret ännu över hulten ruvar:
nu stånde nattens makter nådigt bi!

En ljusning österut ur molnen skjuter,
i dagningssken stå redan slättens fält;
kring åsens toppar gryningsfärg sig gjuter,
där räven ljusskygg i sin lya tjuter
och ekens uggla skriar ängsligt gällt.

Det luftar upp. Se dagningen är nära!
Nu vike nattens onda drömmar bort.
Så stånden upp att bringa dagen ära,
må vi gå ut att fritt vår hyllning bära
den nya dag som nalkas inom kort!

Må vi stå upp till högtidsfestens gamman
och hälsa tankens nya morgonljus,
den fjärran glimmande Prometheusflamman,
och lindom festens kransar glättigt samman
vid citterspels och harposlagens brus.

Betesda

Var gång en stråle förklarad
stiger av ljuset till jorden,
var gång en gnista av ovan
gömd är i sången och orden,

är det en ängel som nalkas
nådrik vår fattiga boning,
är det en ängel som skrider
fram med löften och soning.

Ängeln som rör med sitt finger
dammens förpestade vatten,
ängeln som stiger från ovan
ned till jorden och natten,

det är den tändande, rena
tanken som värmer och glöder,
tanken som liv ger åt dagen,
sonar, hugsvalar och stöder.

Hemdrömmar

Där ligger ett fång på bordet
av späda kvistar av sälg,
ur fjuniga knoppar det stiger
som doft av ro och helg.

Det var där borta i kanten
av vimlande stadsallén,

jag smög mig tyst till att bryta
en blommande vacker gren.

Så sitter jag nu i drömmar
och ser på min vackra skatt,
och doften jag andas är doften
ur hembygdens snår och kratt.

Jag ser den ljusa vägen,
som vit i vårtorkan låg,
jag hör det susa drömlikt
i vångens vajande råg.

Jag går under blommiga pilar
med svärmar av surrande bin,
jag lyss från mossar och mader
till vipornas fjärran skrin.

Och in i gömdaste vråar
av själens lönnliga schakt
det dallrar av toner som binda
med minnenas stumma makt.

Jag känner det ljusa jublet
av vårens unga fest,
jag känner det spira sakta
vad allt jag älskat mest.

Armod

Det är en liten stationsby mitt ute i slätten.

Tåget har nyss stannat, och genom det öppna kupéfönstret uppfångar jag en skymt av det lilla samhället. Över gavlar och tak ligger julieftermiddagens vita solljus, de små röda tegelhusen sova bakom nerrullade gardiner, och på rabatterna stå pioner och digitalis och sloka i solhettan. Bortom stationsbyggnaden löper vägen ut och försvinner nedåt bygden, där kyrkspiran stiger ur sädeshavet.

Längst ute i horisonten en rad höga popplar. Det är herrgårdsallén.

Ljudet av en såg, som går nere i ett av husen, höres tydligt genom den tryckande sommarstillheten. Då och då faller hyveln in med sitt långa, sömniga hvitsch – hvitsch… så blir det med ens andlöst tyst några ögonblick, tills äntligen en tågsignal skär sig ut ur tystnaden och framkallar ett enstämmigt pustande och suckande av lättnad i de kvava kupéerna. Det är det försenade tåget som vi invänta. – –

På den trånga brädplattformen mellan de bägge tågen har det blivit ett myllrande liv. Det är en hel skara av lustresande lantfolk på väg till skogen, vilka ha tågombyte här.

Det är ett spring och ett jäktande fram och åter, korgar och matsäcksskrin med buteljhalsar stickande upp under locken plockas ut ur vagnarne och stuvas in på nytt under skratt och uppsluppenhet; det är idel unga, sorglösa stämmor, klingande glada med all den oreflekterade glädjens ljusa lyckoklang i tonfallen.

Och över den glada tavlan faller julidagens vita solljus, varmt och bländande från en kornblå himmel, medan luften står fylld med det sorlande stimmet av de glada rösterna och de sorglösa skratten.

Som jag står där, från mitt fönster följande den rörliga scenen,

faller plötsligt min blick på ett ansikte i en av det sist anlända tågets kupéer. Det är vagnen närmast lokomotivet. Fönstret är fällt endast till hälften samt försett med galler. Fångkupén!

Det är en gammal kvinna med tunna, skarpa drag i ett kantigt, något brett ansikte. Det glesa håret ligger slätt och benat, pannan har ett brett veck tvärs över ögonen.

Ögonen! Aldrig skall jag glömma den blick som ur de smärtsamt hopdragna pupillerna riktades mot mig. Det var knappast förtvivlan, som talade ur dessa ögon. Det var den stelnade, resignerade sorgen, som upphört att blöda, stum och iskall, bottenfrusen.

Icke ett ögonblick lämnade hennes blickar det glada vimlet där ute i det vita solljuset, det såg ut som om hon icke ville gå miste om en detalj av scenen, som om hennes giriga ögon ville suga till sig varje stråle av solen och livet… allt det som hon skulle lämna. –

Och som jag såg henne stå där med den frusna glansen i sina sjunkna ögon och stirra ned på den stojande skaran, slog det mig, att ingen givit akt på henne. Där hade hon stått och lyssnat till skratten och de bekymmerslösa rösterna, de iskalla blickarne hade andats sin frost över deras ljusa dräkter och glada ansikten, och ingen hade anat henne.

Och när tåget var gånget, skulle hon stå där fortfarande och följa med blickarne den bortilande vagnsraden, tills den försvunnit som en svart, glidande ormlinje långt in i det gula soldiset.

Och hennes ångestfyllda ögon skulle igen stirra ut över den tysta banlinjen med den tomma plattformen, ut kring de soliga slätterna, där sommarglindret dallrade över gärdena och skörden stundade……

Vid horisont

Upp från havet, där det blänkte mörkblått under en dallrande, vitgyllne luft, drog brisen och prasslade i kornåkrarne på sydsluttningen av åsen.

Under mig bredde sig slätten i grått morgondis, men där bortom låg heden i soluppgången som under ett flammande guldskärp ända ned till havsstranden, där de vita dynerna lade en bländande silvervåd kring bukten och vattnet.

Upp ur vågskummet döko måsarnes spetsiga vingar, tecknade sig i glidande silhuetter mot den svartröda tångbården och sneddade in över dynerna, där strandrågen lyste blågrön i porssträckningen.

Långt ute i horisonten flöt en vit sky likt en svävande skugga, där morgonhimlens drömmande pärlemor tonade samman med havets tunga mörkblå. – – Havsstillhet… morgonstillhet.

Och min själ stod full av högtidstankar, svala tankar med ensamhetens och de vida synernas vilande ro.

Som en fjärran musik sjöng havets brus i mina öron, sorlande, gungande likt rytmer och dansande tonstänk, dämpat och skälvande som i trånadsdjup bävan, stigande i jubel och segertrots…

Bortom havet låg synrandens sjunkande båge lik en dallrande förlåt med oändlighetens blåa fjärran-stränder bakom. Och jag såg seglen svälla ute på de mörkblå vattnen, och min själ var bävande full av kärleksstark längtan till de tysta vidderna och de stora synerna…

En dröm

En dröm som jag ofta drömmer är denna.

Jag går framåt en liten väg i min hembygd, uppför ett stenigt backdrag. Det är en gammal, övergiven markväg, helt egendomlig med sina snärjiga rösen och gula lerbrinkar på båda sidor. Ett ställe växer en stor fläder, och i backsläntan står fullt med vildtörne, slån- och videbuskar.

Det är en dag på förvåren nära kväll, och luften är ljum med en egen glansig matthet i tonen. Vägen har börjat vitna i den första vårtorkan, hjulspåren skjuta skarpa ryggar, och på gångstigen utanför körbanan är det sprickor och remnor i leran.

I drömmen står jag åter på den gamla brinken uppe i backen och ser hembyns röda tegeltak och vita skorstenshuvar skjuta upp mellan apelträd och plommonhäckar. Kalkstrukna väggar skina genom grenverket, och i ett takfönster brinner det som bländande vita blixtar av solreflexerna.

Så kommer det andra momentet i min dröm, och jag står lutad över ett snår med låga videbuskar, som växa i brinkslutt-ningen. Jag böjer grenarne undan, en efter en, och en svag doft av jord och fuktig grönska stiger upp.

Och jag ser allt med en överväldigande tydlighet – det hopfiltade kvistnätet mellan grenarna, förvittrade ormbunksstockar som reda sig till att slå blad, de multna fjorårslöven och de vissna, bastbruna grässtråna… det är med samma glada spänning jag i drömmen viker undan grenarna som då jag som barn här uppe i backen under den gamla busken letade de första vårtecknen.

Ty där nere mellan de snärjiga videröttterna ha anemonerna börjat skjuta upp, och en och annan knopp håller redan på att spricka – små vitröda knoppar med en skiftning i blekt ljusgult ute i spetsen, där bladen sitta hoprullade, färdiga att vecklas ut.

Och som jag drömmer mig stå där uppe vid den gamla vägen, omgiven av förvårens djupa tystnad, har jag en plötslig förnimmelse av all den stumma, osynliga makt, med vilken hembygden omspinner min själ, känner jag med överströmmande intensitet, hur varje fiber av mitt hjärta med tusen trådar är bunden vid dess modersrötter.

Pan

Till Emil Kléens minne

Ej vill jag sjunga på skaldens grav
om sorg och om hämmad ban,
ej vill jag häckla på ödets glav,
nej, jag vill sjunga en sång om Pan!

*

Det sades väl titt, att den store var död,
det blev väl höjt månget vredens ord,
när gällt i hulten hans pipa ljöd
om glädje och lust på jord.

Och väl blev han lyst, den store, i bann
av kyrkans fäder och fromme män,
väl taltes varnande ord till kvinna och man
och mest till ungmö och sven.

De vise fäder, de mente nog,
de gjort på visan ett slut,
men bäst som saven i björken slog,
stack den gamle ur hulten sitt bockskägg ut.

Och åter klang så pockande gällt
hans näverpipa i mark och snår,
och åter ljudade ut kring tegar och fält
hans sång om jäsande saft och vår.

Det var som av rusande rytm en mäktig flod,
som omotståndlig ur skogen rann,
den smög i lena vågor i människoblod,
tills hett det åter i pulsarne brann…

*

Du gamle Pan, väl må du fälla en tår
på vigde sångarens grav,
väl må du gråta vid skaldens bår:
sin bästa ton ju *dig* dock han gav.

Och väl må du hägna hans vilostad
med skogssnårens bästa doft,
väl må du kransa med blom och blad
den kulle som gömmer hans stoft!

En visa

Som vattnens lösta rikedom,
när smält är snön om våren,
som vindens lek i apelns blom
och doft av sälg ur snåren,
så är min längtans ljusa våg
med färgers lust och dröm i håg.

Och månget vackert äventyr
där trollas fram ur vecken
av diktens vida garnityr,
när vårens unga tecken
runt om i lid och lundar höjs
och savens kraft i björken röjs.

Och blir det så en vårens dag,
på långfärd ut vi drage,
min längtans snälla falk och jag
allt över äng och hage.
Ty underlig är vårens makt
med fagerlek och blomsterprakt.

Havsstillhet

Här står himlens bleka lyftning
hög kring hav och strand,
här går likt en sorgsen snyftning
vågens slag mot land.

Här har frigjord tanke vida
rum att färdas i,
här är ljuvt för örat bida
alltets symfoni.

Här där himlens tomma välvning
siarhög och stum
famnar i en långsam skälvning
vattnens öde rum,

här kan fritt ditt hjärta tömma
all sin klagan ut,
här är ljuvt att ostörd drömma
livets dröm till slut.

Vår vid Skånes kust

Det är söndagsmorgon med sunnanblåst ifrån havet.
Det är tonstänk i luften och rytmers svikt
i brisens dånande gång.
Och himlen står hög i skiraste förvårsblått
över takens grällröda tegel,
och luften är mättad av sälta och tång.
Men fjärran ute går havets band
i mörkblått om dynernas sand,
och viken står full av länsande segel.

Det är sol över bygden och glans av kastanjernas knoppar,
det är kvitter och sång över bruna hedar
och spirande spädgrönt gräs.
Med kalkade längor och stackar och träd
ligger byn i söndagsstillhet och dåsar
längs strandens buktande näs.
Det står gnistrande blänk av takskäggens dropp,
bak almar och lönn stiger röken opp
över takens torvlagda åsar.

*

Här ute i strandens öppning
har blåsten byggt sig torn
med väldiga vita vallar
av glindrande flygsandskorn.

Så tyst, så andlöst stilla…
ej minsta ljud mig når. –
Blott sanden som yr och prasslar
i naket pilhäckssnår.

Och havet som rullar nära
blir kyligtblått i färg,
när solen bländande lyser
på bankarnas mjällvita berg.

Och glider ett strömolns skugga
längs revelns gråa band,
blir kusten ett skrämmande dystert,
fantastiskt ödeland.

III
SMÅ TAVLOR

Marskväll

Högt i synrandens skåra
stiger en kvarn i silhuett,
kring halvskumma, tysta vidder
ett vårregn faller tätt.

Mörkningen växer tövande,
luften är kvälltung och ljum,
kring mig vilar en vårkvälls
stillhet, bidande, stum.

Klagande skär genom rymden
ängsligt en vipas skri,
långt hän i skymningens fjärran
ljuder en vismelodi.

Nu blåser från havet sunnan
i sorlande vaggning lätt,
runt över skumma vidder
ett vårregn faller tätt.

Utanför blomsterbutiken

Ur matta och sjunkna ögon
jag såg hur det sköt en glans,
jag såg hur det fuktigt lyste
bak skimrande ögonfrans.

Hon stannat vid blomsterbutiken
med en svulten parvel vid hand,
där stodo de två och tryckte
sig tätt mot rutans rand.

Måhända det var ett minne
som gav åt kinden glöd,
måhända det var en vårdröm
som nu låg grusad och död.

Och pilten blickar halvt ängsligt,
halvt frågande upp på mor,
det var som en halvväckt aning
över hans anlet for.

Så stodo i tystnad de båda
med ögon i klartänd brand,
och parveln fingrade tveksam
på rutan med mager hand.

På reveln

Det led mot kvälln. En svaggult tecknad rand
i molnigt synrandsfjärran långsamt svann,
och sorgset tigande kring revlens band
ett marskvällstöckens vita vågsvall rann.

Det var som glede något dunkelt, kallt
med varje töckensky mig tyst förbi,
en sorgsen aning svårmodstung om allt
det ve som aldrig tolkats i ett skri;

om sorg som bakom slutna läppar gömts,
om kval som vägas fullt av inga ord,
de oförstådda mångas sorg som glömts,
när festligt reddes livets gillesbord.

Det mörknat. Tövande en fiskmås gled,
där fjärran hav och natt tillhopasmält.
Men över revlens tysta ödeled
drog dimman ut kring strandens flygsandsfält.

Vid kärrsjön

Septemberdag. Bak strömolns galler
syns himlen frostvitt blå,
i snårens bruna lövverk lyser
en stråle då och då.

Hur sällsamt blekgult dagern skälver
med spröda färgspels lek,
än dystert hotfull över heden,
än dallrande och vek.

Jag står försänkt i svala drömmar
vid kärrsjöns nakna strand
och ser hur kvällens röda segel
spänns ut i glöd och brand.

I vissna sävstrån susar vinden
med rytmisk sällsam gång,
min själ står fylld till brädden
av stum och ordlös sång.

Svart, svart och ängsligt stilla
kring blanka vattens rund, –
blott stundom dovt ett böljslag
mot naken torvbäddsgrund.

Skånska vinterkvällar

I

Nu faller stillhet vida,
och kvällens ro blir ljus,
den vita slätten sover
med tystnadssänkta hus.

Bak åsens dunkla skogar
står skenet rosigt rött.
Snart sista dova ljudet
av bygdens slagor dött.

Och skuggan sträckes djupsvart
av kyrkans vita torn,
det gnistrar över skaren
med silverblåa korn.

II

Det är den stund då karmosinmörkt röd
det flämtar till mot rutans frusna is
en sista ton av solnedgångens glöd,
där tyst den glimmar genom kvällens dis.

Det är den stund då varje skälvning hörs,
när minsta kvist i gårdens ask och alm
av vindens tysta slag och vaggning rörs
och sakta prassel går i stackens halm.

Det är den tystnadsstund då lent en ström
emot en slår av slättens kvällningsro,

då allt är skär mystik och vaken dröm
och diset rosigt står kring mad och mo.

I pilhäcken

Sommarstycke

Juli är det. Över gärdets stenar
dallrar sommarglindret av och till;
törnet blommar invid vägens renar.
Sjön står blank och still.
Över sädeshavets ljusa slätter
leker sunnanvindens mjuka böljgång,
vandrar sommardagens heta sus.
»Jonas Speleman« från åsen
traskar långsamt genom vägens grus.

Tung och kvav i slättens långa backar
middagsvärmen som ett glödregn står.
Röd och varm är gubben. Svetten lackar
genom skägg och hår.
– Brännvinet är bra mot värmen…
och han trevar fram butelj ur påsen,
tar sig än en stadig middagsklunk,
slingrar hit och dit försiktigt,
kryssar sakta fram i sävlig lunk.

– Brännvinet är bra mot värmen – –
nu strök sista bottenskvätten med. –
Jonas torkar sig om mun med ärmen.
Huvu't sänks på sned.
Och han strävar fram i bukt och slingring.

– Fan till väg att gå i krökar!
Likt ett skepp i storm går nu hans stråt,
tills han törnar mot och stupar
invid vägen i ett pilhäcksbråt.

Och hans huvud sjunker tungt mot påsen,
sövd av sommardagens tusen ljud,
somnar Jonas Speleman från åsen,
salig som en gud.
Flaskan drunknar mellan gräs och blåklint,
sista droppen glittrar till på bottnen
klart och skarpt i julisolens ljus.
Runt ur häckens gömslen höres
stim av insektssvärmars surr och sus.

Vitt i blomning lysa fläderns klasar,
humlen klänger snärjigt vilt och tätt.
Genom trädens gröna svajning frasar
brisen tonlöst lätt.
Och där ute stiga runt i soldis
slättens vita byar. Fjärran blånar
åsen lik en våg i hejdad gång.
Över gärdets gröna brinkar
sjunger rågen slummerstilla sång.

Gårdsinteriör

Mellan dungens alm och pilar skjuta
pittoreska gavelstycken fram,
sneda, brädbeklädda väggar luta
gråa över gässens blanka damm.

Under gårdens förvårsbruna almar
i skymunnan står en snedhjult vagn,
tätt kring uppåtvända nötta skalmar
hänga hela fång av strå och agn.

Mossgrå tak med torvbelagda åsar
sluta runt om middagsstilla gård,
bort från stranden tränger skri av måsar,
och i porten skymtar havets bård.

Nu hamrar blåsten mot rutan…

Nu hamrar blåsten mot rutan
i disig novemberkväll,
det knäpper i alla knutar,
det knakar med dån och skräll.

Jag sitter vid fönstret ensam
och följer skymningens gång,
medan aftonbrasan sjunger
i ugnen sin glada sång.

Nu flämtar mot immig ruta
den sista reflexen gul.
Där ute i stackens gömslen
ha sparvarne krupit i skjul.

Det gnisslar gnälligt, och flöjeln
slår huttrande runt sin stång,
i flåsande, tunga ilar
stryker vind över mörknad vång.

Jag ser mig sitta som gosse
med armbåg mot fönsterkarm,
en kväll med skytung himmel
och dunkande blåst och larm,

och speja mot samma flöjel
genom tätnande aftondis
och vänta ett vindens löfte
om frost och blankblå is.

*

Nu hamrar blåsten mot rutan
i disig novemberkväll,
det knäpper i alla knutar,
det knakar med dån och skräll.

Över åsen

Oktoberkväll. Mot skylös bakgrund
stå bokarne i bronsröd skrud.
I vindlös stillhet tiger allt,
blott stundom fjärran bortåt åsen
av knäckta kvistar går ett ljud
så sprött, så klangrent klart och kallt
som isens knäpp en vintermorgon.

Jag vandrar upp i solnedgången
mot åsens branta gråstenskam.
Av blekrött ljus en flod slår in
på barrbeströdda våta stigar
och smyger tyst från stam till stam

i skygga slingor utmed kvist och pinn
bland snårens brända senhöstgrönska.

Och allt är höstklar ro och tystnad
med luft som andas kall och ren
och doft som strömmar dävet från.
I genomskinlig klarhet lyser
var färgtons fall kring kvist och gren,
var dagers spel bland hagens trän,
var slingas lek i lövets dallring.

Och denna djupa senhöstklarhet,
som lyser bakom lövets frans
och sveper lent kring hedens stup
sitt genomskinligt bleka skimmer,
står för min själ med sällsam glans
likt ett omätligt ögas djup
av dröm och skådan fyllt till brädden.

SYNER

(1901)

INLEDNINGSSÅNG

Till Skönheten

Högre, högre om mig spänner
stillhet sina jättevingar,
ej en ton ur skogen klingar,
ej ur djupen runt ett ljud
bär om liv ett bud.
Och jag känner,
medan rymderna sig välva
under mig, en oro skälva,
sällsam andakts djupa, stilla
glädje i min själ.

Dröm och syn och dunkel villa
syns mig allt i dessa rena
underbara himlars lena
strålar, ny och osedd glänser
synen utan slut och gränser,
medan högre, högre spänner
kring mig stillhet sina vingar…
– orörligt lyfta jättevingar.

*

I den tysta middagsstunden
högt mot vårligt-ljusa skyn
stiger lunden
slummerstilla för min syn;

över havet, över landen,
över ändlöst vida djup
här på randen
av en klippas mörka stup.

Som ur fjärran rymder gången
fram ur djupa dova schakt,
hör jag, fången
av min egna stämnings makt,

trädens susning sakta klinga
fram sitt veka drömmeri,
andas, svinga
ut i ton och melodi.

Och ur varje lundens krona
i de ljusa lövens gång
hör jag tona
samma högtidsfulla sång,

sång som djup och mäktig sväller
bränningstark från stam till stam,
sång som väller
vek ur vita blomvalv fram.

Och den syns mig helig, lunden,
gudainvigd, sagolik,
helig stunden,
helig denna hymns mystik:

Medan över mig i ljusa
blomstertempels lätta loft
hymner susa
badande i ljummig doft,

medan lunden kring mig höjer
sina kronors jämna sus,
knä jag böjer,
Skönhet, i ditt höga ljus.

I
SYNER

Den gamla gården

Nu vårkvällsskymning blå och sval
med stänk av sidenskärt och rött
bak parkens späda lövverksgaller.
Nu blekgul glans, som svagt och sprött
slår upp mot himlens blå opal
och slocknande mot dunklet faller.

I kojan vid sin förstubro
den gamle hunden somnat hän
med tassen under lurvig haka.
Och allt är ljus och helgklar ro
med doft från hagens körsbärsträn
och gammalstämning, sägn och vaka.

I gårdens mörka vattenho
likt en safir på grönsvart grund
den första majnattsstjärnan glimmar.
I skugga ligger gårdens rund.
Med dröm och sus och skymningsro
dra sakta nattens vårblå timmar.

Och medan tyst en vårljum ström
av doft ur örtasäng och park
med majnattsångor rummet fyller,
jag drömmer över bordets ark
i majnattsljus en majnattsdröm
om gammaltid och blå idyller.

Färger

Solnedgångens stilla klarhet
ligger som ett flor av guldbrunt stoft,
som ett dallrande och varmt skimmer
av rosigt mattviolett.
Ur regntungt grådask
lyfter havet. Sakta
börjar det blåa att spela,
medan ytterst ute
över den långa, vita strandremsan,
mot den svagt gula horisonten
löper en rand av ärgigt grönt.

Som en flytande tunn hinna
av skirt ljusrött guld
sprider sig inåt viken aftonljuset.
Längst borta ett stråk
av matt silverfärgade streck,
lena, smältande,
snart tonande av
mot det varma
sakta flytande röda.

Knappt förnimbar
andas dyningen
ur den ljudlösa stillheten
mot hamnarmens mur.

Och mot fonden av
blått och guldviolett
ser jag fiskläget
utifrån min båt
teckna sig fint och luftigt,
orörligt
med alla linjer flytande
i den genomskinliga,
guldstoftmättade luften.

*

En skeppslanterna
lyser svagt rött
långt,
långt österut.

I värdshuset vid Sundet

Höstmorgonfriskhet; luft, som klingar
metalliskt klart, eteriskt ljust och rent
likt en oändlig skärtblå klockas kupa,
där klangen darrande och sakta svävar,
förnimbar, vävd av tusen sköra ljud:
av blad som klingar emot gårdens stenar,
av våg, som andas svalt och lent från stranden,

av spindeltråd som över marken brister,
av ljus som rinner mellan lönnens grenar,
av sus som svingar
i pilträdshäckens fina bladverks böljning…

*

In i min själ en toning sakta klingar,
hög, klar och ljus jag känner tyst den stiga,
känner den stark och jublande sig svinga,
känner den bada luftigt ren min själ:

som ur oändligt fjärran når den mig,
hög, klar och ljus och sakta bävande
likt vårens lärksång över frusna hedar.

Det första vårregnet

Som ett nät av svarta spindelvävar
hänga trädens våta grenar.
I den tysta februarinatten
sjunger sakta, klingar, svävar
fram ur däldens snår och stenar
suset av en källas vatten.

I den tysta februarinatten
gråter himlen stilla.

Det gamla fiskläget drömmer

I

Det gamla fiskläget drömmer. –
I daggsval juninatt
än dröjt ett svävande skimmer,
ett rosenrött och matt.

Där inne ur skumma gårdar
står doft av blomtyngd hägg.
Jasminen drömmer i skuggan
av gulvitt skinande vägg.

Det gamla fiskläget drömmer
vid spegelstilla sund,
och natten lycker sakta
sitt öga igen i blund.

Men tyst ur havet rinner
fullmånen blank och rund. –
Jasminen drömmer i skuggan
om julis blomningsstund.

II

I majmiddagens stillhet
en regnskur forsat nyss,
till gatans strömmande vatten
ifrån mitt fönster jag lyss.

Och silvergrå är luften
och silver havets färg,

i silverdis förlora
sig kustens låga berg.

Det ryker i vita skyar
ur ångande trädgårdsmark,
det dryper i strida floder
från kastanjernas grova bark.

Och källsprång sorla klingande
i varje dikesren,
och runtom stiger sakta
en andning stark och ren.

Det gamla fiskläget vilar
i drömtyst stillhet sänkt,
och allting domnar hän i
ett ångbads ljumhet dränkt.

Ernst Ahlgren

Senhöstkvällen
dämpat och tövande faller på.

Över den svarta plöjningen,
där nyss det lyste
av rostrött och cinnober
i de långa strecken av vattenfyllda fåror,
sänker sig mörkret tätt.
Rasslande skär sig tåget
fram genom blåsten.

I den tomma kupén
sitter jag vid fönstret och stirrar ut,
ut i den tröstlösa, svarta skymningen.
Mellan rader av
halvt avlövade alar
genom de kolsvart tecknade stammarnas galler
blänker skymtvis
silvermatt,
stundom svagt rosafärgat
Ringsjöns vatten.
Innerst vid strandbrädden
under de gula vass-stråna
förbrinner långsamt det sista kvällsljuset.

Då plötsligt är det
som bleve tystnaden där ute
ännu bottenlösare,
mörkret ännu mera ängsligt –
då plötsligt varsnar jag
stirrande mot mig genom mörkret
två stora kvalfyllda, stumma
kvinnoögon.
Och jag ser och ser…
ser all den namnlösa våndan
i dessa ögon,
ser allt det pinade,
ångestfulla,
blödande,
ser de brinnande,
smärtefullt sammandragna pupillerna
borra sig mot mig,
känner dem stinga
glödhett, vansinnigt.

Och jag böjer mig,
och jag skälver inför dessa ögon,
inför den stolta smärtan,
inför det ädelt sorgsna
i denna djupa, stumt slocknande blick. –
Och medan där ute alarnes svarta massor
svinna undan i allt det svarta
susande mörkret,
medan tåget rasslar och skakar
utmed kanten av
knappt mer skymtande Ringsjövatten,
följer mig alltjämt
ett par stora,
tysta kvinnoögon.

Svårmodet

Stilla,
vålnadsstilla,
glider du upp i min sömnlösa natt,
ångestfulla syn:

Över kyliga,
stumma, sörjande linjer
ser jag skyarna hänga tungt,
gråblå, stora.
Isande, rolös
sluter sig om mig havsödsligheten.

Plötsligt
bävar genom rymden ett sken;

hastigt tilltagande
sprider det sig över allt,
och de fjärran höjdernas
oredigt stigande linjer
lysa med bräm av fosforgrönt
genom skymningen.

Över havet öppnas himmelen långsamt.

Som ett vilt lågande,
länge återhållet ångestskri
skär sig en grällgul rämna
fram ur den svarta himmelen.
Med tusen lurande,
grumligt lysande vanvettsögon
stirrar skymningen mot mig.

Och genom den andlösa,
skrämt väntande,
dödstilla tystnaden
falla plötsligt stora tunga,
isande
droppar av kallsvett.

Hymn

Här på bergets öde språng,
högt i ljuset sträckt,
når mig suset bävande
av Din andes fläkt:

Dig till möte, Sol, o Sol,
bävar himlen all,
Dig till möte, längtande
häves havets svall;

Dig till möte, klingande
stiga luftens ljud,
Dig, o Sol, min själ, min bön!
Liv som själv är gud!

Symbol

Jag ser dig, Höst, i mina vakna drömmar,
hur jätteväldig, jättehög du står
med huvud böjt, som ovan molnen räcker;
ditt djupa öga med den hårda glansen,
med svårmodsglöden under ögonfransen,
det bleka glorieskimret om ditt hår;
jag ser dig, Höst, hur stumt din hand du sträcker,
din bleka, genomskinligt bleka hand,
hur rött och brunt emellan böjda knogar
det lyser präktigt, blöder, brinner, strömmar –

och djupt där nere mellan mörka land
en ljusning tänds av tusen tysta skogar.

Vintervärme

Som det varma stänket
över nyplöjd mark
i en helgtyst våraftontimma
ser jag vinterkvällningens ljus
brunsvartgyllne glimma
utmed popplarnes frusna bark:
tycker mig förnimma
        viskande
        svagt och skyggt den
avlägsna vårens sus,
tycker mig se det varma stänket
som en darrande guldväg glimma
över nyplöjd mark
i en helgtyst våraftontimma.

Ensamhet

I

Genom sluttningens täta blommande hasslar
lyser havet vårligt mörkblått.
Inne i snärjena
slår vårdoften mot mig
fin, svag,
och de blåsippkantade rännilarne
blixtra som silverstreck
utefter sluttningarna.

Ensamhet,
smärteljuva!
Vårdoft för min själ…

Som en genomskinlig rymd
sluter du dig om mig,
djup, stilla,
och jag känner min vilja spännas
mot oändliga mål,
kraft genomströmma mig,
och mitt bröst lyfter sig
som från en kvävande tyngd.

Lättad andas jag,
min rygg rätar sig,
min ande traktar
mot omätliga rymder,
mot min egen slumrande
daggfriskt vinkande värld – –

Ensamhet,
smärteljuva!
Vårdoft för min själ…

II

Silvermattblå
vårdagg glimmar
över gärdets
mossiga stenar;
sakta mellan
nakna grenar

stjärnljus vitt och
darrande simmar.

*

Som tysta, svala händer
stryker långsamt vårnattsvinden över havet.

Som tysta, mjuka händer
känner jag den snudda mot mitt ansikte,
stryka lent över min panna.
Kring mig
i det svala, sammetsbruna mörkret
darra stjärnorna.
Och en oändlig frid sänker sig över mig,
genombävar mig,
bär mig som på stilla böljor
hän genom rummet, hän genom oändligheten,
känsellös, gripen av naturens egen
saliga ro.

III

I middagsstillhet sänkta
nu vila bygd och hav,
i samma klarhet dränkta
av julis vita glans.
I havet jämnt och stilla
ej minsta dyning slår
och ej från när och fjärran
en ton, ett ljud mig når.

Och vattnens jämna yta
och luftens fina glöd

tillhopa lena flyta
i en oändlighet.
En enda mäktig himmel
är luft och hav och berg
av samma ljuslätt blåa
och sidenskära färg.

*

Som vita punkter,
luftigt bäddade
i de fjärran strändernas
skirt töckniga blå
skjuta fisklägenas
vita skorstenar upp.
Som fläckar av
töande vit snö
i en aprildags
berusande friskhet…

Och på den sidenmjuka,
ljusdruckna himmelen
höjer sig över horisonten
den svävande bruna skuggningen
av en osynlig ångares rök.

*

En enda mäktig himmel!
Som dröm och syn är allt,
i översinnlig, strålande,
förklarad ren gestalt.

Och havets svala vindar
mig nya sånger bära.

Min själ är glad, är stilla,
min själ är himlen nära!

IV

I kärrets stjärnljusa
orörliga vatten
stå de blommande slånen speglade,
stilla, slumrande
som vita skyar –
den tystaste timmen…

Och daggen faller.
Blåtindrande
lysa ängarna runt.

Och i varenda droppe
speglar sig oändligheten,
den blåtindrande oändligheten.

Från barndomen

Där ute sjunger en fågel
bland lindarnas ljusa blad,
kring fina slingor darrar
kvällsolens guldkaskad.

Det viskar sakta i löven,
en smekande len musik,
som minner om sus i säven,
när månen går över insjövik…

Där ute sjunger en fågel
bland gårdens gamla träd.
Som siden böljar glansen
hän över mognande säd.

Harpan

Efter Richard Dehmel

Mot rymd som mörknar stiger åsen fram
i kvällens slocknande och bleka dager,
ur bruna grenar skälver skogens dån,
ljudlöst och snabbt en svärm av kråkor drager
upp över åsen.

Här under dessa furor gick jag redan
när än min själ ej stormens röster kände,
när än er susnings dova fjärranton
med längtans ve min själ ej brände,
I dunkla jättar runt!

I glesa rader stiger stam vid stam,
i mörka massor välvning invid välvning
med samma ton av vild och kuvad smärta
och samma spel av dolda krafters skälvning
som förr en gång.

En står där, högt mot rymdens dunkel sträckt,
guldbrun från rot till topp den höjer sig
och söndersplittrad till en jättehand,
som skälvande och långsamt böjer sig
ut över skogen stumt.

Och suset stiger smattrande och vasst,
och genom fingrarna det går en kamp,
och darrande och ristande de sträckas,
som slete de i raseri och kramp
i en förtrollad harpas strängar.

Och ifrån harpan går en himmelston
i mäktigt brus från väster och till öster,
du dystra ton, hur väl jag känner dig! –
Ur bruna grenar stiga skogens röster:
Kom storm, hör mig!

Hur har jag längtat bittert efter en,
som kunde helt min hand och mäktigt fatta,
hur har jag längtat efter dig du ende!
Min hand, min hand! den kunde ingen fatta,
då slog jag vilt min hand.

Och suset stiger smattrande och vasst
i mäktig våg från väster och till öster,
ljudlöst och snabbt en svärm av kråkor drager;
ur bruna grenar stiga skogens röster:
Kom storm, hör mig!

Plataner

Över parken flödar
oktobermånskenet tungt och fuktigt lysande.
Ur dunklet
från de skuggiga gångarna,
från bänkar och soffor

ljuder det runt om mig
av skratt och viskningar,
dämpat, hemlighetsfullt.
Stundom skymtar ett vitt tyg
eller en profil
belyst i ett band
av det gula skälvande månskenet.

Över mig
i de väldiga jätteplatanernas lövmassor
gnistrar det brandrött,
lyser det citrongult fuktigt,
dunkelglödande;
och de vita fläckarna
på stammar och grenar
stirra emot mig spöklikt,
myllrande ur mörkret.

Men där ute
över de svarta åkrarna,
där månskenet simmar stumt
över de frostbrända
i daggen matt lysande betblasten –
där ute,
nästan snuddande vid den svarta jordlinjen,
skiner en stjärna
lågt över slätten.
I en lång, lång
fin, sipprande tunn stråle
flyter dess ljus
långsamt, långsamt,
svårmodigt, ångestfullt
fram över mörkret.

Du bleka, fina
svårmodiga stråle,
för mig är du
som en snyftning,
en trött gråt
inne i mörkret…

Vägen

Det lider fram mot afton.
Runt om mig sover slätten;
jag vandrar ensam uppåt vägen,
som rinner snörrätt in i dimman
och tonar bort och svinner spårlöst undan.
– En kväll i maj med luften tung
och kvalmigt fuktig utan vind
och regn som löses sipprande ur röken
och fyller luften med sin varma ånga.

Jag vandrar ensam uppåt vägen,
den ändlöst grå och tomma vägen.
Jag ser ej slutet – blott en dimgrå strimma,
som löper uppåt, uppåt ständigt
och rinner bort i röken.
Och ständigt tyngre hänger luften,
och ständigt tätare sig packar dimman.
Mig är som hade sol och himmel vikit
för evigt, evigt undan. –
Mitt hjärta klappar tungt och ängsligt –
o denna dova ängslan,
o denna vindlöst stilla tystnad,

o denna evigt tomma dimma,
där intet hjärta klappar mot mig –
Min själ törstar efter en blå rämna,
en blixt i detta dova töcken,
en storm i denna kvava stillhet.

Men ständigt tyngre hänger luften
och ständigt mera kvalmigt ljum.

Runt om mig sover slätten.

Jag stirrar ängsligt uppåt vägen,
den ständigt snörrätt grå och tomma,
jag ser ej slut, ej luft, ej himmel –
blott samma evigt tomma dimma,
där intet hjärta klappar mot mig!

September på åsen

I

Septemberdagens färger sakta
ha brunnit ner i halvljust dunkel
med glöd till hälften släckta;
mot horisontens bleka guld,
som snabbt i glans förbrinner,
stå trädens grenar sträckta.

I översinnligt stilla klarhet,
som ej en molnrand stänger,
ej vassa toner bryta,

nu vilar slätten –
i ljus som nästa ögonblick
skall dö i bronsmörk flämtan
dess vida linjer flyta.

O ljusa död, o blida klarhet,
septembers stumma längtan,
med underbara stämmor hör jag
dig till mig sakta tala,
med sällsam syn du fyller
min själ, med ljus och jubel
och drömmar svala.

September! Ljusa, stilla månad,
mitt sinne vederkvicker
med helg och klara bilder
din skimmergjutna dager.
Din himmels blida allvar
med ro och sällsam stämning
min själ betager.

II

Brisen ökar, och i vida,
vida horisonters bälten
långsamt glida
byarna och fälten.

Synen vidgar sig beständigt,
allting slumrar, allting tiger,
medan ständigt
högre upp jag stiger.

Horisontens rand sig sänker,
havets morgonljusa skära
blänker
alltjämt mera nära.

Och i höstens lysande och lena
djupa luft stå alla
linjer rena,
tydliga och kalla.

Lövet vajar tyst för brisen,
allting slumrar, allting tiger,
upp ur disen
havet sakta stiger.

*

Klarhet, klarhet!
Alla horisonter sjunkna!
För mitt öga allting svinner.

Klarhet, klarhet,
du som över hösten brinner,
uti dig min själ vill drunkna,
uti ditt omätligt vida,
djupa stumma öga
vill mitt väsen glida,
vill min själ sig löga.

III

Septemberafton skylös välver
sin skimmerdränkta himmels kupa
kring åsens vida topp,

där genomskinligt blinkande
den vita luften skälver
och långa skuggor stupa.

Och glansomstrålad, ljus och fager
i solnedgångens svala timma
står gamla pilallén,
och gamla bruna kronor
som guldkupoler simma
i gul fantastisk dager.

Kring varje träd det står en strålning,
som dallrande och långsamt andas,
en ljusflod sakta lågande –
Ett virrvarr, brandgult, bländande,
där strålning korsar strålning
och ljus och dunkel blandas.

Knappt skönjer jag den smala vägen.
Som i en ymnig översvämning
av ljus vill allting drunkna;
jag vandrar framåt halvt i dröm
och halvt i sällsam stämning
av mystisk gammal sägen.

Tills mellan tvenne jättestammar
upp ur min dröm jag plötsligt spritter:
runt om mig allting brinner,
kring alla kronor flämtande
en gloria står och flammar
i blekt smaragdgrönt glitter.

IV

Guldklart mellan bokarnas glesa stammar
lyser senhöstkvällningen;
sakta rör sig,
andas och rinner oavbrutet
den immigt glödande ljusfloden
in under de bruna löven.

I de nakna grenarna
klingar det stundom
klart, metalliskt
som en bristande, utdragen violinton.

Och det ändlösa guldfältet
lågar upp där nere,
breder sig ännu ändlösare,
horisontlöst, dränkande allt
i sin gnistrande, lidelsefulla glöd.
Övergjutna längs sidorna
av darrande, mörkt guld
sträcka sig bokstammarna
hotfullt, högtidligt
mot den oändliga himmelsfonden.

Och jag förnimmer åter
genom det snabbt växande dunklet
det bristande, utdragna suset,
den klingande veka tonen
ur de sköra grenarna.

Över havet sjunker en stjärna

Över havet sjunker en stjärna,
stilla, sörjande
ser jag dess stråle släckas,
ser jag den långsamt kvävas.
Den enda stjärnan i natten…

*

Dock skall jag alltid känna
din blick följa mig,
lysa vänligt i min natt,
dock skall du alltid skina över min väg,
stilla, sörjande,
stjärna, du som slocknade för mig!

*

Dock skall din blick mig följa,
din blick den stilla, rena,
dock skall jag alltid känna
din ande kring mig sväva,

kring mig som den lena
varma brisen bölja.

II
ETT LANDSKAP

I

Där vi stå ute på den öppna plattformen, medan tåget med sydostbrisen vräkande in från sidan mödosamt arbetar sig fram, ha vi redan kunnat förmärka en stigande fuktighet i luften, som liksom gör kasten tyngre, mindre elastiska och ger oss illusionen av ett tätt ämne, som tåget klyver sig ut igenom.

Landskapet, som nyss låg för oss i veka, lugna linjer med sluttningarnas konturer inbäddade i ett glansigt, lysande blå, har fått något fruset, färglöst i tonen – ett landskap som verkar stämning just genom sin stämningslöshet. Det blåa i dagern har småningom förlorat glansen och trubbats av till ett sömnigt, ogenomskinligt grådask.

Brisen ökar ständigt, fuktigare och fuktigare; vindkasten bli tyngre, och till slut har man förnimmelsen av något massivt som sveper in, ett vått lärft, som snuddar mot en. –

När vi nästa gång stiga ut ur kupén och tåget stannar, har det hela undergått en så fullständig förvandling, att vi ett ögonblick stå där helt bländade och bortkomna.

Under ett tindrande vitt solsken lyser det mot oss ett idylliskt litet virrvarr av små vita gårdar med röda tegeltak, mellan vilka kastanjeträden blixtra med bristfärdiga knoppar och almarna snöa ner sitt bruna blomstoft.

Det står där, det hela, med ett nästan förandligat fint uttryck, ljust tecknat mot en grund av soldisskir vårhimmel med brutna galler av genomskinliga strömoln.

Och havet: först ett brett, djupt mörkt bälte så långt blicken når åt söder, där den ljumma luften, som strömmar in med bri-

sen, står som ett dunstigt flor i dallring över det blå. Det skjuter vidare långt upp i norr, likt en väldig kil, som småningom spetsas och blir tunnare i färgen. Där utanför går stiltjen med glansigt gråa stråk, stundom mattare, stundom med en toning åt pärlemor, där vinden spelar på. –: Simrishamn.

*

Långt nere under de stora nakna strandbackarna ligger fiskläget inkilat med sin klunga av vitkalkade hus, på vilka de vita skorstenshuvarna lysa ännu vitare, när de teckna sig luftigt mot den djupblå havsfonden. Det är söndagsmorgon med stillhet runtom. Dyningens jämna sus nere från stranden tränger upp lätt och med något avlägset i den dämpade tonen.

Stararna flyga visslande ut och in bland holkarna uppe i almträden.

Framför oss ligger den tomma bygatan med vindande korsvirkegavlar och solgula tak, i trädgårdarna stå saffran och helleborus i blom, och en halvtutslagen avenbokshäck lyser med gröna inslag. Och staffaget: på en förstusten en gumma inslumrad över ett tidningsblad.

*

En milslång, bred sträcka av bländande vit sand, här och där med små tindrande blanka gölar över den förrädiska kvicksanden; en grusig ås med rullsten och björnbärssnår, vilken stundom öppnar sig i en snårig klyfta för att släppa fram ett susande ådrag… Där bakom i svart teckning mot luften en naken bergkägla med stupet springande ut över havsrymden, en jättekägla i vackling: det är Stenshuvud.

Stranden sänker sig småningom, de grusiga backknallarna slätas ut och övergå till kullar med fina, jämna sluttningar, vars utkanter garneras av gles lågskog, där murgrönan ofta flätar in sig och blänker med grönsvartskimrande blad. Bakom kullarna öpp-

nar sig i stora sköna våglinjer den vidsträckta strandmaden med en skoning av täta ängshag, som på kanterna bölja ut i finputsade våder av hagtorns-, slån- och brakvedssnår. En ljus, öppen strand med en vid blick inåt dungar och ängar åt ena sidan och åt den andra ett oändligt perspektiv av luft och vatten i en oändlig rikedom av nyanser… ett hav som lyser och gnistrar och spelar i en färg, som kommer en att uppge varje tanke på att söka återgiva den – –

*

Kring stränder som sjunka i bländvitt fall
med dyningens glitter i kanten
står förvårens dager blåvitt kall
i frusen glans genom blåsten.
På solvarm, sluttande ljusgrön brink
jag vilar i lä under branten.

Det viner, smattrar – och sydvästlen
stryker bris över släntor och snärjen,
där spätt det spirar på tinad ren
och kärren blinka i solen stilla.
Men luftigt blå stiga åsarna runt
och sidenskirt ljusa i färgen.

Och sällsamt lysande, djupnat blå
blir havets färg, när en stiltje drager
i fjärran ute en glansigt grå
och jämnad strimma som sjunker matt
mot viddens dämpade dager.

II

Maj vid havet

I

Ur töcknigt vitgrå himmel
med rämnor i skyarnas ked
sig silar en stålljus strimma
i mattblå havet ned.

Och solvitt simmar diset
längs glitterkantad vik,
och runt där ute lyfta
i blånad flik vid flik.

Jag ligger på hagens sluttning –
i böljning lövet går,
och suset andas dämpat
från strand där dyningen slår.

Bak granars mörka spetsnät
en tyllvit våd av sand,
i blänkande djupblått lyser
där ovan havets band.

Och vårens skyar glida,
all luften tindrar i ljus,
och runt i stranden skina
små vita fiskarehus.

2

Nu skymmer det ute kring öde strand,
och tyngre blir dyningens dån;
i norr över havet står matt violett
en toning västerifrån.
Och röken ångar ur kärren tätt,
där guldblankt lyser ett streck ibland
ur snärjet av hassel och slån.

Ur tätnande grått stiger bränningens mur
i glasgrönt sken emot strändernas stup,
och svallets vinande vita skur
står speglad inne i blanksvart djup.

Mitt öra är fullt av havets musik,
dess ordlöst klagande sång
med stänk av röster i snyftning och skrik,
som dränkas i bränningens gång.

Nu smälta de samman grått i grått
där ute hav och rymd,
och svart står natten där nyss jag gått,
i mörker är stigen skymd.

Mitt hjärta är tungt av havets musik,
mitt öga är trött vid stirrande grått –
Jag ville att sol stod över vik
och morgon lyste blått.

3

Det gula strecket sjunker
bak stranden mer och mer,
och blekgrön dager silar
i klyftans dunkel ner.

Av slån som ymnigt blommar
står doften fin och svag,
och näktergalen sjunger
i strandens skumma hag.

I glans av guld och violett
är tecknad varje gren.
Den ljusa natten skrider
med bleka stjärnors sken.

Nu slocknar sista glansen
längs klyftans gråa mur.
Mot havets dunkel tecknar
sig brynets blå kontur.

4

De lyfta sakta, strändernas band,
ur en majmorgons bristande dis,
och havet mornar sig blått efter hand
för sjungande sydlig bris;
och dungarna stiga luftiga blå
ur lysande tunna flor,
och dyningen växer vräkande vit
mot klitterna brant och stor.

Jag strövar i strändernas sandiga backar,
jag snubblar bland stenar och tång,
jag ligger på rygg i den soliga brinken
och lyss till dyningens gång.

Och brisen ökar och stryker
i sjungande fart längs hedar och fall,
och luften är full av all stormens musik,
och skummet sprutar i bländvitt svall!

Min själ är rusig av sol och vind,
mitt öra av havets sång,
jag driver i strändernas sandiga backar,
jag driver dagen lång – –

III
STILLA DAGAR

I

Kring valnötsträdens tomma grenar
oktoberhimlen all sin ljusflod tömmer,
det glittrar över grus och stenar
av tusen sköra spindeltrådar;
och medan allting redan bådar
om natt och mörkertid,
i luftens svala dunkel
en guldton fin och svårmodsbräddad drömmer.

II

Ensam jul

Decemberdagens bleka ljusström rinner
ljudlöst bland trädens glesa massor undan,
som sammetsbruna grenar dunkelt sträcka
mot luftens döda, glanslöst hårda blå.

Och det är jul och trist och ängsligt öde,
som hade livets eget bleka flöde
med allt det bleka ljuset runnit undan,
och när det mörknar… mörknar trist och grått,
    står dômens skugga över graven.

III

Oktoberkväll. Mot skylös bakgrund
stå bokarna i bronsröd skrud.
I vindlös stillhet tiger allt,
blott stundom fjärran bortåt åsen
av knäckta kvistar går ett ljud,
så sprött, så klangrent klart och kallt
som isens knäpp en vintermorgon.

Jag vandrar upp i solnedgången
mot åsens branta gråstenskam.
Av blekrött ljus en flod slår in
på barrbeströdda våta stigar
och smyger tyst från stam till stam
i skygga slingor utmed kvist och pinn
bland snårens brända senhöstgrönska.

Och allt är höstklar ro och tystnad
med luft som andas kall och ren
och doft som strömmar dävet från.
I genomskinlig klarhet lyser
var färgtons fall kring kvist och gren,
var dagers spel bland hagens trän,
var slingas lek i lövets dallring.

Och denna djupa senhöstklarhet,
som lyser bakom lövets frans
och sveper lent kring hedens stup
sitt genomskinligt bleka skimmer,
står för min själ med sällsam glans,
likt ett omätligt ögas djup
av dröm och skådan fyllt till brädden.

IV

Tristesse

Senhöstkvällen tyst sig sänker,
sakta faller
skymning över mark och by;
mellan pilträds glesa galler
blekgult blänker
fram oktobermånens ny.

Tyst mot natten skymning skrider,
vägen lyser
blank med vattenfyllda spår;
och där rött i ljusen
vägens breda strimma
som ett blodigt bälte går,
står en ensam hund och fryser,

skakar, kvider,
smyger mellan husen
bort i kvällens råa dimma.

V

En toning, den sista, flämtar
ur diset i brunt violett,
nu mörknar det tyst där ute
kring vinterstilla slätt.

I tystnad ligger bygden,
det skiner ur fönstren matt.
Ett stråk av vilsna fåglar
drar ut i vindlös natt.

På taket står flöjeln stilla
mot luften i svart silhuett;
nu mörknar det tyst där ute
kring vinterstilla slätt.

VI

I uppvaknandet

Det var ett stort öppet, linjemjukt böljande landskap. Vägen svängde mellan låga rullstensåsar, där lövskogen flöt ut i fina buktningar, ännu helt glest över sluttningarna. – En tidig majdag med luft som stod mjukt, glanslöst vitgrå – och vek, solig stillhet runt om.

Jag hade stannat på en punkt där vägen bröts över ett backdrag, lämnande utsikt nedåt en rad jämsides utlöpande låga åsgrenar, som skymtvis döko upp, den ena bakom den andra.

På den närmaste sluttningen växte en lång jämn fil av bokar, lyftande sig upp ur vårdiset och med något samtidigt svävande och stilla i grennätens orörliga sträckning. Som tecknade i kol flöto deras stammar mot den vita solröksfonden, luftiga och smäckra likt glidande skuggor i de glanslöst vitgråa dagrarna.

Det var något högtidsfullt, nobelt bjudande i dessa själfulla linjer, något av mysteriets ro och bidan, det födandes fridfulla allvar. Ett silande gulvitt solljus rann i oavbrutet dallrande spel mellan kronorna, kom det hela att andas och leva.

Och i den veka, soliga stillheten förnam jag det nya livets första spröda anslag, vaknandets första ljusa lyckoton.

VII

Barfrost

Sammetsbrunt sig hopar
vinterskymningens dunkel tätt;
röda och lysande
stiga rökarna
över tyst och barfrusen slätt,
och i vägens gropar
blinkar vattnet,
sakta frysande.

Och den sista svaga
vinden lägger sig, allt är
andlöst tigande,
medan röda dimmor draga
över månen, upp i öster
hastigt stigande.

VIII

Nu stiga rökarna sakta från åsen
ur byarnas stugor i vinterlig kväll,
och köldbebådande, hemsk och gäll
hörs ugglans låt ifrån åarnas frusna mader,
men dovt tränger slamret ur stallen och båsen
där korna stå tysta och dåsa i långa rader.

Och nattvindssus är i lönnen och almen,
där grenarna ge sig i sävliga slag,
och flöjeln vrider sig sävligt ett tag
med gnälligt gnissel kring frusna stången.
Det ökar i blåsten, det prasslar i halmen,
och flåsande tung stryker vind över skumma vången.

IX

Före oväder

Av rök som långsamt driver,
är horisonten skymd;
i fjärran stadens tinnar
stå svart mot mörknad rymd.

Och genom rök som svävar
in över halvljus vik,
av västerhimlen lyser
en svavelgulblek flik.

Men över öde marker
och över slumrad by
i hotfull tystnad skrider
en sotsvart hagelsky.

X

Dehmel: Stiller Gang

Mot kväll det grånar. Sakta brinner
höstsolens bleka guld till slut.
Kring åkerns stubb drar dimman ut,
knappt mer jag vägen finner.
Snart kommer natten – allting svinner –
Förbi.

IV

I en bokhage om våren

I luft som lyser glansigt mjukt
står brynet tecknat mörkt och tätt
mot solnedgångens vida duk.
I bokens smäckert glesa topp
slår halvljust flämtande ett sken
av skärt och brunrött violett –
en toning spröd kring dunig knopp,
ett stänk av guld längs naken gren.

Och doften stiger dävet len
av gräs som spirar ymnigt fram
i ljusgrön våd på brinkens ren.
Med blanka streck i brunsvart glans

ett källsprång tyst i mossan går
och bubblar ut i vassig damm,
där myggen stimmat upp till dans
kring slokig kärrals låga snår.

Två visor

Efter Robert Burns

I

Det kvällas tyst, i naken ljung
går blåsten vinande och tung,
snart drager mörkret svart och tätt
längs hedens bruna ödeslätt;
nu söker jägaren till ron
och alla fåglar sina bon,
men tungt och trött jag vankar här
vid sorgsen stilla strand av Ayr.

Farväl du Coilas gamla dal,
min lyckas dal, min kärleks dal;
farväl du slätt, farväl du hed,
där glädjens sol i moln gick ned.
Du mina minnens rika land,
med tusen trådar, tusen band
vid dig mitt hjärta länkat är,
du vackra dal, du strand av Ayr.

II

Du flod, som sorlar, o sakta din ström,
du susande säv, stör ej hennes dröm,

där hon vilar, min kära, på blomsådd bädd!
Du dansande flod, slå lätt mot din brädd!

Du vipa, som flyr över strandens mad,
du duva, som kuttrar i skuggigt glad,
du koltrast, som drillar i skymningen nära,
stör ej med din sång min slumrande kära!

Hur luftigt, hur fint genom aftonens dis
ser jag alarna svaja i vårsval bris!
Smyg sakta, o flod, och aftonen lång
jag sjunger ditt lov i min dämpade sång.

Hur fagert ditt lopp mellan dungarna hän
ser jag glida i glans, hur majskymningsvän
din strand ser jag stiga med björkar och pilar,
hur gräset står lent, där min älskade vilar!

Du dansande flod, slå lätt mot din brädd,
där hon vilar, min kära, på blomsådd bädd!
Du flod, som sorlar, o sakta din gång,
och jag sjunger ditt lov i min dämpade sång.

En okänd

I Stigamo bland rös och snår,
där gällt ur lidens mörker går
kring åsen ugglans hesa låt,
där tjut av räv och skri av korp
hörs ödsligt vilt om kvällen,
där grävling går bland kumlets bråt

och ljungen blekts på hällen,
står Strykar-Daniels gråa torp.

Hans hår är vitt, hans rygg i krök
och knapp och skum av stugans rök
hans gamlingsögas matta syn.
Till hälften dolsk och ödmjukt blyg
likt en med ont beslagen
går blicken bakom tunga bryn –
till hälften slugt förslagen
och skelande och smått i smyg.

Det sägs i bygden, att hans liv
gått hetsigt fram med kamp och kiv,
det glunkas om fördolda ting…
Hans stuga står bland hedens snår,
där brant och vild är åsen,
men själv han stryker bygden kring,
på ryggen dinglar påsen,
ur träskon synas fotens tår.

I mark och skog, på stiglös hed
går Strykar-Daniels vandrarled,
hans släkt, hans stam vet ingen av.
Kanhända har hans livsväg gått
på skum och okänd bana,
kanhända tungt har ödets glav
på väg som vi ej ana,
hans levnads vilsna farkost nått.

Aprilsöndag

Över låga, helgdagstysta slätter
stiga väderkvarnars svarta skrov,
tecknade i skarpa silhuetter
runt i horisontens vida fält.
Mitt i värmen ligger byn och dåsar –
söndagsmorgon i april,
bakom långa torvbelagda åsar
skymtar havet mellan alm och pil.

Över dammen, där med gula fransar
står en krokigt vuxen gammal al,
surrande i soln ett myggstim dansar
runt kring snattrande gråa gäss.
Fram ur halvutspruckna lövträdsdungar
stiger röken sakta opp,
sunnanvind i långsam dyning gungar
fågelholkar i kastanjens topp.

Gamla kvarnen i det gistna skjulet
slumrar övergiven, grå och glömd,
runt kring nötta, vattenfrätta hjulet
spinna murgrönsklängen sina nät.

Stillhet runt. Bak gårdens gula lider
krafsa höns bland tång och halm.
Vägen vit och öde. Stundom glider
snabbt däröver skuggan av en mås. –

Nu sjunges Maj i gård och by

I

Nu sjunges Maj i gård och by,
nu lövas takens brätten,
och bleka stjärnor stilla gry
i vårglans över slätten.

Det kvällas tyst, på skuggsval gård
sig skymningsdunklet sänker,
och bakom lövets skära bård
en nytänd måne blänker.

Jag vandrar hem längs åsens krön,
när djupblå skuggan sträckes
av snårig hassels täta spön
och aftonskenet släckes.

Där nere stiger bygden fram
ur skymningsblåa skogar,
och dämpat ljuda sång och glam
från lek i lund och logar.

*

Nu sjunges Maj i gård och by,
nu lövas takens brätten,
och bleka stjärnor stilla gry
i vårglans över slätten.

II

Vårt tak med häggens löv vi sirat,
och vajande för kvällens vind
stå ljusa kvistarna vi virat
om gårdens gamla gallergrind.

Vi hälsa dig, du vår, som skrider
med spel och sång i varje hus,
och väntande mot sommarns tider
vi skåda trygga i ditt ljus.

Du Maj, som enat oss tillsamman,
du hugne rikt vårt hus och gård,
vår väntan fyll med spel och gamman,
giv kraften växt och krämpan vård.

Låt väderleken tjänlig bliva,
att grönske nu båd kärr och mark.
Vår ledsnads timmar att fördriva
på stängerna häng humlen stark.

Så sättom löv i takens brätten
och stämmom upp vår Valborgs-sång
att runt från by till by kring slätten
må eko svara natten lång!

Tystnadens slott

Jag har sett i dröm dess tinnar lysa
över gryningsblåa, sagodunkla
skogars vida vågor.
Jag har sett i dröm dess spirors resning,
marmorns kyligtrena bågar sträckta
emot morgonrodnans lågor.

Som från vida havs oändlighet,
som ett sus av vingar hördes vindens
gång i trädens toppar.
Evighetens snabba timslag hörde
genom rymden jag i drömmen glida
som ett fall av tunga droppar.

Det snöar över slätten

Det snöar över slätten
i tyst decembernatt,
i vita vidder skönjer
jag bygd och gårdar matt.

Du sorgsna väg där ute
i mörker, ruvande tätt,
med svängande gråa vindlar
kring vinterödslig slätt,

du är som min trötta tanke
i fjättrande mörker frätt,

du vita väg, du frusna
i vinterödslig slätt. –

*

Det snöar över slätten
i tyst decembernatt,
ur viddens fjärran skiner
en ensam ruta matt.

Efter natten

Långt jag gått. Och alla vägar skumma!
Som från fjärran obekanta kuster
ljöd emot mig mörkrets susning,
tills ur skuggorna, som blåa skälvde,
över granskogsdunklet slog den första
dagens tvekande och stumma ljusning.

Morgon, morgon! Prisad du som öppnar
mörkrets ångestslöja, du som visar
väg i kvalets tunga dimma,
jag vill sänka mig i dina svala,
rena djupa rymders klarhet, medan
molnens facklor över bergen glimma.

Upp på bergen vill jag glättigt stiga,
medan luftens alla morgonkörer
runt ur djupen klinga.
Ty jag känner åter livets rika
lyckovarma flöden strömma, åter
hoppet upp mot nya rymder svinga.

Siesta

Nu stiga viken runt de blåa landen
ur genomskinligt junimorgondis,
det dallrar soligt över gärdets ris,
det spelar vind i lövets lätta galler.
I skymningssken som dämpat faller
står sval och ljus min vackra vrå vid stranden.

Och dagern silar ned i sakta skälvning
ljusmättad, mjuk längs varje gren,
och luften andas över gärdet len
sin fläkt av hav och tång och sol och sälta,
som samman fint med doften smälta
av junifriskt i daggigt lövverks välvning.

Och ormbunksblad i långsam vajning bölja,
och spindeltrådar genom gräset gå,
det spelar sol ned över stigens strå
med gyllne ljusblänk inåt glad och dungar,
där gul melampyrum i vinden gungar
och törnrossnåren vita revor hölja.

Jag låter timme efter timme glida,
och boken faller sakta ur min hand,
mens förmiddagens vita skyar skrida
med lätta skuggor över strandens sand. –

Så står jag åter på åsens kam

Så står jag åter på åsens kam
med skogen där bakom mig stam vid stam
och under mig slättens hav;
och solnedgången sin eldskrift ristar
med fladdrande bloss längs markens kvistar
och bokarnas gråa lav.

Så står jag åter på åsens krön,
ser bygden i spelande kvällningsljus
med dunfint knoppande pilars spön
kring byar och vita hus.

*

Nu ville jag finna en färg så ren,
nu ville jag äga en ton så spröd,
att av all din fägring, mitt vida land,
en samklang i sången ljöd.

Jag ville fånga en fläkt
av din vårmorgons bris i min dikt,
av viddernas ljusmelodi
ett solstänk i rytmens svikt.

Men orden tveka och slockna ner
likt dödvedsflämt i en höstens natt,
och färg som skulle stigit i dur
blir tynande blek och matt.

Anslaget

Det klingar sakta
ur hasslarnes snår.
En visa fin och
sprittande går

utöver sluttningars
jämna fall,
igenom snöiga
skogen all.

Och nejden andlös
väntar och lyss;
upp över skogen
ljusnar det tyst.

All nejden vilar
drömmande still.
Då klingar det jublande
plötsligt till:

Den första vårränniln
framåt bröt,
ur bråt och snärjen
över sluttningen sköt.

Det klingar sakta
ur hasslarnes snår.
En visa fin och
sprittande går.

Natur

Ett isklart sken i horisonten växer –
en genomskinlig, vass och isgrön skuggning,
som griper om sig, skär och fräter hastigt
på eftermiddagshimlens frusna blå.
Och bakom denna ständigt högre skuggning
tycks horisonten vidgas själv och växa
avlägsen mer och mer i ljudlös stillhet
och lysande i ständigt större klarhet.

Min blick, min själ, mitt väsen drager, suger
den till sig, denna synrands dunkla trollmakt –
för mina öron ringer suset kring mig:
ett granhags svällande och veka mollton
och däri blandat, sluttningarnas gälla
och smattrande och skarpa vin av bokar.

Ett ögonblick i svindel ryggar jag
tillbaka inför denna klarhets avgrund
som suger, suger –
och famlar efter stöd och griper om
ett träd. – Den kalla febern viker hastigt,
i matta ådror vänder blodet om.
Som från en levande jag känner
en ljummig värme bölja mot mig. –
Det lever, lever allt omkring mig
i livsvarm andning, allting ser
med ögon djupnade i tystnad på mig.
Natur, ditt stora varma hjärta känner
jag bulta mot mig i mitt egets takt.

Musik

Så ljust, så blitt, så lyckostilla
kan morgonhimlen tona!
Och på den skira grunden vaggar
ett träd sin krona.

I trädet hör jag genom fönstret
en fågel sakta sjunga,
ned i mitt sinne vek jag känner
en ström av toner gunga.

Jag lyssnar stilla, allting hör jag
i samma jubel tona.
Och på den skira grunden vaggar
ett träd sin krona.

Intermezzo

Omkring mig tystnade
sorl och skratt,
där mitt i vimlet
jag tungsint satt.

Och allting svann som
undan i rök:
ett ansikte upp ur
töcknet dök.

Och plötsligt, väntande
tyst förnam

en sång jag tona
sakta fram.

Osynligt allting
svann och vek
där stum jag satt och
lyssnande blek.

Mitt hjärta grips av
namnlöst ve
för dessa ögon,
som på mig se.

Och kring mig stillnade
sorl och tal.
Som bris från havet
ren och sval

igenom kvalmet
mot mig strök.
Ett ansikte upp ur
töcknet dök.

Snöljus

I snöljus skinande
skogen står,
där högst på åsen
suset vinande
går och sväller,
dånar och går.

Igenom skog som
gnistrar vitt
vår släde far i
sakta skritt.

Det blev med ett så
andlöst still,
en gren blott svängde
av och till.

Och himlen färgar
på yrsnön av sig
djup och blå.
Igenom tystnaden
då och då
ett träd som sviktande
fjärran gav sig,
i blåsten kved.
Emellan kvistarnes
fina galler
snöstoft siktande
långsamt faller
på oss ned.

Med ett så andlöst
tyst det blev –
en ekorr över oss
sakta klev.

Vaknandet

En fin och vek och späd gestalt,
jag ser dig tveksam träda fram
ur poppellundens skugga,
där tyst och lätt kring varje stam,
kring strån och stenar överallt
en marssols ljusblänk dugga. –
Du står där nyss till livet vaknad,
du sänker skyggt din smala arm
och stiger fram till randen
av poppellundens bleka skugga,
där drivan smalt, den sista.
I dina ögons dunkla drömmar
bor outtalad, namnlös saknad,
den darrar vekt, den vita handen,
din outvecklat späda barm
av ordlös sång vill brista;
och medan kring dig sakta strömmar
en marsdags vita solljus ner,
du står där spanande och ser
i stum och sviken väntan över landen.

»Völkerfrühling«

Från en folkpark

I den halvljusa bleka
våraftonskymningen drömmer
parken i skugga sval,
över almarne tömmer

dagern sista veka
glansen, medan runtom
sakta i stillheten ljuda
skratt och dämpat tal.

Ren och kylande ångar
fram med lena vindar
doft av nysprungna blad.
Under alm och lindar
svinna parkens gångar
undan i skymning. Ute
mörknar det hastigt över
söndagsstilla stad.

Och mot vårkvällens fina
grund av glanssprängd dimma
ser jag i dager svag
fram ur gulddis skina
ögon som själfullt glimma
mot mig, anletens bleka
tankfullt stilla drag.

Sidenskärgul slår en
sista tvekande ljusning
upp över staden ett band.
Och min ande, lyssnande,
genom tystnaden når en
fläkt av den stora våren,
ton av dess dunkla susning,
medan det stillnar ute
över mörknande land.

Tystnad

Lik en solig rämna,
stilla och ljus i en vardags grått,
tystnad, kommer du,
öppnande himlen över mig:
mitt i sorlet helgfrid kan du bjuda,

när du sänker dig
i min själ,
daggsval, rensande
som en junimorgons doft –
och mitt väsens alla klockor ljuda.

Lördagskvällen

Som en skuggning, sträckt mot vitgrå dimma
lyser ännu
över lindarna svagt och otydligt
kyrkans gulvita rappning fram.

Aftonstjärnan
stor och trånfull
brinner genom grenarnas svarta nät.

Och det tystnar…
stilla, underligt –

Trött och sorgmodigt
långt, långt borta
går en såg.

På resa

Efter Li-tai-po och Richard Dehmel

I natten vaknande, ser
jag sakta mot min säng
en vit och lysande strimma
på golvets bräder skrida.
Månne dagningen? Tvekande
lyfter jag huvudet
och jag ser
i det vida
månskenet glimma
mot mig ner.
Och jag sänker,
sänker mitt huvud – och tänker
på min hembygd.

Stillhet

Det har fallit en smula snö under dagen, först regnblandad och lös i stora våta flingor, men så mot kväll sprang vinden på nordväst, och det blev fin, kornig snö med lindrig frost. Nu låg det tunna ljusa täcket så dunlätt och fint på de tillfrusna vägarna, och över pölarna och dikena, vilka nätt och jämnt hunnit gräddas av en svag ishinna, drog det som ständiga krusningar av yrande snöstoft.

Mörkningen håller på att falla, men uppe på backarna sträcka sig pilraderna ännu, fint tecknade mot en smal, blek skära i synranden.

En sådan kväll känner man stillheten underbart blid – det rinner upp i en något av julstämningens och barndomsminnenas lena värme.

– Där ligger bygatan med vindande lerväggar och grönaktiga rutor, ur vilka ljuset kastar sig i små stråliga knippen upp under den rufsiga takskäggshalmen; där stå äppelträden med vitt i grenklykorna och kvistnätet sträckt mot den silvermattgrå aftonhimlen; där går det gamla gärdet med skator i pilträden och sparvar inkrupna i slånriset…

Det står där allt så oändligt välbekant, så stillsamt och hemvarmt.

Och medan jag i skymningen går vägen långsamt framåt, tänker jag endast på dessa rader:

»Uti min själ det tåras,
tinar och våras
med samma tysta jubel, samma
innerliga frid
som förr som barn jag kände,
när ljusen man tände
i alla byar slätten runt
i julaftontid.«

En februarimorgon

C'est bien la pire peine
de ne savoir pourquoi,
sans amour et sans haine
mon cœur a tant de peine.

Paul Verlaine

Från mitt fönster ser jag
förmiddagens klara,
sorgset bleka ljus
stilla sväva
över gårdens våta stenar,
över gatans tysta hus,
genomväva
fruktträdgårdars bara
kronors bruna grenar.
Ljusomflutna
rörda utav sakta vindar
ser jag parkens lindar
sträcka brutna
grennäts glesa galler,
ser den bleka
luftens glitter leka
i de mörka trädens mitt,
medan över dammen faller
skarpt och vitt
regn av tunna ljusstänk.

*

Där tonar i mitt öra
en havets vårmelodi,

och upp för blicken springer
ett sollyst strandparti.

Det gnistrar ur snårens gömmen,
där sista vintersnön smalt,
det tindrar av sprungna knoppar,
och ljus och jubel är allt.

På vita vägen skrider
solbältet gult som halm,
och röda tegel lysa
bak knoppande, vårbrun alm.

Och havet tryggt och soligt
mot vida stränder slår
med andning bred och mäktig,
och brisen går…

I ljus stå lid och backar
och strandens vita hus,
och åsens kammar simma
i pärlemoljus…

I ljus är allting badat,
i skimmer allting dränkt,
i spirningstidens stillhet
och skära drömmar sänkt.

Men allt det ljusa, goda,
som runt om mot mig ler,
uti mitt sinne gjuter
en ström av svårmod ner.

Och luftens glada jubel
och vårens fröjd och väl
till brädden kvävande fyller
med ångst och ve min själ.

Skymningar

Över gatornas döda gråa
tröstlös, släpande blytung hänger
dimman. Knappt ett oredigt ljussken
blekt och darrande
genom sotsvarta muren tränger.

Varje tanke som sökt mot luft,
pinad, flämtande dödstrött faller,
sjunker frysande blek tillbaka,
famlar ångestfull
som en fågel mot burens galler.

Kvarnen

Efter Emile Verhaeren

Mot luft som trist och grått och melankoliskt skymmer,
den gamla kvarnen tyst med trötta armar står
och vänder, vänder om och om sitt gråa segel
i stum och matt silhuett som faller, går och går.

En vinterafton tung av svårmod blek sig sänker,
och allting somnar in i dov och tungsint ro;
ur brynets glesa djup ett hjulspår ännu blänker –
en ensam strimma hän mot svartnad horisont.

Och runt om kvarnen här och där en kåk, ett kyffe
som spöken glida fram ur slättens bleka natt,
och lampan på sin krok i loftet kalkgrått, naket
ett suddigt ljussken slår på vägg och fönster matt.

Och som de stå där kåk vid kåk i klunga mörk,
blir varje ruta till en blick som ängsligt vaktar
och följer spejande den gamla kvarnens vingar,
som vänder… famlar trött, och vänder, vänder… saktar.

En kall och klar och månvit vårnatt

En kall och klar och månvit vårnatt
på tysta gator tyst sig sänker.

Jag driver utan mål – – jag tänker
på bokarne vid insjöns vatten –
och plötsligt känner jag mot mig isa
vårkylig doft från kärrens vatten,
från alarnes klungor, från täta kratten;
och plötsligt hör jag tätt invid mig
det gamla källsprånget sakta tala
och nynna för sig själv sin svala
vemodigt stilla slummervisa –

jag driver utan mål – – jag tänker
på bokarne vid insjöns vatten.

Verlaine-stämning

Pour mon coeur qui s'ennuie
o le chant de la pluie!

Det regnar över staden,
det regnar tyst och sakta
på gatans tysta hus.

Från mjukt beslöjad himmel
igenom skymningen silar
ett milt och dämpat ljus.

O denna veka, stilla
vårkvällsmelankoli!
och regnets sakta sus –

Mitt hjärta gråter tyst…

En natt

Jag sitter ensam vaken
i öde och sömntyst hus,
med blåröd låga i staken
flämtar mitt nedbrunna ljus.
Det ryker upp från kärret
i fullmånljusa natten,
igenom röken lyser
guldstrimmat blankt dess vatten.

I daggen skimrar det fina
björklövet vårligt spätt,

och under gärdet skina
smörblomstren gult och tätt. –
Då plötsligt brister röken
itu över kärrets vatten,
för svala gryningsbrisen
det prasslar i alla kratten.

Vårsyn

Lik en vederkvickande dagg
sänker du dig ned i min själ,
vårsyn, ljussyn,
tröstande, pånyttfödande.

Och jag ser en aprilmorgons himmel
öppna sig över mig
som ett sammetmörkblått
och nymorgnat öga.
Ännu ligger väl
i dälders och sänkors stråk den bleka vinterskuggan,
krypande rädd utefter marken,
krympande sig i förfäran
inför allt det segerjublande
vitgyllne ljuset.

Och jag ser en duva komma flygande
sakta över de glesa liderna.
Guld och blått är hennes färg. –

Guldduva…

Ord

Ännu frysande
efter badet i julimorgonen
känner jag i vällustig rysning
den heta sanden värma genom mina lemmar,
medan i nära horisonter
måsarna svärma,
dykande tätt
ur blått guldskimrande töcken opp.

Dessa horisonter!
Dessa horisonter svepta i ett enda präktigt lysande,
matt gnistrande,
ständigt dallrande flor av
ljust och dunstigt blått.
Och där inne
bakom den glidande slöjan:
vågtopparnes snövitt bländande punkter,
de sprutande vita skumkaskaderna;
de dansande vågornas dån.
Och där töcknet uppåt förtunnas,
där den blåa dunsten brister itu
och seglar med brisen
som flikar av ett rullande blått skum:
vilken glans!
Färg av stål och pärlemor.

*

Ord! Hur fattiga!
Hur vanmäktiga!

Hur döda!
Hur gråa!
Hur tunga!

Som bly fallen I,
där jag ville se er dansande,
blodvarmt levande,
vederkvickande min ande,
lysande,
sprutande av färger!

Och med sådana ord
ville jag måla dig, Hav!

Som en skändare
känner jag mig.

MELODIER I SKYMNING

(1902)

Tillägnan

Åt –

Alltid var mig Din sång helig i sorgens tid,
som en levande röst ofta vid sidan ljöd den,
när ensam i dunkla floden
främling gick jag och allting teg;

när mitt hjärta med skräck isande kölden slog
och förintande klar sanningens ljungeldslika
skrift böjde mig ned till jorden,
fridlös, hemlös och utan mål.

Aldrig mötte en själ hälsande lika klang,
alltid rann som i sand dyraste hjärteblodet
bort fruktlöst, och alltid var vår
längtan vilsen och utan hem.

Ensam rinner min väg Tystnadens hav emot,
ensam vandrar jag hän mot det eviga mörkret; –
ack, frostiga fläkten kände
redan ofta förstummad själ.

Nu, det skymmer en kväll, gatornas buller dör,
låt mig höra igen vänliga stämmans lena
blitt sjungande tysta dyning
här mot främmande fjärran kust.

Sommarns blånande bris likna jag vill Din dikt,
källors välljud och tyst fladdrande rankans skugga,
svalt lysande marmorgårdars
sus – oändliga havens glans.

Hjärtats heliga kraft, ensamma sinnets eld
väldigt fyller Din sång, – ingen förnam dess stämma:
ack, skälvande hjärtats visa
ohörd alltid i larmet klang!

Medan lättare sång skördade tidens lov,
själens eviga ord sjöng Du förgäves ensam –
sjöng mitt ibland spe och skratt Din
djupt allvarliga starka sång.

Fast av ringare ätt, vågar jag nalkas Dig;
fastän enklare sång mig förunnades: dock den
svårmodiga starka lågan
sjunger högt i mitt hjärtas valv.

Stundom ljöd i min sång kanske ett hjärtas slag,
stundom darrade väl levande röst i orden;
högt ljudande rena klangen
stundom fångade ock min själ.

Mot andra landen

Så vid min sida står i natt du åter,
den svala daggen glimmar i ditt hår,
emot mig ström av rena dofter går;
i toner vederkvickt mitt hjärta gråter.

Ditt tysta öga strålar klart och stilla
som stjärnan i en vårens gryningsstund
framblixtrar ljust ur himlens djupa grund
och fjärran bort sömndruckna fåglar drilla.

Och stilla leder du mig hän vid handen,
mitt öga drunknar i ditt djupa öga,
och medan stjärnor lysa i det höga,
vi vandra ensamma mot andra landen.

Kastanjeträden trötta luta…

Kastanjeträden trötta luta
efter regnet sina tunga
vita spirors blom.
Syrenernas
stora våta klasar
sakta gunga.
Skyggt och tvekande
börjar redan
näktergalen sjunga.

Hjärta, och du känner
pånyttfödelsens,
stillhetens oändliga lisa
strömma över dig:
hjärta, och dock är din sång
denna molltons –
denna stumma längtansvisa.

Vårfrudag

Nu blommar i det svala milda ljuset
Vårfrudaglöken, kyligt blek och skär,
från vårsvälld bäck allt högre klingar suset,
och hasseln sina första hängen bär.

Och det är redan långa milda dagar,
i glitterljus och gyllne blått sin gång
dra vita strömoln över fält och hagar,
och rymden tonar fest och livets sång.

Men faller kvällen på, o bleka skära
Vårfrudagsstjärna i det kalla suset,
du tycks mig sällsam ängslans uttryck bära,
där späd du skälver i det sista ljuset.

Ditt öga stumt mot solen hän du vänder
som sjunker snabbt bak svällda åars vatten,
en ängslig bön ur frostig kväll du sänder
och sluter darrande din kalk för natten.

I denna stumma kväll…

Jag har sett stjärnor skina om vårnätterna
genom vita fruktträdslundars blom:
våta, stora
simmande, vita
daggbriljanter
i det stora
tysta rummet…

Och densamma tystnaden är det
som stiger, stiger,
väller upp omkring mig,
när du ser på mig,
förebrående utan att veta,
och din blick säger mig allt,
där du går stum, ensam
i den stora stumma världen
med sina ledsamma nöjen…

Psyke i gränden

Åter kommer du, morgon, utan svalka!
Som en ångest utan tårar hänger
dovt ditt vita skälvande töcken över
brännhet allé och gatornas stenar.
Som av vådeld svedda, sitta löven
krympta och svarta i det heta dammet,
luften darrar, och träden stumt i vädjan
sträcka mot himlen skrumpna grenar.

*

I ett fönster i gränden står hon lutad,
handen tryckt mot värkande tinning, nyss ur
rolös slummers drömmar vaknad –
står och stirrar tomt mot dag, som väntar
grå och öde, i en öde blick av
dödstrött leda och tårlös saknad. –

I dina ögon innerst inne, lik en
ensam blomma mellan svarta stammar
i en skog som elden härjat,

ännu en fattig rest av en vacker längtan
undan skövlingen, undan livets stora
skonlöst härjande brand sig bärgat.

Stum, orörlig som du står där, syns du
mig förmer och högre än de andra,
får ditt anlet en förklaring,
i en smärteglorias bleka strålar
högt omfluten står du för mig som en
Själens egen uppenbaring.

Dina blickars jagade ångest, dina
ögons stumma rop och maktlösa vädjan
svider mig i bröstet, svider
som en gråt som fåfängt söker bända
sig förlösande fram och all sin vånda
ut i flämtande jämmer kvider.

Skånskt vinterstycke

Till kväll fabrikens pipa tutar
signalen skarp och gäll.
Den trötta dagen sakta lutar
sig ner i ljudlös kväll.

Mot strimma blankhård, tunn och frusen
i synrand utan sky
sig teckna mörkt de gamla husen
i tyst och snöig by.

Runt om blott vitt. De sista glöden
av färgen runnit ur.

Mot väster kal och vit som döden
en ändlös snökontur.

Men högt i himlen, varm och läcker
i ljusgult tegels glans
sig brännerietts skorsten sträcker
med rök i lustig dans.

Döden

I

I våra barnsligt trygga lyckodrömmar
mot ständigt mera rika
och nya saligheters solskensströmmar
med sorglöst mod vi fika;
och obetänksamma vi låta
den ena gyllne våren på den andra
förbi oss vandra –

> Döden ler åt hela världen,
> vet ej
> om han skall skratta eller gråta –
> står och önskar mycket nöje –
> lycka till på färden!
> med ett gott ironiskt löje.

Döden säger varken ja eller nej…

II

Det är juni, det blåser sakta
här upp från tindrande sjö,
så lent att knappast lyftes
en flinga av häggarnas snö.

Och stora lätta skyar
i vit och luftig rad
på morgonljusa banan
dra seglande åstad.

Omkring mig gräset sluter
sin böljning tyst och sval,
och blå och vita blomster
stå runt i viskande tal.

Den tanken bär min själ som
ut i ett strandlöst hav,
att samma sus en morgon
skall susa över min grav.

Sångmö

Så gick du bort från mig, min dag blev öde
och grått och dumt och trist vad förr mig glatt,
förgäves lyssnade jag varje natt
om ej som förr din tysta stämma ljöde.

Och det blev dag, och ljusets bleka flöde
mig hälsade på nytt, där stum jag satt

och mindes som ett eko svagt och matt
din röst, men som ett eko från de döde.

Så gick du bort från mig, min sol, mitt stöd,
mitt svårmods ljusa stjärna, och jag mäktar
ej längre ensamhetens mörker bära.

Sjukt är mitt hjärta, sjuk min själ försmäktar
av törstan efter dig, du enda kära,
förutan dig är livet ångst och död!

Staden

Efter Theodor Storm

Där ligger grå på stranden grå
och långt avsides staden,
tung hänger dimman på,
ur öde tystnad brusar havet
entonigt omkring staden.

Ej susar skog, ej fågel fri
slår drillar här om våren,
vildgässen blott med ödsligt skri
i höstnattsmörkret dra förbi,
i sanden prassla snåren.

Dock hänger all min själ vid dig,
du gråa stad vid havet,
dock ler min ungdom än för mig
som fjärran trollglans över dig,
du gråa stad vid havet.

Avsked

Regnmörk sommarafton
skymmer grå och kall.
Tungsint skogen tystnar.
Snart är sommarn all.

Runt omkring mig tätt
allt i svart begravet.
Under trädens våta tak
går jag ned mot havet.

Havet lyser ännu
under en molnbädd grå;
knappt här uppe dess svaga
dynings suckar nå.

Havet ler sitt tysta,
sorgsna leende blitt,
runt står allting stilla,
ljusnande tyst och vitt.

Hav, du trösterika,
vid sin dödsskymnings möte
nu allting lugnt vill luta
sig till ditt sköte.

Hav, du milda, på dig
nu allt i kärlek blickar,
hav, du milda, till dig
sitt döende avsked skickar.

Lönn

Så lätta och ljusa mot vårluft blå
i rader lönnarnas kronor stå
med blom i gula fransar,
i spelande ljus från stam till stam
längs glada soliga vägen fram
en sjungande sunnan dansar.

Du gyllne träd, jag älskar dig över allt,
du är med din ljusa lätta gestalt
som en barndomssöndags minne,
en vit och lång och ändlöst ljus,
ett majväders sunnanljumma sus
om blånande åsens tinne.

Stum sång

I

Din ljusa gosseblyga röst –
hur hjärtats strängar darra!
Din röst –
en dagg av balsam droppar
ned på mitt hjärta.

Alla de gråa dagarnes damm!
Ack, min själ är lik en vissen
halvt förtvinad ört vid vägen,

som böjer sitt huvud
i det förkvävande
vita torra dammet.

Nåderika
vårregnsmilda flöde,
över mig rinn…

II

Du är som en sång. Som en sång lever du i min själ; som en visa, vilken aldrig får bli ord, bär jag dig vart jag går.

Kring din barnsligt darrande mun skälver all din skära kyska själs fruktan för livets smutsighet och oförståndiga hårdhet. Som då ett milt regn faller en vårmorgon genom det beslöjade solskenet – från orörliga vita skyar – och hela himmelen är som en glänsande tårad blick: din blick.

Du är som en sång. Jag bär dig vart jag går.

Purpur

En underhimmel vill i kväll jag drömma
till purpurn i din stämmas melodi!
Majskymningsdofter genom rymden strömma,
en bris omärklig, simmande förbi.

Där syns ej stjärna och ej sky; men skära
och veka töcken – veka som din stämma –
uti sin svepning hav och himmel bära
och var kontur osynligt översvämma.

Och sakta efterhand sin mantel fäller
den varma Natten. Dagen räcker handen
och sjunker darrande i famnen ner

och mot sin älskling ömt till möte ler:
ur rymdens skära klara gråa väller
ett ljust… rött band ned över himlaranden.

Förnedring

Detta är det svåraste:
när jag vaken om natten
ser dig för min syn
omgiven av främmande människor –
det hesa sorlet av råa röster –
ser dina blickars nöd,
känner i mig ditt eget hjärtas bultan,
hur det blir stort av återhållen snyftan,
förnedringens börda och bitter ensamhet
och hur gråten vill brista
under darrande ögonlock.
Brist, mitt hjärta!
brist…

Tschaikowski

Köpenhamn 5 juli 1902

Hur darrar allt mitt väsens grund.
Ack, hjärtats snyftan har ej ord,
är som en svagsints gråt vid vägen,
när kvällen mörknar.

Gud… Ängel… Namnlöse! Är det Du själv,
som gråter
i denna heliga sång…? Du själv,
som skrider över dessa mörka fält,
Din vita skugga, som böjer sig mot jorden –
över oss som Du lämnat
att förgås i mörker och ensamma kval? –
Du själv – som
gråter över livet…

Penitens

I kanten av kyrkogården
en ensam lilja står,
en påskens gula lilja
i sen och naken vår.

Den lyser över havet,
den lyser över land
på liten vanskött kulle
i stor och sällsam brand.

Du är min längtans lilja,
du lilja över hav,
i tungsinta vårkvällsdunklet
jag sitter vid din grav.

Gestalt av renhet, ljusa
som lyser i min natt,
allt längre städse bort
du för mig svinner matt.

Gestalt av ljus, o stilla
stjärna över dunkelt bryn,
jag skall dig aldrig nå,
o fjärran renhetssyn.

I köld mitt väsen ryser.
O Tomhets bleka hamn,
mitt blod i ångst förfryser
för kölden i din famn.

Sorg

De ödsliga strändernas kullar
mörkna mot tungsint natt,
ur grå och regntung skymning
lyser en rännil matt.

En gråt, en tonlös snyftning,
som darrar över hav –
och trött och famlande sjunker
den ljudlöst i sin grav.

När den lömska fega tanken…

När den lömska fega tanken
kommer över min själ –

då svartnar solen…
då heter livet
Evigt Fientligt,
Evigt Främmande; –
som ett grått och bubblande skum,
som en dimmig molnvägg
vältar den upp i själen,
stiger stor och skrämmande
allt-översvämmande,
växer brusande snabb och stum,

tills min själ är blott ett
dödstyst skymmande svart och öde rum.

Dröm på vägen

Sov jag
eller drömde vaken?
där jag låg vid vallen,
trött av vandring
i den heta
sädesböljande
middagsljusa slätten.

Ligga icke
Sarons slätter för min syn?

Sågo ej i detta nu
mina ögon
Mästaren
med de tolv
vandra genom sädesfälten?

Har min själ ej darrat
inför denna blicken,
fylld av smärtans
outsägliga: –

»Älsken I mig?«

Nocturner

I

På allt märker jag det: på det tunna blå mörkret, på den dävna skuggan, på tystnaden i luften: den första våraftonen.

Den första våraftonen! Åter är det en kväll med svalt och stilla regn, ett långsamt dalande duggregn som liksom tyckes tveka i sitt fall, liksom övervägande, obeslutsamt – en kväll med tysta gator, tysta ensamma parker, där grenarnas dropp melankoliskt mäter tystnaden.

Och tyst som under dessa ännu tomma träd, tyst som i denna aftons orörliga luft, så tyst blir det i min själ, så ångestfullt tyst, som hade alla livsens väll runnit bort och min själ satt ensam kvar med sin tomhet under denna ängsliga himmel, där intet rörs och ingen fågel sjunger.

Du första, mörka, tysta vårkväll! Aldrig bävar mitt hjärta så som inför dig, aldrig vämjes min själ vid sin gråa kyla och sitt

döda armod så som inför dig. Du är räkenskapens bittra timme; alla de fula öde dagarna radar du upp för min blick; som en fredlös, jagad framåt i skräck och vämjelse för mig själv, vandrar jag utan mål. Öde ligga de alla, mitt livs vägar, öde, och jag väntar intet.

II

En sällsam vision förföljer mig.

Jag står vid randen av ett öde stort fält, grått som den gråa skymningen, vilken faller stumt omkring mig, en svårmodig vinterdags tunga skymning. Det är utkanten av en kyrkogård som jag har framför mig, och långt borta i skumrasket stå mörka träd med höga gravstenar mellan. Över de stubbiga tuvorna springer en stor svart fågel, nästan så stor som en kaja, oavbrutet och liksom sökande fram och tillbaka med ängsliga flaxanden på vingarna.

Över mitt hjärta ligger kvävande hårt en stor smärta, och min själ är som bedövad, utan syn, förgäves letar mitt minne: hur kom jag hit? Vad har hänt? – Allt är borta i en vansinnig stirrande tomhet.

I den leriga marken halka mina steg, med vämjelse varsnar jag att jag trampar ibland gravar, en liten samling låga kullar, uppkastade utan ordning härs och tvärs avsides för sig här ute i den öde slippriga marken och med murkna trästubbar till märken i kanten.

Plötsligt förnimmer jag i mörkret den kvidande jämmern av en hund; tätt tryckt till marken med nosen mot jorden ligger den utsträckt över en nyuppkastad kulle. Gripen av förlamande skräck, sjunker jag på knä… och igenkänner den gamle hunden, som var min lekkamrat i barndomen. Och på den vita träpålen sitter kajan, den tama kajungen som jag hade som barn.

På den vita pålen… ett namn…

Till havet

I

O Hav, mitt hjärtas goda tröstarinna,
var natt i dröm förnimmer jag ditt tal,
du lägger balsam ljuv kring sår, som brinna,
mitt väsen badar du i eter sval.

O Hav, när skum av ångst min syn förblindas
och själen våndas i sin onda dröm,
är du den arm jag känner sakta lindas
omkring mitt huvud älskande och öm.

Och mörkret faller från min syn, och soligt
är åter livet, natten full av ljus,
o Hav, mitt hjärta somnar åter roligt,
min själ får lugn vid dina sångers sus.

II

Dock gripes själen av ett dunkelt kval
inför ditt ögas lönnligt stumma smärta,
ditt drömmar-allvars blida majestät,
o Hav, med gåtfull bävan slår mitt hjärta.

Din vila är ej frid, ditt lugn ej ro,
ett grubbels svårmod trånar i ditt öga,
som speglar tankspritt skyarna som gå
likt tysta drömmars skuggor i det höga.

Sången

Som den ensamma källan
i en sval lund om hösten
rinner… tonar
klart… stilla,
medan det klingar runt om
i den gyllne luften
och på alla sidor
himmelen lyser stilla
mellan stammarna,
vilar och lyssnar –

Min sång!
så ville jag dig;
som en klar hymn
skulle du stiga mot ljuset
tillbedjande i stolt glädje,
badad i ljuset.

Min sång…

Sonett, in i ditt tempel vill jag stiga

Sonett, in i ditt tempel vill jag stiga,
hur dina bågvalv spännas kyligt svala!
Springbrunnens vatten hörs ur dunklet tala,
jag vill min själ åt mystisk andakt viga.

Hur långt är här till livets fattigt kala
och mulna fält, hur alla röster tiga,

som velat förr mitt väsens lugn bekriga,
hur klar en ro jag känner sakta dala!

Liv, du syns mig som en fjärran dröm,
en syn i feberångst, en sällsam villa,
ett hav där djupt i dunklet stjärnor blänka.

Hur ljust är här, hur klart, hur ändlöst stilla!
Så vill jag glömma, glömma tidens ström,
jag vill min själ i mystisk andakt sänka.

Det våta kornets doft…

Det våta kornets doft tungt över nejden vilar,
augustikvällens luft är kvalmigt våt och ljum
och töcknig, utan vind; beslöjat månljus silar
i långsamt flöde ned kring rymden öde, skum.

Och vart jag vänder mig, är trakten som en sjö
av dunkelt saffransgult, som vågar, rinner, simmar
och grönvitt guld, som blekt och trolskt ur dunklen
glimmar
på axens toppar och på ängars slagna hö.

Så går jag längre in och längre, längre sänker
mig ned i denna glans, som tyckes sakta frysa
och stelna fast och hård ju mer den töcknet dränker.
Dött skiner fältens korn, dött trädens kronor lysa.

Mot alla stjärnor spanar…

Mot alla stjärnor spanar
min blick i denna natt,
din närhets fläkt jag anar…
jag ser en skymtning matt.

I löven leker suset,
och natten lyssnar still,
i bleka vårnattsljuset
tar dagen långsamt till.

Mig tyckes natten bära
ditt namn i svag musik,
mig tycks du är mig nära,
du som min själ är lik.

Hån

Orörlig, tung den varma luften står,
ej fläkt, ej pust i dunkelt löv sig röra,
osynlig hand vill andedräkten snöra,
i dov beklämnings vånda hjärtat slår.

Och jorden törstar som ett brandhett sår,
och grenar prassla sprött och visset sköra,
som var det höst; ej annars ljud att höra.
I ångest timme efter timme går.

Då blixtrar det. Och redan stort och nära
hörs plötsligt mullrets klanglöst hårda dån.
Snart blixt på blixt igenom mörkret skära.

Men ej en droppe faller. Natten lång
ej rörs en fläkt i lövets mörka fång.
I blåa blixtar lyser himlens hån.

Hölderlin

Wohl ist das Herz wach, doch mir zürnt, mich
Hemmt die erstaunende Nacht nun immer.

I

(An die Parzen)

Blott än en sommar unnen, o gudar milt
och än en höst till mognade sånger mig,
att villigare sen mitt hjärta
briste, av toner och dikt hugsvalat!

Du själ, som fåfängt stred för din gudomsrätt,
väl finns för dig i skuggornas värld ej ro;
dock, har mitt verk fullbordats först och
dikten, den heliga, en gång lyckats:

Välkommen sen, o skuggornas bleka fred!
Nöjd går jag hän, om också mitt strängaspel
ej ned mig leder, nöjd: ty en gång
gudar jag liknat, och mer behövs ej.

II

I detta ögas klara stillhet drunkna!…
jag hör dig skönhetsrusig mystiskt tala,
i bergets luft jag går, den djupa svala;
där under alla vidder blå och sjunkna.

Vad bryr mig livet – ord förutan mening
mot det att saligt, saligt rusig somna
i alltets moderssköte in och domna
som växt i jord med jorden i förening.

I detta ögonblick din uppenbaring,
Natur, förnimmer jag och allts förklaring
i denna skälvande sekund av lycka.

Jag själv är allt, och allt är gud! Låt klinga,
min själ, din hymn och högt mot klarhet svinga
och dränk vart tvivel, glöm att bojor trycka.

III

Och stilla går du hän. Ditt öde redan kallar.
Septemberljuset darrar kring den bleka pannan
likt toner som händallra sprött och sakta brista.

Emot dig redan mörkret stumt och gåtfullt svallar,
i rymdens dunkel dör din klara hymn, din sista.
Så går du hän. Mig är du kär som ingen annan.

Inspiration

Dock aldrig så som nu i denna sena
och bleka vårens natt förnam
jag dig, du tysta ton, du tysta lena
emot mig ljuda lönnligt fram,

min hembygds ton, min ungdoms bleka visa,
du ton av mystiskt vårnattssus,
min själs musik, min andes ve och lisa,
till hälften dunkel, hälften ljus.

Med hjärtat vekt jag hör dig le och gråta
i vaken syn och halvljus dröm;
min levnads ord, min egen gåta
är gömd i dessa toners ström.

Epitaf

Till minnet av Stéphane Mallarmé

Så är Din dikt: en sval och blid oktober
som den vars strålar nu min afton lyser;
ej mera bladen falla, det är stilla,
den gamla trädgården är full av ljuset
från tunna lätta moln som dölja solen,
den sakta sjunkande. Snart blir det tyst,
på gatan domnar bullret, det är afton.
Din bok jag låter falla ner på bänken,
i trädens dunkelblåa glesa kronor
det sista ljuset klingande far bort:
så är Din dikt, så klingar för min själ
Din melankoliskt milda vers, o blide Döde.

Trädet

Blå som ett hav var luften bakom trädet,
blå som ett hav och djup av mäktig stillhet
och eftermiddagsglansens stora klarhet –
Ett träd som alla andra, och dock – sällsamt!
förnimmer än jag varje linjes dallring
i detta stumma spel av ljus som rann;
och som en blixt, en gåtfull uppenbaring
stod denna stora själfullhet för mig,
vars väsen ej jag tyda kan men gläds
att kunna närma mig och ana.

HÄRUPPIFRÅN HADE JAG sett det, sett havet som en svävande väg ligga och lysa milslångt avlägset och ändå så sällsamt nära att jag tyckte mig förnimma dess doft mitt igenom den heta julidagen. Och vilken doft över allt! Under och uppenbarelser vart mina ögon vändes… melodier uppfångade i stilla salighet, i glad och tacksam hängivenhet.

Och allt är som det var. Havet är samma svävande ljusväg, över det andas samma fina glöd; mitt öga berusas, skepnader och bilder leva för min syn som väckta av en trollstav. Och likväl väntar jag. Något är borta, något som var där som en varm bris över porlande soligt vatten, något som var där som ett lent tonfall, en tyst klang, ett förtroligt leende… Det är dött för mig, detta landskap, dött, ty det *talar* ej.

Och jag tänker på livet. Hur många röster som tystna under vägen! Hur många melodier som upphöra att få våra hjärtan att klappa! Hur många landskap som bli stumma…

Stagnelius

I

Så har jag fordom suttit som i dag
och lyssnat till din röst, den svårmodsblida,
här har jag sett din tysta vålnad skrida,
här har jag ofta skymtat dina drag.

Här i de fjärran höstligt stilla dalar,
där källans sorl förstummar ibland snåren,
Du till mitt hjärta än som fordom talar,
gestalt som följde mig från barndomsåren.

II

Den gåta som vår själ i livet ängslar,
har ingen lösning bortom dödens dörr,
förbländningen som andens blickar fängslar,
råder där evigt på vår syn som förr.

Utur den djupa dröm, vårt liv omspänner,
skall själen aldrig vakna, ingen grav
den trånad släcka, som oss evigt bränner
likt stjärnan ensam i ett töcknigt hav.

Skald som jag älskar, är ej så det svar,
i natt jag tydde i ditt ögas gåta,
där ensam vid en dunkel strand jag satt?

Dock vad kan sjukt och tungsint grubbel båta,
så länge Skönhet lyser kring oss klar,
så länge stjärnor tindra som i natt!

Den hemliga liljan

I

Som duggat ned ur majmilt blå,
så ljust och spätt
det första lövet linden klätt;
runt om fontänens glitter
magnolieträden blomma,
men än är marken kall
och än ej vintern all,
och än stå kronor tomma.

*

Uti min själ, som i ett flor
av ljumma ljusa töcken, bor
en underblomma tyst och skär,
och dunkelt lyfter, blad vid blad,
en lönnlig längtans sakta vind
dess kalk ur källans skymning.

*

Där över välver blitt och rent
sig i min själ ett tonfullt rum; –
o ljusa röst, mitt skydd, min tröst
och hjälp i hjärtats vånda,
hur fylles all min själ av dig,
hur lyser all min själ av dig, –
sång utan ord, din melodi
all havets sorgsna skönhet tonar.

II

Du min aldrig hörda,
av ingen levande drömda
melodi, som jag bär
och som jag vill vårda!
Du som ljuder
i mina bästa stunder,
skall jag en gång
få giva dig fram
ren och hel?
Som en brännande snyftan
har du fyllt min själ,
stundom i drömmar,
stundom vaken,
alltför väldig,
alltför stark kanske för mitt hjärta
som sviktat under din flod; –
ack! som en överfylld skål,
högt buren på rädda händer,
bär dig min själ,
o du min käraste!
Du min hemliga lilja –
Du min ofödda melodi!

Ro

Den svåra dagen redan
nu lutar mot sitt fall;
en dunkel sky – där nedan
är himlen klar och kall.

Min själ, var tröst, var stilla,
mitt hjärta, kväv ditt skri!
Hur snart blir allting stilla,
hur snart är allt förbi.

Somna vill jag…

Somna vill jag här på den mjuka
mossans bädd från allt mitt sjuka
sinnes kval,
somna vill jag här och stilla vänta,
stilla vänta i fromma böner, Heliga,
tröstande moder Natur, ditt tal.

Redan tonade i min själ, Förbarmerska,
dina melodier tysta hugsvalande,
och ur snåriga hagars skymning
Pans, den heliges, syrinx ljöd.

Somna vill jag här på den mjuka
mossans bädd från allt mitt sjuka
sinnes nöd.

Åsen

Du är det glada solskensland,
du ås med ljusblå tinne,
som löser hjärtats trånga band
och blåser sol i sinne;
till dig, till dig min längtan går,
när i min själ det skymmer,
när sorgens hand mitt hjärta slår
och all min livslust rymmer.

Helst ser jag dig som nu idag,
när smält är snön den sista,
när vinden blåser blid och svag
och bokens knoppar brista.
Där simmar på ditt krön en blå
och lätt och flortunn slöja,
i skrevan gula sälgar stå,
som mjukt i vind sig böja.

Runt om är luften full av sus
av vattusprång som sjunga,
från däld till däld slår ekos brus,
och alla grenar gunga…
Du är mitt glada solskensland,
du ås med ljusblå tinne,
du gör mitt hjärta fritt från band
och högt och lätt i sinne.

Dalen

Som när i sömnlös natt en ängsligt väntad,
kärkommen grynings ljus förlöser sinnet
från syners vånda, i min själ helt sakta
ett minne dagas.

Det lyser till… det flämtar genom töcken,
jag väntar aningsfull, jag känner doft
av dagg på vissna blad, från nyplöjd mark…
och genom själen väller plötsligt sjungande
i våg på våg en flod av solig värme –

Den vida dalen ligger söndagsstilla
i ljus oktobermorgons svala tystnad;
så stilla är det, där jag sakta vandrar
på smala pilevägen, att ej rörs
det minsta halmstrå, som i träden hänger,
så tyst, att när jag stannar hör jag tydligt
hur vattnet slår och bubblar ner i ån,
där trögt den flyter genom slammig mad.

Och ljus och blid mot fjärran horisonts
guldmättat pärlgrå luft står åldrig kyrka. –

Och denna syn och detta blida minne
av sorglös vandring utan mål
med all sin lyckas tysta jubel
ger åter färg åt vardagstrist och grått,
gör vekt mitt hjärta.

Beredelse

Till andakt stämmer du min håg på nytt,
o Ensamhet, min själ får åter vingar,
till hymn du åter lösta anden tvingar,
till pris och jubel över natt som flytt.

Befriad åter kan min själ sig lyfta
ur vardagsgrått mot rymder nya, ljusa,
och friska strömmar genom sinnet susa,
som lösta källsprång i en dunkel klyfta.

Du dag, vars första daggregns pärlor stänka,
min själ är redo att på nytt sig sänka
i dina flödens bad, det kyska, svala.

Hur nya sånger genom själen välla!
O, Ensamhet, du är den starka källa,
vars sorl allena till min själ kan tala.

Dianas hymn

Nu silverfint ur skära lövet klingar
din hymn, Diana, varje kvällens stund,
från gren till gren i nyutsprucken lund
en kör av späda stämmor sakta svingar.

Beslöjat mjukt de våta ängar glimma
i blåa töckenflor bland trädens sus
och sända blomsterdofter upp som simma
i bleka skimret av ditt veka ljus.

Nu är den trolska dygnets stund
då gren vid gren av hemlig tonmakt bävar,
från träd till träd i nyutsprucken lund
en kör av späda stämmor sölvlätt svävar.

När skogen sprang ut

Långsamt, tövande faller regnet,
luften är töcknig och ljum,
skogen sover i stillhet vida,
sover djup och skum…
majmorgon tida. –

Sjön i dimman vilar stilla.
Långt ifrån,
långt ifrån
stundom hörs en
koltrast drilla.
Åter faller
tystnad, knappast rörs en
gren i trädens galler. –

Långsamt, skimrande faller regnet,
röken stiger blå och ljum,
skogen susar i dunkel vida,
susar sval och skum…
majmorgon tida.

Gryningen

Juninatt mot dagning lider.

Mellan bokskogens
yttersta stammar,
metalliskt glänsande
i brynets skymning
strålar Venus vit
över en ändlös
vit horisont.

Det blänker vitt
om rönnlövens fina dun.

Skönhetssyn…
ljusa stilla –
med stilla,
andaktsfulla ord
vill jag nalkas dig,
ödmjuk, bävande
böjer jag mina knän,
förnimmande din gudom
och ditt tals tröst.

Dock, hellre vill jag gömma dig
i min själs innersta
heligaste helgedom,
där allt mitt väsen
förstummar och lyssnar,
där alla ord tystna
som kunde sudla din skärhet,

Höga oåtkomliga.

Då voro bokarna ljusa

Då voro bokarna ljusa, då var ån av
simmande vit ranunkels öar sållad,
ljus sin krona häggen gungade här där
gosse jag vandrat. –

Tyst det regnar. Himlen hänger lågt på
glesa kronor. En vissling; tåget sätter
åter i gång. Mot sakta mörknande kväll jag
färdas vänlös.

Hälsning

I denna stumma kväll ej gren sig böjer
bland parkens träd, oktobers milda sken
än kring de milsvitt mörka landen dröjer;
av guld omfluten lyser varje gren.

Nu hastigt mörknar det, men när jag vänder
i stilla skymning ned mot bygdens hus,
ur havets fjärran, fjärran dis sig tänder
emot mig tyst en vänlig rämna ljus.

Så nära är du mig, så plötsligt nära
du svävar upp ur mörkret för min syn,
som ville du min själ en hälsning bära,
o fjärran skimmer över havets bryn.

Och i min själ en ljusning stilla bräcker –
en varm och dallrande och solljus ström,

som när oss första gryningskvittret väcker
och snabbt förjagar nattens onda dröm.

Din stumma hälsning i min själ en aning,
en tveksam tanke har till livet tänt,
din stumma hälsning var min själ en maning,
ett vårbud i min natt ur fjärran sänt.

Kanhända skall en dag mig hälsning svara,
kanhända skall i fjärran tid en gång
en själ som min uti sitt djup bevara
en hemlig klang, ett tonfall av min sång.

Des Esseintes

En tredje-klass kupé, en våt och kall –
förpinad sjunker jag mot bänkens stöd.
En timme går – var timme är en död.
Där ute slår och skvalar regnets fall.

Det går mot kväll. Det skymmer öde, trist.
Jag somnar in och väcks och somnar… väcks,
som när ett ljus går ut och flämtar… släcks…
slår upp igen och faller ner till sist. – –

Dock underligt! Var gång ditt Fontenay,
ditt luxuösa Fontenay jag ser
i min vision ironiskt bittert ler
ur höstkvällns rusk – en tredje-klass kupé.

Sorgen

På kyrkogården blomma hyacinter och tulpaner – hyacinter svala och lysande i skuggan mot dunkelgrön cypress, tulpaner brinnande som öppna röda hjärtan upp ur den nakna jorden. Det är vår, människor dö dagligen, och för var kväll som går blir doften starkare och starkare från de många nya blomsterhögarna.

All denna prålande sorg, hur ofin! Hur högröstad!

– Det ligger en grav långt ute i den yttersta kanten av kyrkogården, ensam i den steniga marken. Det är knappt en grav, där är ingen vackert upplagd kulle över den, det är helt enkelt en grop och ingenting vidare; – jord och tuvor slängda upp huller om buller runt om i brådskan. På den graven ligga inga kransar, där står rätt och slätt ett träläkt, en ribba med ett felstavat namn inskuret med kniv:

E L E N

Om kvällarna går jag därute, och mitt hjärta blir ödmjukt inför denna ensamma grav, som ligger där liksom på nåd, så utan någon avsikt att vädja till den levandes deltagande, så långt borta från de rikes bullrande sorg…

Den är som en dikt för mig, den graven. En stilla sorgens symbol, så rörande enkel som sorgen är – sorgen som blott vill gömma sig bort från människorna, freda sig för alla välmenta ord, dö i stillhet långt långt undan i den doldaste vrån i skogen som det dödsskjutna djuret. Kanske är det ingen mer än jag i hela vida världen, som tänker på denna grav; hit kommer aldrig någon…

Påsk

In över mossens breda snåriga slätt
aprilstorm rasande stryker,
kring stackarnas toppar i yrande virvel tätt
det bruna dammet ryker.
Bland gråa ladornas murkna bräden flänger
blåsten med dunkande nävars brak;
i moln av stickor och spån på rämnat tak
ett läkte dinglar och svänger.

Men nere i mad, där bottnen har börjat tina,
bland höga gräs och snår,
där frusna tranbär i vätan skina
och blåstens vin ej når,
betar en skuttande hare.
Ett blänk i fjärran, där synrand öppnar sig fritt
av Ringsjöns vatten, stickande skarpt och vitt
som snöstoft på frusen skare. – –

Nu lugnar det av mot solens fall,
och still blir aftonens dager,
från pol till pol står himmelen blek och kall,
där ej en skytapp drager.
Ett ensamt träd långt ute där glöden domnar
är tecknat svagt mot solens halvsjunkna klot,
i skymning brun som duggande regn av sot
den gråa mossen somnar.

Förbi

Så solblankt stilla ligger ån
i vårkvällsdager rosigt skär;

av fruktträdsblom och vita slån
en daggfrisk doft mig vinden bär.

Så drömlikt ljust den gamla byn
i lönnalléens svaga sus

står tecknad fager för min syn
mot vårkvällshimlens fina ljus –

en lyckostilla, blid idyll
i tryggt och fridsamt hägn

av apelträd och knotig hyll –
en barndomsdröm, en barndomssägn…

Det mörknat över solig stråt,
ur fjärran klagar vipans skri.

Med strömmen driver tyst min båt
förbi…

Ringsjö-vår

Nu blåser ljumma vindar,
i långa blida dagar
i ljus sig rymden klär.
Det gror i strandens hagar,
där redan bok och lindar
fått rodnad fin och skär.

På sjön ett glitter leker.
Likt silvervita lågor
står skummet invid strand,
och brisen ljuvligt smeker,
och långa ljusa vågor
slå sjungande mot land.

Nu lossnar det i marken,
den tunga vintertjälen
ger efter och går bort.
Det sjuder sång i själen
likt saften som i barken
nu stiger inom kort.

Och sol det blir i sinne
och sol i hjärtats skrymslen
och alla mörka vrår
för blåst som susar inne
i skogens gömda skymslen
och fejar minsta snår.

Paysage de songe

Du är mig sällsamt, gåtofulla land,
med dessa kullars allvarsstumma rand
och dessa linjers sorg, som evigt klaga.

Här under dessa träd, som sorgset luta,
vill jag mig lägga ned och ögat sluta
och åter lyssna till din mörka saga.

Med färger trånande i mystiskt ljus
min själ du söver i ett mystiskt rus,
du bringar hjärtat sällsam ro, du bleka

och svårmodssjuka landskap, när i svala
vårskymningsljusets flöden, rosigt veka,
din själ till min jag känner dunkelt tala.

I smärtsam vällust mina sinnen domna,
jag ville snyfta och jag ville gråta,
i evigt drömlöst glida ner och somna.

Och medan havet grått av skuggor täckes
och kvällens brand bak kala kullar släckes,
du grubblar åter på din gamla gåta.

Du tysta gråa morgon…

Du tysta gråa morgon
utan en fågels skri,
djupt i din blick du gömmer
en slumrande melodi.

Uti ditt öga lyser
ett varmt och fuktigt sken.
Där inne i skogen droppar
det tyst från gren till gren.

Du tysta blida himmel
med silvergrått uti,
du är som en skygg och
slumrande melodi.

UR STEFAN GEORGES DIKTNING

I

Öns herre

Av fiskarne förtäljes denna sägen:
Att på en ö i söder, rik på olja
och ädla stenar som i sanden gnistra,
en fågel levat, av så sällsam storlek,
att när han stod på marken, kunde han

med näbbet bryta ned de högsta kronor;
och då han sina vingar, vilka lyste
som tyrer-snäckans saft, i flykten bredde,
var han att åse lik ett dunkelt moln.
Om dagen var han borta och försvunnen
och höll sig dold i täta skogen, men
om kvällarna när luften svalkades
och doften steg av salt och tångens friskhet,
kom han till stranden ned och lät sin stämma,
sin ljuva stämma höras, så att strax
delfiner, sångens vänner, kommo simmande
från havet, fullt av gyllne fjädrar, gyllne gnistor.
Så skall han levat ifrån tidens början
och skådats endast av vinddrivne sjömän,
ty när för första gången människor
med gunstig vind och vita segel nalkades,
skall han ha stigit upp på högsta toppen
att taga avsked av sitt kära land
och sedan utbrett sina purpurvingar
och dragit fjärran under dämpad klagan.

II

Till Phaon

Ren skörden nalkades; det var en afton,
bakom kullen blekt hänrunno
de skarpa strålarna, vi gingo sakta
längs den smala floden under
din hembygds lätta träd, varandra minnande
våra mästares odödliga sånger.
Av deras toner burna hän, vi stodo
länge stilla samman, förr

varandra främmande, nu arm om skuldra.
Över oss de tunna molnen
sakta drogo, av och an sig axen rörde.
Om ock stundom våra själar
en hemlig fruktan grep, att denna lycka
sent oss åter skulle unnas:
den lade milda skuggor över dina,
Phaon, och på mina vägar.

III

Erinna

De säga att vid mina sånger löven
och stjärnorna på himlen tjusta bäva,
att snabba vågorna bli still och lyssna,
ja, människor sig trösta och försonas.
Erinna vet det ej och känner ej.
Hon står allen vid havet stum och tänker:
Så var Eurialus i tävlingsleken,
så kom han smyckad ifrån gästabudet – –

IV

Den höga häckens jämna gröna spetsar gunga
i aftonljuset av och an i sakta svall.
Emot oss komma barn i rad vid rad som sjunga
här under denna himmels ljusa trygga hall.

Oss griper samma hjärtats djupa ängslan båda,
och närmre, närmre kommer alltjämt sången:
vi voro lyckliga, ack! blott den gången,
när dessa häckar ej vi kunde överskåda.

V

Vi vandra upp och ned den gamla bokallén.
Septemberglansen varm i gyllne rikedom
dess kronor lyser milt, och ifrån gångens grindar
se vi för andra gång vårt mandelträd i blom.

Och bänken är där, fri från skugga står den mitt i
det vita ljuset, runt omkring är trädens brus,
och våg på våg går sakta skridande förbi oss
och söver in oss ljuvt i sina rytmers sus.

Vi sitta lyssnande och slutna tätt tillsamman
och sjunka sakta ned i denna klangvågs svall
och väckas endast när i vindens paus och saktning
mot marken dämpat slår den mogna fruktens fall.

VI

Av lena sångers följe buren,
dig blev ej vägen svår.
Mig väntar mörkret, bleka stigar
och vissna tistelsnår.

Ditt öga drömmer redan –
hur såren läkas fort –
och fjärran drar din tanke
förut till säker ort.

Jag frågar glädjearm: vem hjälper,
när snön igen har flytt,
vem hjälper då mig börja
en vår, en maj på nytt?

VII

Din sorg jag vet och vet du kommer
som en, vars själ på tårar arm
från livet ren i livet flyktat
och flytt från lek och festens larm.

Här är det stilla, genom fönstret
går luften mild med doft av höst,
här är det svalt, här stillas oron,
här är för ängslig frågan tröst.

VISIONER OCH HARMONIER

Förklingat har hanens rop, och ren dag är när,
ur darrande grenars löv går sval daggens doft:
vak upp, o betryckta hjärta,
slut ditt förbund med Gud!

Att svärja din sköna ed dig lyft, o min sång!
Beredd är min själ att djupt i andakt försänkt
högt tyda och prisa, himmel,
din stämmas höga tal.

(Efter *August von Platen*)

I

I sommarmånens sken
den gamla gatan ligger åter för mig,
den gamla gatan i den tysta staden,
popplarnes stad, den tysta vita staden.
Där nere vandrar floden, rastlös främling,
med snabba böljor tyst och allvarsam,
och poppelträdens smala skuggor darra.

Det var ej sommarmånens sken den gången,
men ljus av snö som smalt och dropp som stänkte
och glans som brann om bruna våta grenar;
snö låg i glesa flockar över träden,
som tinade och rann i fina strålar,
och över allting var det lagt
ett sken så varmt av blått som duggade,
att när en droppe föll i detta blå
blev vattnet lysande av sällsamt skimmer
och spred en gloria av silverblått…

Ah, denna färg och detta rena ljus
och denna lyckas djupa glada stillhet
som bar min själ liksom på tysta vingar,
allt famnande, i allting kännande:
ah, denna blick av öm och fuktig glans
i detta ljusa lugna stora blå!
– –
– –
Var är jag? Bländad viker min blick tillbaka.
Så stilla är det, och dock hörde
jag nyss hur allting tonade fullt tillsamman,
och klart det klang från dalar och skog och ängar
och luften sakta darrade, som om händer
osynlig harpas strängar rörde.

Så klar den vita daggen i gräset rinner,
och fältens dofter andas svala;
jag vill min själ till klingande högtid lyfta,
att ren som lundens källa min sång må stiga
till pris och tack åt dig, som mig värdig ansett,
Natur, att höra din stämma tala.

II

Här saktar källan sina vågors gång
och varligt mellan bäddens stenar smyger,
en ensam fågel skyggt och ljudlöst flyger;
allt syns förstummat av en hemlig sång.

Se, träden lyssnande sitt lövvalv böja,
de fina grenarne ej andning rör,
knappt ens mitt eget hjärtas slag jag hör,
allt håller andan, tiden själv vill dröja.

Ängdofter stiga ångande ur gräsen;
en hemlig aning mina steg betvingar,
och tveksam stannande jag lyssnar stum.
Jag ser ej träden mer: ett gåtfullt väsen
är varje träd, en hymn som sakta svingar,
en själ som jag i ett oändligt rum.

III

Klart lyser du för mig

> Ein tiefres Heimweh hat mich überfallen,
> als wenn es auf die stille Haide regnet,
> wenn im Gebirg die fernen Glocken hallen.
>
> *Lenau*

Klart lyser du för mig, o höga dröm,
din mening fattar jag, symbol av allt
vad själen snyftande i maktlös trånad
tillbaka flyktar mot, den evigt slutna
järntunga dörren om förgången frid;
du gömmer smärtsam vederkvickelse,

du är den syn som helst jag sluter
i hjärtat in, du är den gyllne bild,
som gjuter kvalfull vällust i mitt sinne.

Och blomma efter blomma vecklas ut,
den vita prakten långsamt höjer sig
och stiger darrande på smala stänglar
och fyller himlen…

O skönhet, skönhet! Rusig skälver
min själ i möte dig, en offerlåga
min ande lik upp till dig brinner;
som vågen häver sig och stormar
och i ett saligt ögonblick
vill hela himlens ljusmängd famna
och brytes, vacklar, dör och faller
men sedan störtar sig med trotsig styrka
i vanvettsävlan upp på nytt…
o skönhet, skönhet, så mitt hjärta bävar,
så lågar anden i sitt dunkla kval,
förbannande sin eldtörst och sin vanmakt,
förbannande sin kärlek. – –

Och blomma efter blomma vecklas ut –
ett glanshav flytande av luft och vatten,
som ligga speglade uti varandra
och smälta till en ändlös mäktig himmel,
mig omger, viljelös jag bäres nedför
en ström av ljudlöst rinnande, omärkligt
hänflytande och tidlös ro: en lång,
en lång sekund som rymmer evigheten.

Den vita prakten långsamt höjer sig
och stiger darrande på smala stänglar

och fyller himlen…
tills allting plötsligt stelnar i en kramp:
den vita glansen skälver, rämnar
och slocknar i ett stumt och naket dunkel.
Och stängel efter stängel böjer sig,
blad efter blad och blomma efter blomma
förblöder långsamt, falnar, lossnar,
sjunker; –
vanmäktig, viljelös jag sjunker själv,
allt viker för min syn, som bly är blodet
i mina ådror –
som bly mitt hjärta – och jag sjunker, sjunker…

IV

Själarnes sång

I solnedgången andas träden sakta.

Jag bäres bort i denna ljuva stillhet,
med skärpta sinnen kännande jag lever
i varje linjes rytm och tysta andning –
bakom mig allt i djupet sjönk och släcktes –
och vilande på sakta lyfta vingar,
min själ kan stiga som en våg i suset
och hävas, smälta i den djupa klangen.

Knappt anas solnedgången.

Det grå blir endast mera lätt och skärt
och varmt och levande av inre ljus
som icke skönjes, träden andas sakta.
Så för min själ ett inre ljus sig tänder,

och plötsligt seende, jag varsnar klarhet
och ande, liv ur tusen tysta ögon,
och röster hör jag, hjärtan dunkelt klappa
och hör igen mitt eget hjärta klappa.

Och alla hjärtan klappa tungt i mörkret,
och alla själars hymner hör jag stiga…
o Evighet, inför din blick jag sjunker.

V

Knappt blå var luften:
mattvit
eller mattvitblå
som persiska syrener i ett milt duggregn.

Som bedövad satt jag,
lyssnande av hela min själ.
En outsäglig ljuv domning
smög som en smekning
genom alla mina nerver.

Detta ögonblick…
detta ögonblick då allt talade –
teg och talade med mig,
och min själ låg
som en vit sjö
speglande allt,
förnimmande i allt
allt och sig själv…

VI

Sekund

Denna strand och dessa vita dyner –
lövet skärt mot soligt blå…
dessa bilder, dessa tröstens syner,
som i själen höga stå!
    Sekund av ljuv förening,
    sekund av ändlös ro,
    av allt vad bäst och renast
    i själen fått bo:
    du allenast
ger min levnad åter mål och mening.

VII

Helg

Över kvällsgrått skymmande hav i ett vårregns duggande flor
reser sig bergets kägla öde svart och stor,
luften vek och grå ligger som ett dunfall lätt och vått,
dyningens svaga suckar andas ur osynligt fjärran grått;
kvällen är vek av svårmod, vek av vårliga drömmar
svårmodsveka rinnande över min själ som tysta tonande
strömmar.
Helgens ljus ur strändernas hus stå ett för ett ur röken tända,
skimrande små bäckar av eld genom våta blom av apel sända,
och på bergets svarta hjässa brinner en eldtunga röd och matt
upp mot vårhimlens stjärnlösa tungsinnesstumma natt;
djupt i ett rykande töckens vältande täta flor
lyser den i tystnaden, växer i girig åtrå varmt lågande stor.
Heliga eld som kämpar i kvav och tungsint glöd,

så är du min själs eld lik, som kämpar i natt och svår nöd,
som längtade stiga som ett rent och ljust lågande svärd,
höja sig över öde stum värld
till sin bävande himmelsfärd.

VIII

Drömmen

Jag räds för sömnen efter denna dröm,
jag vill ej somna, icke åter sänkas
i denna döds och ångests svarta dal,
där nyss jag vandrade.
Så vill jag vänta dagen och befriarn.

– Det var en trakt som ingen annan förr
jag skådat eller drömt; förvridna träd
som svarta jätteormar ringlade
i mörkret över mig, och alla nakna,
så nakna, att ej minsta vissna blad
förgånget liv och svunna safter röjde.
Och steg för steg och ofta snubblande
och väjande för dessa tusen armar,
som tycktes sträcka sig som för att gripa
och krama mig till döds i sina ringlar –
stred jag förgäves för att komma ut
ur denna helvetsskog, där svarta dimmor
sin fukt i mina lungor giftigt dröpo
och togo andedräkten långsamt från mig.

– Hur kom jag hit, hur kom jag bort från vägen
och människorna? grubblar tanken svarslös,
och lurande med galna gula ögon

vansinnet ser på mig, i skräck jag darrar
från fot till huvud, och jag beder upprätt
mot en osynlig himmel sträckt, till alla
mitt hjärtas gudar, luft och skog och hav,
till dig, o sol: förbarmen eder!

Och dödstrött famlande jag sjönk till jorden
och pressade mitt ansikte mot jorden.
Och ödslighetens mörker järntungt lade
sig på min själ, och i min hjärnas rum
blev varje minne släckt, i dvalsömn sjönk jag
och drömde i min dröm om kärrets vatten,
det sorgsna ögat med den tysta blicken,
som tycktes viska medlidsamma ord
om tröst och vila i den stora sömnen,
den stora eviga.

I längtan mina armar sträckte jag
och vaknade tillbaka i min dröm.

Och reste mig igen med spända sinnen
och sökte åter steg för steg att famla
mig fram bland snår och kummel, vilka grepo
som med osynlig hand om mina fötter.
Och ofta stannade jag för att lyssna
med girigt öra efter minsta ljud,
men allt var natt och död och stum förstening
i denna grav; det enda,
som tycktes leva här och ständigt rördes,
var detta svarta töcken över mig,
det var ett böljande och sakta fladder
som utav tunga flor och däremellan
en smutsigt grå och suddig flik

som gjorde allt det svarta stort och synligt.
Hur långt jag åter vandrat vet jag ej,
ej heller om på nytt i dröm jag somnat,
när denna syn steg ned uti min själ –

Jag såg – jag drömde i min dröm mig se
hur dessa tunga svarta töckendukar
begynte plötsligt darra av och an
och småningom och sakta fyllas
av ett oändligt myllrande och vimmel
av stora vita stjärnor, större
och vitare än morgonstjärnan själv,
och mellan dessa vita lyste
de gråa strimmorna i silvergrått,
som duggade och darrade och gungade
i band och trådar genom trädens grenar
och stundom samlades och flöt tillhopa
till en ofantlig buktig vintergata.

Mitt ibland stjärnorna jag låg förbländad,
av helig skräck betogs min själ
och andakt inför denna höga skönhet,
som var för stor, för bländande och väldig
för mig.

Och nya stjärnor slogo ständigt ut
som vita liljekalkar daggvått blixtrande.

– Du syn, du uppenbarelse och gud
till aska bränner du min själ, ditt ljus
är allt för väldigt och din skönhet
för stor för mig, för stormande och full.

Och i mitt bröst det kved och suckade
av längtan efter allt det gamla mörkret,
och åter drömde jag om kärrets vatten,
det sorgsna ögat med den tysta blicken,
som tycktes viska medlidsamma ord
om tröst och vila i den stora sömnen,
den stora eviga.

Och plötsligt kände jag igen
hur i mitt bröst det bände upp och skalv
och kved… och brast… och gav upp anden –

och vaknade.

IX

Hymn

Sväll sång, sväll högt, sväll över allt
min själs törstande land!
Storm, förlösare, nalkas du –
flyger du över susande vårvatten?
I min själ är kämpande ljus,
dödsängsligt flämtande över svart vatten –
förnekandets ångest och lamande tvivel.
Över ett dunkelt hav
glider mitt segel in i den brinnande kvällen,
över kyligt gröna vågor
fladdra de sista bleka gnistorna;
sång hör jag tona,
strålar springande brista,
vågor klinga,
dunkelt talande

mörkt tona;
över en osynlig jätteharpas strängar
flyger min båt,
i mig sväller dess klang,
mitt bröst vill sprängas,
jubla och snyfta i oändliga melodier –
strängar, vart bären I mig?…

X

Stormen

Ett mörker föll över mig,
en skugga som av jätteörnars vingar omslöt mig,
underliga ljud fyllde mitt öra,
luften var bävande omkring mig
som ett väldigt klappande hjärta.
Och jag hörde dig nalkas…

Din ande är glödande som elds sus,
i din stämma är kampens jubel
och hat och ljungande förakt
och hånet av vredgade blixtar,
men ditt hjärta är ruvande över tungt mörker
och svårmod.

I din flykt är allt havets musik,
ditt hjärta klappar med havets slag,
och havets längtan är över dig;
förbi mig flyger du,
och jag hör ditt våldsamma hjärtas klappning,
hör din förtvivlan skria ur molnen –
mäktige – slav som jag själv!

en dåres stönande är din sång,
förgäves rister du skogarna,
förgäves spelar du på sviktande stammar,
förgäves ryter din ilska,
förgäves smädar ditt hat –
vanmäktige – slav som jag själv!

XI

Odi profanum

Dikt, du heliga,
du min själs svalka
och saliga vederkvickelse,
av falla bojorna,
när du nalkas,
överskuggande själen.

Dig skulle jag svika!
Dig ej längre hörsam,
skulle jag böja mina knän
för mängdens idoler…

Allt vill jag lämna,
förgäta allt
och skilt från dagens sorl
ditt tempel bygga,
aktande blott din röst,
dig tjänande,
dig dyrkande.

Dikt, du heliga,
av falla bojorna,

när du nalkas,
strålande visioner
lysa natten.

XII

Källan

Här under dessa träd med höga
och mäktigt bredda jättekronors valv
är luften tung och full av giftig dunst,
som strömmar upp från kärrens skämda vatten.
Den ruttna vassen prasslar av och till
oroligt för en plötslig vindils stöt,
som plötsligt gjorde mörkret levande,
ett mörker som av tomma ögonhålors.
En källa lever här mitt ibland träsken
men rör sig knappast, tyckes ängsligt tveka
om väg och riktning, tröttna och bli stilla,
förtvivlande om räddning och om utgång.

Dunkelt dess vatten är, men detta mörker
är det som speglar stjärnorna.
Och detta kyliga och öde mörker,
som tyckes ruva endast på sig själv
och på sitt eget mörker, kan ibland
bli levande av längtan efter ljus. –

Mitt ibland träsken lever här en källa.

ELEGIER

(1903)

Blomning i natten

Den vita akacian slog ut en kväll –
som stod så vissen
ensam och grå på gråa asfalten;
nu den strålar så helgtyst ljus
över bullret och flygande damm,
blommar och lyser i nattens blå.

Du vita akacia,
som doftar så fint
som häggarna dofta
vid källan en majnatt i dungen,
jag hälsar dig vek,
du sjunger en hemlighetsfull
tyst och darrande sång –
akacia skär, akacia vit,
jag känner, jag känner
din blomnings darrande sång.

Nu sval och dunkel
vilar rymden.

Natt, o förbarmande,
till dig trängta de,
hos dig finna de
hem:
ansikten darrande,
ögon som pinade
skyggat undan mörkt och bittert,

du skyler dem.

Nu glad, min själ,
dig lyft att hän
i doft bland stjärnor strömma.

Genius

Genom dessa dunkla åren
ser jag stundom stjärnor
över dunkla molnbryn
i en plötslig klarhet simma.

Genom dessa dunkla åren,
där jag ofta trodde
att den gode Ängeln vikit från mig,

har han dock
– o under av nåd! –
följt mig troget;

ty stundom när i
övermäktiga kvalet
min ande dignat,

har jag plötsligt känt hans
sköna kärleksögons
blick ned i mitt hjärta
stinga hett likt
varma tårars rinnande.

Vintern

Så länge, ack länge
du fjärran dröjde,
min själs vän,
min sång,
min tröstare,
Genius – trognaste!
Och jag gick bland främmande,
sorglös –
och världen var död,
och mitt hjärta vilade
i vardagens likgiltighet,
bekymmerslöst,
väl vetande,
att jag ägde dig i trygghet.

Men nu,
vintern har kommit…
ack, min själ är liksom träden –
om dagen stilla,
i skymningen vaknande till oroliga drömmar –
som en fågel
över svarta oceanen,
nära att förtröttas,
så darrar mitt hjärta.
Kommer du,
kommer du…?
att jag ej förtvivlar,
att jag må nå
till den vårliga stranden,
o min räddare!

Hoc, iucunde, tibi poema.

ÖVER OSS den lätta skuggan
av platanernas än späda lövtak föll.

Det var i den varmaste vårtiden,
den skönaste dagen,
då på en gång vittblossande och lik en klar
högt glädjejublande högt brusande kor
sig magnoliorna i oräkneliga tal lyfta
från sitt dunkla träd och upplåta sin darrande renhet
för den nektariska morgonen,
full av tindrande gnistor.

*

Athenes älskling syns mig bäst jag likna
din strålande gestalts glansdruckna skönhet;
i dina ögons ljus är mig som lyste
ett sken av samma gyllne morgon när
Telemachos längs purpurdunkla havet
med Nestors son, sitt hjärtas älskade
av gudalik gestalt, från sandigt Pylos
for bort till Sparta.

Ej gratiers klarhet kring min vagga lyste,
blott landets enkla genier tysta logo,
och i mitt öra ren som gosse
mig lundens källor melodin förtrodde.
Och om ock kanske du i mig ej funnit
oädel resvän, darrade jag ofta
som en ovärdig och förmäten då
från dina läppar gudars fröjd jag kysste.

*

Att du ej mig övergivit
vill som högsta nåd jag
alltid prisa,

o Vänskap, du
livets bästa,
du finaste…
osägbara,
du lilja för dem som sörja,
o du Renhets blomma,
av världen försmådd…
min mun darrar
då jag nämner dig,
mitt hjärta lyfter sig,
och min själs ögon
se en purpursky
simma ut igenom
strålande rymder;

att jag åter får känna
dina vita vingar överskugga mig
fastän smutsat och förgiftat mitt sinne
och ej längre
ett hem dig värdigt,

vill som högsta nåd jag
alltid ödmjuk prisa.

I DRÖMMAR träden stå.
Över de bleka stränder
det mörknar fort och skumt till afton ner.
Hur lyser skymning blå! O Vår, jag ser
en Psyke skär med skygga lyfta händer,

dig över staden stå. Än milt fördröjer
sig kring ditt huvud dagens sken, det sista,
men i ditt bröst, som stumma böner höjer,
all nattens bittra längtans bäckar brista.

Och fler och fler gå stjärnor fram. O Vår,
o Psyke späd med skygga lyfta händer,
hur blek sig stjärnan vid din hjässa tänder,
hur darrar dunklet vid ditt veka hår.

SOM DEN SOM FÅFÄNGT ur en fasans dröm
försöker vakna, medan bröstet kämpar
under en helvetslast,
jag världen stundom ser.
O I, som gliden mig i denna dunklets dal förbi,
hur lätt händrömmande! Hur trygg er vandring,
hur ljus er blick!
O vaknen, vaknen! Sen,
min själ förgås.
Såg ej ert öga spöket? Stod allena
ansikte mot ansikte jag med livets
skräckfulla makt, förstenad –
och bleknade och dog för mig allena –

likt tomma skuggor när ett ljus har tänts –
uti ett svindlande fall
världen all?

UTI MIN SJÄL Förödelse slog ned
med skräck och tårlös ångest i sitt följe,
tungt i ett öde mörkers svarta hölje
min själ sig jämrande i kvalen vred.

Det skymmer. Allt förmörkas, allt ljud dör,
och alla vägar ligga dödstyst öde;
emot mig svallar mörkrets tunga flöde.
Osynlig hand min strupe långsamt snör.

Vart flyr jag hän? Vart mina blickar vända?
Min själ är stadd i nöd och utan ro.
Förutan kärlek, utan gud och tro,

vem skall jag bönens heta flämtan sända?
Ty för min själ sig inga stjärnor tända,
där stum förödelse har tagit bo.

MIN SJÄL, VAK UPP ur dina tunga drömmar,
se allting jublar, mark och lundar tala,
och vederkvickelse från höjden strömmar,
min själ, vak upp, min själ låt dig hugsvala.

Ej ängslans mörka makter mer dig kväve,
och dådlöst tvivels sjuka tankar vike,

fritt över kvalm och dunkel högt du sväve.
Dig själv förtro, din sköna längtans rike!

Ren luftens röster och det tysta suset
i dunkla träd en gryning spå som bräcker:
min själ, finns ingen röst som dig uppväcker!

Min själ, vak upp, dig höj på spänstig vinge,
och utur mörkret stark din längtan svinge:
jag skall, jag vill, jag måste fram till ljuset!

ETT FÖRTIDIGT allvar
är omkring din mun,
och nu mitt i första ljuva blomningstiden
är du redan ensam,
är där redan
tystnad kring dig.
Ser jag dig,
så sväller mitt hjärta
tungsinnigt…
ja du skall en gång
känna
nöd,
ja du skall en kväll segna
i en namnlös ensamhet,
och du ville
sluta de döda tingen
i din famn…

EN LIVETS LJUVA DIKT, en purpurvår
du är; din gång lätt över gräset svävar;
kring marmorhalsen morgonljuset bävar,
ett rosendoft om dina lemmar står.

Du är den ädla syn som magiskt väcker
mitt hjärtas tillit till det dunkla livet –
en ljusröd gryning upp ur ångest bräcker,
och själen glad sig lutar tryggt till livet.

Ett stjärnfall lik, en bländljus uppenbaring,
argeiisk gosse föll i nymfers källa.
O gråten, gråten tyst, I strängar frusna!

Över min själ jag känner purprat välla…
all livets gåtas ljuvaste förklaring
i mörka vatten tändas upp och ljusna.

På resa

En stilla stad;
vårafton ljus.
Tåget höll.
Det blev så helgstilla,
tyst.
Det var lördagskväll.
Mellan ängar
långt långt hän
sträcker sig
blommande fruktträdsallé.

En kyrkklocka ringde.

Mitt hjärta, var har du
hem?

Ljus

När kväll i själens himmel skymmer,
när livets sista stjärnljus rymmer
och själen vänder om på öde färden
och vill gå hem och har ej hem i världen…

O räddande försvar! o höga
och klara fäste i det svarta bruset:
o ljuva styrka uti ljuset,
heliga skönhet, av ditt öga!

»Heinrich, das Kind«

Almarne stå och vagga
bruna knoppande
kronor i det blå,
sunnanvindar
ljumma
driva vita skyar.
Vita skyar, vita skyar,
som gån,
ej mot norr och
ej mot söder
drager min längtan!

Intet jag mig väntar,
vår, av dig,
väntar endast,
längtar endast
vila i
jordens mörka hus.

(Tiergarten)

Som ett stjärnfall

Som ett stjärnfall
ned i dunkla havet
glider –
midnatt andlös:
lik ett enda
stumt och smärtfyllt
öga vakande
natten står och spejar…
som ett stjärnfall
föll du i min själ.

DU KUNDE JU ej veta…
ack, jag är ej som jag synes;
sköna ting uti min själ tyst bo,
medan stelnad, stum, orörlig
invid livets flod jag sitter,
ville
sträcka ut min hand – jag kan ej.

Till Apollon

När jag dignar under förödmjukelse,
när min själ svider under
föraktet och hatande blickar,
o då är du min räddare,

ty jag har känt dig,
känt rusiga heta döden
uti strömmande ljuvlig eld.

Uppenbaring

Du är mig mer:
ditt blommande, fagra blod
tände stundom
för min själ ett mäktigt ljus,
och jag såg med hjärtat varmt
livets fördolda goda mening
ur dina ögon hemligt blicka.

Rader vid Axel Wallengrens grav

(Berlin)

Varma kvällen kommer sakta;
dagen ville dröja.
Grön står alm och lind
i sin första glesa slöja.

Eken än med grenar tomma.
Men i krona frisk och glatt
häggen yvig står.
Gröna häggen strax vill blomma,
och boken slår
ut i natt.

*

Ej för den som borta går,
långt från hemmets kust,
blommar sommar, knoppas vår,
växer blomstrens lust.

Vart han går en skugga fryser,
första blom som lyser,
första grönt i våren ler
sting hans hjärta ger.

Final

I kväll är himlen åter
så blek och hög och klar
med sakta grönt i färgen
som bådar hösttid snar.

Än solen uppe är,
men sparsamt ljuset rinner,
i trädens svarta massor
det mörkt och tungsint brinner.

I kalla skuggor ligger
den bleka vida sjö.
Mot solen ändlöst sträcker
ett kornfält vitt som snö.

NÄR DU DÅ var gången,
o hur kom denna tystnad
i det stora mänskofulla huset:
ej en röst
ej steg i trappor.
Jag var blott ett enda
skri, ett enda stelnat.

Och så plötsligt –
där djupt nere
i den dunkla dagen –
årets mörkaste tid var inne…
Eros, Eros!
Villat har du
mina sinnen,
djupt och ängsligt
är min själ förvirrad,
svävar redlös
utan fäste…
som om plötsligt
i mig rörts en
lönnlig punkt
sprang en skräcksyn
upp i själen,
tog min dova
och förstenat stumma smärta
sagohemsk livslevande gestalt – –

Eros, Eros!
vad för sång
redlös och barbarisk
har du lagt uppå min mun!
Och dock:

skiner icke
i min själ ett tempel
ljust, högtidligt
som en dagnings glans om våren;
sjunger icke
i mitt hjärtas rum en låga
stark att fylla med sin jämna susning
strofer av ovansklig
ode och sonett?

Hemlängtan

Vita bleka törnrosor
köpte jag i natt på gatan.
Nu, jag vaknar –
dagen är uppe!
Himmelen:
varmt sydländskt dunkelblå,
in genom fönstren
strålar!
Och friskt som när havsvind
nymornad susar,
gatans muntra sorl
tusenstämmigt, dämpat
melodiskt tonar upp.
Ett tåg rullar ut i morgonrymden.

Vita bleka rosor på mitt bord…

i det darrande solflimret
för mina ögon de simma,
gunga och vaggas

långt långt ut
på den svala blåa rymden.
Sluter jag ögonen,
stå de och lysa
i det mörka synfältet
likt en flock av vilda svanor
i en Östersjövik en marsdag…

Höstmorgonen

Gyllne stå morgonens träd, och den milda döden
lyser över kronorna.

Tonande livets våg, som sjunker,
i ditt flöde själv en droppe,
tårad glädjes lust och speglande under,
till att lyftas, famnande ljuset
och förgås och brista men ej dö…

höjer jag hjärtats lov
till dig, till dig!
i mitt blod din sommar susar,
tonande ljuva Liv!

Symposium

Ja, du är vårt sköna land
i blod levande vordet,
ja, du bär i din gestalts ljuvhet,

i fina lemmars ädla byggnad,
kindens blont purprade sken,
i djupt glänsande ögons makt
allt detta sköna lands ljus.

Men om din pannas renhet:

musik
av klara veka vers.

Ja, din sång skulle bära
i ord omglänsta,
ord varmt strålande,
ord av doft och fin luft
allt vårt lands skönhet:

land klart, sydligt,
smekt av milt ljus
och havsglansens blå mjukt skimrande flor:

land där lager blommar,
platanos vek uthärdar vintern
och Zeus sköna träd
på stark lyft stam
ljusfamnande mäktigt höjer
den ädla kronans välvning
och Hyakinthos, lilja över liljor,
bär i purpuriskt tecken
gudens klagan.

Vännerna

O auch mir ist das Andenken an unsre
Spaziergänge das heiligste das ich kenne.
Heinrich Wackenroder: Briefe an L. Tieck

O svårmodstimme i den stora staden
då solen blek går bort ned under dova randen
av rök som glöder tung och mörkblått hänger –
än inga ljus ha tänts. I kolblå juliafton skymmer
Berlin.
En häst på gatan ligger död – ett vitt och grått
skelett.

Allt-överdövande.
minut efter minut
som ett åskslag
högbanans tåg:
Hallesches Thor.

Var kväll när jag vänder hem
jag går här.
Men mitt i det förvirrade bruset,
över skriken och larmet
kan det hända ibland
att det faller i själen
helig stillhet:

upp står en bild.

I sommaren första
det är en morgon –
här lågo små tysta hus
bakom täppor och häckar och träd:
för hundra år tillbaka.

Två gestalter
närmande sig, skymta,
och i själen sig lyfter, vidgas saligt
en rymd oändlig
ljusdallrande
ömhetsbävande.

Ut i solrymden
de stilla träda –
och nu – tyst…
                stanna,
tvenne huvud
sänka sig över
boken,
kinder möta
lent strålande
värme av varandra,
armar smekande
om unga lena
skuldror lägga sig,
ögon djupna mörkt
i trohet,
blicka upp och
mötas i strålande
kärleks-omfamning.

*

Från dammet och bullret
in i dunklet av kajernas träd jag vänder,
där hemlösa sova
på bänkarna –
huvuden sjunkna i händerna,
barn gråta tyst i mörkret…

O! welche Freude haben die Menschen. Froh
Gehn an Gestaden Einsame.

Hölderlin

I

Tenera Laurus

Jag kom var dag hit att se dig,

ty jag har utvalt dig bland alla
från första gång mitt öga såg dig.
Din krona är mer späd och lätt än andra
och ännu ej fullt utbredd – nästan som en gosse.

Nu är det sköna varma dagar i april,
och alla platser ligga badade
i slöjor tindrande och blåa. – Redan länge
magnolian blommat – ja till och med platanen
har nästan slagit ut.
Jag väntade på dina blommors doft.

Och denna kväll…
liv, utav skönhet allt för uppfyllt! ofta
mig ängslar djupt din fullhet, rådvillt
mitt öga letar efter hamn och trygd,
o skönhet, ofta överströmmar du för ljuvt
med sära fröjder
och slår mitt hjärta, som darrar alltför lätt.

Nu strålar himlen dunkel som en mörk viol.
En enda stjärna har kvällt fram –
rakt över ditt huvud och glänser i ditt hår.

Jag kysser daggen av ditt hår och låter blommorna
smeka min kind.

O stjärna som darrar,
är i din blick kanhända blicken av en som i kväll
med hjärtat fullt av oändlig kärleks gråt
och av oändlig skönhets smärta
på sin kust i det fjärran ändlösa
gråter mot hemlösa rymder utan mål
tårar av osläckliga brännande själens ve?

II

Där långt inne
i den sista djupa bakgården
där är skymning mitt på strålande dagen.
I alla rummen
som gravlukt
och en grågrön dager.
I korridorerna – de kolmörka
tog fukten andedräkten från en.
Här växte du, finaste lilja…
ädlaste blodet
blev blekt i denna luft
på sammets-kind.
Här rann din sorgsna barndom,
här föröddes din ungdom.
Du skulle lysa
i strålande strofer,
men jag kan icke…
kan blott… gråta dessa rader
i den öde gatan.

III

Här är gott för mig att vandra,
lugn för trötta sinnet:
kvällen före långfredagen.
Här långt uppe glesnar strömmen,
det blir tyst och ensamt
och det är som om i luften
kvar ett sus här dröjde
utav magra furut
som en gång på dessa backar
sjöng sitt vemod –
tid när stolta breda gatan
blott var slingrig landsväg
i en sandig märkisk by –
innan jätten, som där nere
blånar fram ur vårligt töcken,
sträckte hit sin arm.
Här ej brusar strömmen,
här det saktar…
tunga tankar här i frihet andas,
ögon i bekymmer mötas…
mödrars tunga ögon…
barns gråa svultna anlet…
här är gott att känna
hur det gråter stilla,
tyst och ensamt;
tysta dunkla livet
ser på mig
med sina ensamma
tunga stumma ögon,
fulla utav sorgsen mening
och djupa av

högtidligt stilla allvar.
O vad vill du?
O vad vill du säga?

IV

Heta natten mörknar kvalmig.
Asfalten dånar
under strömmen av rusande vagnar.
Genom nätet av gungande gnistrande järntråd,
ur den mörkblå dovt glödande
horisontens täta bank av rök

en stjärna darrar.

Min själ,
min darrande själ,
vart går du?

Gråter – – –?

Ja du gråter.
Hur tung, hur tung
du klänger dig om min hals!
så tung,
att jag knappt orkar
släpa
mig upp med dig,
dit upp, vi bo,
högt över det gnistrande järnnätet,
över strömmen av dånande vagnar,
över de dunkla taken –
så tung, o min darrande själ,

att jag föll ned på golvet
högt gråtande
med dig i famnen.

V

Ack, hjärtats längtan har ej hem i världen,
och ofta då vi skildes var min själ
lik den husville vandrarn, som
vid barnens lekplats suttit vek om kvällen
och glömt sin nöd för klang av stämmor klara –
till dess de milda strålar förebåda
den trötta dagens nära slut och ro,
och det är tyst och ljust och ljuvligt stilla,
allt ler i skymning vän mot vilans timmar,
och lekars buller stannar av och domnar.
Snart glada platsen ligger tom och tyst,
det sista skrattet dör i vägens skymning.
Kring honom tystnaden och natt,
då själen upp står i sin höga gåta,
ser sig, förnimmer sig och lyfter
sitt anlet gråtande och känner
sig själ.

VI

Och likväl,
o natt!
Fast nu, jag går
ut i jublet av morgonen, ut i
septemberrymden,
livet åter
sjunger en ljus,

ljus strålande visa,
smeker min själ
åter till ro, till tro –
o natt!
Likväl *kan* ej ditt minne dö,
aldrig den stunden ur sinnet slätas ut,
då jag visste…
då skarpt, klart
plötsligt öppnat
fritt från svekets bindel
själens öga
såg i iskall visshet
livets sanna anlet.

Dag, o dag!
Ljuva
strålande
jordens dag!
Aldrig skall jag sjunga
din sång.
Mörkret mig fattade.

VII

I skymningen vid ån

Åter här den tysta ljumma
höstekväll jag sakta går,
in från parkens lövvalv skumma
hospitalets klocka slår.

Stilla allting in i blida
töcken sjunker mer och mer.

Ifrån vägens almar glida
våta löven ljudlöst ner.

Barndomsminnen tysta veka
sakta, mjukt för själen stå,
liksom lena kinder smeka
de och se med ögon blå.

VIII

Dunkel av bleka stjärnor himmelens välvning
strödd…
skugga i doft under junilindar.

Åter hälsar jag dig, ljuva stilla plats…
är mig som du gömde
något… något, vet ej…
av mitt eget väsen,
fastän skumt och
fastän skyggt och främmat
det på mig ser. –
Något till mig talar:
som i sömn
och som långt bort…
tyst och ensamt
med en låg, vemodig
gossestämma.

IX

En gång jag mötte dig. Solstrålens färd
igenom rolös storm din skönhets tjusning
mig syntes lik, där mitt i gatans brusning
du gick, en sällsam gäst i denna värld.

Blekgyllne rosor liknar jag din hy,
ditt ögas ljus en överjordisk eter
och stjärnors tystnad bakom fjärran sky,
men på din mun brann Eros saligheter.

Mig blev så tyst i denna stund, som kunde
all världen vikit hän: som om mig bunde
blott en sekund vid livets dunkla ström. –

Du gick förbi. Och åter livet skrider.
Köld i mitt hjärta! Frys till döds var dröm.
Mig vänta inga blida knoppningstider.

X

Det var den smärtan i ditt anlets drag
som, då den ler tyst, liknar gråten nära,
vars stumma språk mot livet själv tycks bära
anklagan: fåfängt dör mitt hjärtas dag.

Det var ett uttryck som hos en förtrogen
med visshet djup: mig blir ej sommarn lång –
den blickens kvävda sorg, vars tysta sång
är som ett vilsegånget barn i skogen.

O främling, mött i denna dunkla flod,
där Drömmen famlande med rädda händer
framglider mållös mellan bleka stränder:

som i mitt väsens strängar grep och tvang en
svidande ton: vad sång var i ditt blod?
Av lyran i din själ förnam jag klangen?

XI

Den döde

I dessa verser, där ditt väsen blöder,
var mången gång min själ så djupt förlorad,
att som i sömn jag vandrat många timmar. –
O Sångens gud, o höga makt som vet att
blott högsta skönheten min själ kan dåra,
o låt, o låt mig så förblöda:

på det att när en gång mig stenen täcker,
där uppe i det sköna ljuset en må vandra,
vars öga lyser, när mitt ord han minnes.

XII

För ingen diktar jag. För ingen brinner,
I, mina vers, er dunkla lågas sus!
I ljuva stunden inget ögas ljus
för tanken, inget hjärtas mål jag finner.

Dock kanske, kanske kom det att ibland,
när det i själen brast av länge stumma
och frusna toners flod likt vårregn ljumma,
min tanke sökt mot stängda himlars rand.

O fjärran ende, som när jag ej finnes
och ej min sång, ej ens min grav mer minnes,
skall lyssna ljuvt förlorad till min röst:

O vet, till dig var alla dessa sånger!
O vet, till dig jag sorgsen många gånger
i kvällen kom att gråta vid ditt bröst.

Från 1900-talets början

(1901–1905)

Vårnatten i hagen

Längs hasselträdens gång
sig stilla dunklet sänker,
matt lysa hängens gull,
och dagg i stjärnljus blänker.
Den ljusa natten lång
nymånen blekt nedglimmar
på fältens svarta mull.
Av blid och dämpad sång
i ljumma groningstimmar
är hagens skymning full.

I barndomen

En natt i maj. I djupbrunt violett
hän över ån de sista ljusen runno,
med färg av blod och dunkelt purpur brunno
längs strandens kant svärdsliljans facklor tätt.

I gungning av och an de rördes lätt,
djupt in i mörkret skymtade och svunno
med lågors virrvarr, vilka blekt förrunno
i bruna dunklet över somnad slätt.

O Natt, vad sällsam lust, vad dunkelt väl,
när i ditt ögas hav för första gång
i fröjd och vällustskräck min blick sig sänkte!

Och över tysta land gick klar en sång
av näktergal och trast, och i min själ
mysteriets tusen stjärneunder blänkte.

Nocturne

Syrenens doft står ljum i juninatten,
i dagg det glänser vitt på grusad gång,
men över gräsets plan och dammens vatten
står trädens täta skugga mörk och lång.

Och lågt därnere bakom backen sitter
en måne bländvitt lysande och rund,
i löven tindrar fint och grått ett glitter
som över gräs i morgondaggig lund.

EN NATT som ingen annan klar och len. –
I guld och pärlemor sig vitt förgyller
den höga luften, lövets massa fyller
med guldbrunt stoft fullmånens sken.

I parkens mörker skyggt och lätt det frasar,
där blå syren och vit sig dunkelt mänga
och grenar bugnande och tyngda hänga
av tusen guldbestänkta våta klasar.

En natt som ingen annan ljus och len –
ur täta vildrossnårens skumma gömma
hörs näktergalen silvertonklart sjunga.

Nu medan dofterna i natten strömma
av våt syren, vill jag min ande gunga
i rytmers doft av blå och vit syren.

Efter Stefan George

Ja hell och tack åt dig! Välsignad du som
ur mörkret kallade mitt liv och räckte
en säker hand, du som min själ i dessa
dödsveckors glansomgjutna klarhet väckte.

Den fjärran enda vill jag tro du liknar,
mitt bästa ord till offer vill jag bära,
för din skull andra sångens toner lära,
den fjärran enda vill jag tro du liknar.

Främlingen

[av Charles Baudelaire]

– Vad älskar du mest, gåtfulle främling: din far, din mor, din syster, din bror?
– Jag har varken far eller mor eller syster eller bror.
– Dina vänner?
– Du talar ett ord, vars innebörd jag icke känner.
– Ditt fädernesland?
– Jag vet ej under vilken latitud det är beläget.
– Skönheten?
– Evig och ideal, skulle jag älska den.
– Guldet?
– Jag hatar det så som du hatar Gud.
– Men vad älskar du, underlige främling?
– Jag älskar skyarna… skyarna som gå… där… de underliga skyarna!

Nocturne av James Whistler

En flod i en slöja av blekt och svävande silverljusblått, som tyckes långsamt falla ut mot ett osynligt oändligt av drömmande himmelsrum, en vision som knappt fått kontur, som ännu är helt och hållet musik, som ännu ej löst sig ur den melodi som fött den; skymten av en stad stiger mot azuren på den andra sidan med högtidligt stilla ljus och torn som otydligt resa sig i skymningen. Hela tavlan tyckes sväva; där är en rörelse i den som av en långsamt fallande slöja eller som av ett långt tåg, som sakta glider upp ur en fjärran horisont med svagt blinkande ljus i en höstkvälls mörker. Så förnam jag denna tysta melodi av luft och vatten. Ty den *är* verkligen melodi, denna målning; den är redan upplöst i de flytande töcknen där ute där gränsen för måleriet slutar och musiken börjar. Det är som om man varje ögonblick väntade att få se allt lyfta sig och tona bort i en sakta melodi. Det är samma känsla av svindel som vid läsningen av några moderna poeter ibland plötsligt kan taga en med sig: när man med ens liksom känner marken gå undan fötterna för en, när orden bli till något annat, förmer än ord, när språkets fasta gräns kännes vika och sorlet från det stora havet, som går ändlöst där utanför, redan omvärver en med sitt sus.

blek förgängelse
betäcker fälten.
Stagnelius

EN DAG FÖRGÅR, och natten stundar öde,
förglömda toner bjuda bitter tröst,
likt höstmånskenets fruset bleka flöde,
min luta, klingar blekt din svaga röst.

Ej dina veka toner mer mig röra
och ej din klagans bleka längtanssång
med ljud som darra sprött och ängsligt sköra
likt dagrars spel av förvårsskyars gång.

Sjung mig en sång om länder aldrig drömda
i stillhet gränslös som ett gränslöst hav,
söv mig i rus av under aldrig drömda,

söv mig i rus av drömmar aldrig drömda,
sjung mig en sång om länder evigt gömda
i stillhet gränslös som en gränslös grav.

VE MIG!
Eros själv
mötte min väg.
Evigt osäll
skall jag vandra.

Kommentarer och ordförklaringar

av Jonas Ellerström

För första gången utges nu Vilhelm Ekelunds samlade dikter, från de första försöken i tidningar och tidskrifter vid sexton års ålder till de sista, postumt publicerade fragmenten från sextioårsåldern. Den poetiska delen av Ekelunds författarskap brukar anges ligga mellan åren 1900 och 1906, ibland med tillskott av den åttonde diktsamling som ingick i *Böcker och vandringar* (1910). Dessa två volymer sträcker sig från 1897 till 1943, och även om handboksbilden av den brant stigande, tvärt avbrutna lyriska banan inte i grunden är felaktig ger utgåvan möjlighet för läsaren att bilda sig en mer nyanserad uppfattning.

För första gången presenteras också Ekelunds lyriska produktion i tydlig kronologisk följd. Då författaren själv 1913 gjorde ett första urval från sjuksängen i Köpenhamn, där han strandat efter fysiskt och psykiskt påfrestande exilår i Berlin, innehöll det enbart dikter som publicerats i bokform. Baksidans förteckning över arbeten av Vilhelm Ekelund antydde att diktsamlingar och prosaböcker tillsammans utgjorde en större enhet, ett författarskap. Bokens första avdelning angavs innehålla dikter från 1899–1903; redan där sköts gränsen bortom debutåret. Nästa urval gjordes i tre band år 1921, och här medtogs också – i egna avdelningar eller mer diskret infogade – vad Ekelund kallade »dikter från skilda tider«, utan närmare angivelser av vilka år de härstammade från.

När den första samlingsutgåvan av Ekelunds dikter gjordes i serien »Den svenska lyriken« år 1951, två år efter hans död, behölls benämningen liksom bristen på datering. År 1970 utgav Nils Gösta Valdén en volym efterlämnade dikter, *Hjärtats vaggvisor*; som innehöll dikter ur tidningar och tidskrifter samt ur kvarlåtenskapen – en mindre del av detta värdefulla material

ingick i den andra samlingsutgåvan som utkom till hundraårsminnet av Ekelunds födelse 1980. Därefter har ytterligare några dikter kommit i dagen, senast under arbetet med denna utgåva, som tryggt kan bära sitt namn *Samlade dikter*. Här ingår originalsamlingarna i fullständigt skick, liksom översättningsvolymen *Grekisk bukett* och det lyriska materialet ur *Böcker och vandringar* och *På havsstranden* (1922). I sektioner mellan dessa har samlats dikter ur tidningar, tidskrifter, manuskript och brev, nytt såväl som tidigare i bokform tillgängligt material, och härigenom vidgas och klarnar bilden av Vilhelm Ekelunds lyriska författarskap.

Utgåvans text följer originalupplagorna med hänsyn tagen till bevarade manuskript, tryck i tidningar och tidskrifter etc. Manuskript, däremot ej korrektur, till samlingarna från *Syner* (1901) t. o. m. *Havets stjärna* (1906) finns bevarade i Bonniers arkiv. Till de på andra förlag utgivna *Vårbris*, *Grekisk bukett* och *Böcker och vandringar* finns varken manuskript eller korrektur bevarade. Till *Dithyramber i aftonglans* finns manuskript på Lunds universitetsbibliotek. För dikter som inte ingår i samlingarna följs förstatryck om inte annat anges. Texten är nystavad i enlighet med principerna för Svenska Akademiens klassikerutgivning. Så behandlades också många av de texter Ekelund sände för publicering i dagspress; i sina böcker behöll han hårdnackat gammalstavning till sin död.

Textetableringen kompliceras något av det faktum att Vilhelm Ekelund var en irrationell korrekturläsare: petig vad gällde vissa detaljer, obekymrad vad gällde andra och med tiden alltmer ovillig att på nytt konfrontera sin text. Han ville redan 1902 överlämna granskningen av sin tredje diktsamling till en bekant (brev nr 5) och förklarade sig hösten 1906 (brev nr 45) aldrig intressera sig för andra än sina oskrivna dikter. Han kunde ändra och lägga till i manus, och även lämna luckor för ifyllning på korrekturstadiet, men i allt väsentligt tycks dikten för

honom ha varit klar i och med att manuskriptet avsändes. Några sättarmissar har undgått honom, och ett antal normaliseringar (t. ex. av hans vana att skriva månadsnamn med versal) har han uppenbarligen godkänt eller inte funnit det mödan värt att bråka om. Inför de omtryck i urvalsvolymer som nämnts ovan nöjde han sig med att skicka listor på dikttitlar till förlaget och bearbetade mycket sällan sina dikter: i de fall detta skedde, vilket redovisas i det följande, strök han rader eller strofer men lade aldrig till något. För denna utgåvas del medför bristen i Vilhelm Ekelunds annars så markanta synskärpa inget mer dramatiskt än att manuskripten i ett antal fall getts prioritet över textens tryckta form.

Utöver ordförklaringar i enlighet med praxis för serien innehåller den följande kommentaren biografiska och bibliografiska data och uppgifter om original till de översättningar som för Ekelund var en integrerad del av den poetiska verksamheten. Här ryms hänvisningar till studier i Ekelunds poesi liksom till relevanta textställen inom författarskapet. Dessa hade, liksom hänvisningarna till inspirationskällor för fraser och enskilda dikter, kunnat göras betydligt utförligare. Det urval jag gjort har avsikten att göra bakgrunden till ett antal dikter tydligare och att visa hur Ekelunds med tiden alltmer begreppscentrerade författarskap redan i sin poetiska fas visar en ovanlig känslighet för ords och uttrycks strålkraft.

Litteraturen om Vilhelm Ekelund är omfattande och jag har haft stor nytta av och hämtat många uppgifter ur den. Viktiga verk i sammanhanget är Algot Werins biografi i två delar *Vilhelm Ekelund 1880–1908* (1960) och *Vilhelm Ekelund 1908–1925* (1961), liksom de två volymerna *Brev 1896–1916* (1968) och *Brev 1917–1949* (1970). Till dessa hänvisas med författarnamn respektive brevnummer. Andra utgåvor som ofta hänvisas till är de av Nils Gösta Valdén utgivna självbiografiska anteckningarna i *Hemkomst och flykt* (1972), försedda med oöverträffat kun-

niga och klarsynta kommentarer, och artiklarna och resebreven i *Den ensammes stämningar*, som jag själv gav ut 1984. Eva-Britta Ståhls *Vilhelm Ekelunds estetiska mysticism* (1984) är den mest omfattande och inträngande studien i hans poesi och har jämte uppsatser och böcker av Valdén, Carl-Henning Wijkmark, Per Erik Ljung och Claes Schaar kommit till god användning, tillsammans med andra verk som nämns i det följande och rekommenderas för vidare läsning.

Ett antal personer har varit till hjälp under arbetet: Marie Pettersson har scannat texterna, Elisabeth Mansén och Per Lennart Månsson har gjort nät- och litteratursökningar, Lars-Håkan Svensson, Jan Stolpe och Lars Rydbeck har svarat på frågor rörande antiken, Sven Jönsson har gett botaniska och Bengt af Klintberg folkloristiska upplysningar och Stefan Borg och Lennart Leopold har jag vänt mig till när det gällt Søren Kierkegaard eller Bengt Lidforss. Barbro Ek på Bonniers arkiv har liksom personalen på Lunds stadsbibliotek och Lunds universitetsbiblioteks handskriftsavdelning, där det omfattande Ekelundarkivet förvaras, varit mycket tillmötesgående. Främst vill jag tacka Nils Gösta Valdén, som har läst hela kommentaren och föreslagit ändringar och tillägg.

TIDIGA DIKTER (1897–1899)

Vilhelm Ekelunds relativt fåtaliga dikter före debuten i bokform visar naturligt nog hur han prövar olika uttryck. De kan eka av Viktor Rydberg, som sviten »Ensamhetens stämningar«, och visa spår av Fröding, men snart nog är det den ännu unga skånska dikttradition vilken grundats av A.U. Bååth som tonåringen Ekelund medvetet ansluter till. Senare mindes han »tidiga lyckliga år av första diktarfärder, då efterlikning av ljuset och friskheten där ute var hela mitt enkla program – som människa, som konstnär« (*Spår och tecken*, 1930, s. 166). Dikterna bygger ofta på intryck från långa vandringar; likt en landskapsmålare som Carl Fredrik Hill några decennier tidigare söker Ekelund upp miljöer, kända för sin naturskönhet. Hans målaröga, sinnet för ljusskiftningar och färgspel, är exceptionellt – i ord formulerar han samma erfarenheter som impressionisterna gjort, se exempelvis beskrivningen av ljusets färg inne i en aldunge i tredje stycket av »I högsommartid«. Ekelunds botaniska intresse är också uppenbart från början – en anteckning från 1920-talet (*Hemkomst och flykt* nr 14) nämner, i samband med barndomsläsning av Stevensons *Skattkammarön*, strövtåg över »den stora underbara Rönneholmsmossen vid Ringsjön, känd och dyrkad av alla sanna botanister. Den var min Skatt-ö.«

Vilhelm Ekelund försökte sig också på att skriva berättande prosa och fick två sådana texter tryckta. Han övergav snabbt detta; prosadikten eller prosaskissen, stämningsbilden som också Ola Hansson odlat, blev däremot en form han fortsatte använda med allt större koncentration. Av initialerna i sitt fullständiga namn Otto Vilhelm Ekelund gjorde han sig signaturen Ove, som övergavs efter bokdebuten 1900. En anteckning från omkring 1915 (*Hemkomst och flykt* nr 15) om ej bevarade litterära försök i 16–17-årsåldern, då Ekelund säger sig ha varit »medvetet-omedvetet besluten att bli författare«, visar ett tidigt intresse för metrik och klassiska former: »Långvariga strider med *hexametern*. En längre dikt i detta versslag om 'Kullamannen'. En annan 'episk' dikt med fornnordiskt motiv i rimmade jamber: 'Ättehögen'.«

Utan att dra för stora växlar på skaldeförsök om vars innehåll vi aldrig kommer att få veta något mer, tycker man sig här skymta ett stort tema hos Ekelund: föreningen av nordiskt och klassiskt, som i titeln på aforismsamlingen från 1914 och essän »Nordiskt Arkadien« i den första prosaboken *Antikt ideal* (1909), där just Kullaberg i nordvästra

Skåne utgör mötesplatsen. De tidiga, i tidningar och tidskrifter tryckta dikterna är ofta litterärt trevande men intressanta av samma skäl, för de spår de lägger in i det fortsatta författarskapet.

3 *Månsilver*
Tryckt i Skånska Dagbladets söndagsbilaga Hemmet 11.7. 1897. Signerad Ove. Ekelunds första kända dikt – han hade ännu inte fyllt sjutton år – och den enda där han använder stor begynnelsebokstav för varje rad. Bygger troligen på intryck från Ivösjön i nordöstra Skåne, dit Ekelund fotvandrade med skolkamrater sommaren 1892 eller 1893. Rimparet *tysta ban / fur och gran* förekommer som bekant också i »Tomten« av Viktor Rydberg, den författare som var »den första och finaste litterära upplevelsen« (*Böcker och vandringar*, andra utgåvan, 1923, s. 173). Se brev nr 169 och Nils Gösta Valdén: »Hur Vilhelm Ekelund blev Ove« i *Vetenskapssocieteten i Lund Årsbok 1991* s. 131 ff.
huldrik: 'rik på välvilja'.
städs': (för *städse*) 'alltid'.

4 *Kväll vid Sundet*
Tryckt i veckotidningen Figaro 28.8.1897. Signerad Ove. Sun-

Öresund. Kullaberg, också kallat Kullen, besökte Ekelund för första gången under den ovan nämnda sommarvandringen på tidigt 1890-tal; platsen kom att spela en viktig roll i hans författarskap. Se Valdén a.a. s. 134 ff. Bilden av de badande gossarna i femte strofen återkommer med helt annan laddning i »Nyss med en brännande pil« i samlingen *Havets stjärna*.
spegeln: 'vattenspegeln'.
Zephyr: Den personifierade västan- eller vårvinden i grekisk mytologi.
böd: 'bjöd'.
hans väg: 'dess väg' (ångbåtens).
5 *Luna:* Mångudinnan i romersk mytologi, här 'månen'.

Månsken vid Kullaberg
Tryckt i Figaro 18.6.1898. Signerad Ove.

stupa: 'stup'.
fyrens blänkande ljus: Kullens fyr, ursprungligen från 1561, elektrifierades 1937; år 1898 var dess ljuskälla en fotogenlampa.
6 *Lunas […] klot:* 'månen'.

I Haga
Tryckt i Malmö-Tidningen 21.7.1898 som del II av serien »Vid Mälarstrand och Östervåg«, i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*. Del I av serien, en stockholmsk prosaskiss med titeln »På hinsidan Södra Bergen«, stod dagen innan i samma tidning och trycktes i bokform i *Den ensammes stämningar*. Båda signerade Ove. Sommaren 1898 fotvandrade den nyblivne studenten Ekelund samman med skolkamraten Efraim Lindstam till Stockholm; intrycken gav material till dessa texter och dikterna från Kolmården. Se Ivar Kjederqvists bidrag till *En bok om Vilhelm Ekelund* (1950) s. 33 ff och Werin s. 42 ff. Femte strofens stoj och glam och »viskande stämmor i dunklet« har en parallell i första diktsamlingens »Skördefest« men påminner naturligtvis mest om Frödings »Det var dans bort i vägen«.
dagerns: 'dagsljusets'.

7 *Sommarnatt i skärgården*
Tryckt i Malmö-Tidningen 21.7.1898 som del III av »Vid Mälarstrand och Östervåg«, i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*. Signerad Ove. Miljön är alltså Stockholms skärgård, där Ekelund besökte Vaxholm; se K.A. Svensson, *Vilhelm Ekelund i samtal och brev 1922–1949* (1958) s. 366 f. Kombinationen av prosaskiss och dikt var inte ovanlig i tiden.
dagrar: 'belysningar', 'ljusskiftningar'.
9 *såtar:* 'små höstackar'.
Helios: Solguden i grekisk mytologi, här 'solen'.
id: 'verksamhet', 'flit'.

Ensamhetens stämningar I–III
Tryckt i tidskriften Nordisk Revy, häfte 7/8 1898, i bokform ffg i *Den ensammes stämningar*. Sviten signerad Ove. Nr II omarbetades till »Från barndomen« i *Syner*. Dikterna för-

medlades till den av Erik Thyselius redigerade Nordisk Revy av Emil Kléen, som då satt i Malmö-Tidningens redaktion. Se brev nr 2 med not.

10 *vefylld:* 'sorgfylld'.
som klunge: 'som om det klingade'.
11 *dönar:* 'dundrar'.

12 *I högsommartid*
Tryckt i Malmö-Tidningen 5.8.1898, i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*. Signerad Ove.
glad: 'glänta'.
Carduus: Krustistel, Carduus crispus.
vän: 'fager', 'vacker'.
13 *åmaden:* En mad är en sank ängsmark.
Lundadomens tvillingtorn: De två tornen på Lunds domkyrka.

14 *I kvällsolsbrand*
Tryckt i Malmö-Tidningen 13.8.1898, i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*. Signerad Ove.
ledungsfärder: 'vikingafärder'.
Selands: 'Själlands'.
15 *höstklockans […] kalkar:* Höstklockan, Gentiana pneumonanthe, är en syd- och västsvensk blomma med stora, klocklika, mörkblå blommor.

16 *Kornblixt*
Tryckt i Malmö-Tidningen 20.8.1898, i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*. Signerad Ove. Jfr inledningen till essän »Barndomsliv« i *Veri similia II* (1916).
som om ginge: 'som om det gick'.
17 *bräma:* 'kantar'.
kornknarr: Nattaktiv, idag ovanlig marklevande hönsfågel vars biotop är sädesfält; dess latinska namn Crex crex är ljudhärmande.

18 *Sven Tyste*
Tryckt i Figaro 20.8.1898. Signerad Ove. Under dikten stod följande not, som syftar på tredje strofen i mittpartiet: »(Man torde erinra sig den i Skåne och andra landskap gängse se-

den, att vandraren kastar en riskvist e. d. på den plats, där enligt sägen något blodsdåd förövats.)« Undertiteln »Teckning från Sundet« (jfr »I kvällsolsbrand«) är något missvisande, miljön är lundaslätten och diktens mittparti kan tänkas bygga på berättelser Ekelund hört under sin tid som informator på en gård i trakten av Löberöd vid Vombsjön sommaren 1896. I ett sent brev minns Ekelund: »Jag nedskrev alla anekdoter och allt möjligt snack, som jag hörde berättas där – och det var inte litet« (brev nr 331). Dikten »En okänd« från kalendern *I skilda färger* (1900, omtryckt i *Syner*) och berättelsen »Där åsen går fram« (Malmö-Tidningen 12. 9. 1898, omtryckt i *Den ensammes stämningar*) är andra exempel på drastiska folklivsberättelser omvandlade till poetiska genrebilder med Bååth och Turgenjev som av Ekelund själv utpekade läromästare (*Hemkomst och flykt* nr 20). Se Valdén a. a. s. 137 ff.

vångar: 'gärden', 'fält'.

[lövskogs]hult: 'dungar'.

malmens stämma: Kyrkklockklangen.

tvillingtornen i Lund: Stadens domkyrka.

19 *Sensommarkväll*

Tryckt i Malmö-Tidningen 26. 8. 1898, i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*. Signerad Ove. Titeln och avslutningsordet *augustinatt* ger vid handen att Ekelund omedelbart sänt in den nyskrivna dikten för publicering.

avskedsfacklor: Ordet syftar på bruket att tända facklor vid begravningar.

20 *På Kolmården I–II*

Tryckt i Malmö-Tidningen 1. 10. 1898, i bokform ffg i *Den ensammes stämningar*. Signerad Ove. Ett resultat av sommarvandringen till Stockholm. Se Tage Aurells bidrag till *En bok om Vilhelm Ekelund* s. 150.

azur: Himlens blå.

skärvit: 'ren och vit'.

22 *När skymning faller 1–2*

Ur anteckningsboken »Berättelser och Skizzer« (i film och

kopia på Lunds universitetsbibliotek), i vilken Ekelund från september 1898 till april 1899 förde in dikter, folklivsberättelser, prosaskisser och den oavslutade, delvis självbiografiska berättelsen »Oroligt blod«. Se Werin s. 51 och 44 ff. Tryckt i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*. Den dystra bilden av slätten motsvarar Ekelunds egna stämningslägen: familjen hade hösten 1894 flyttat från det omväxlande Ringsjölandskapet med dess kullar och skogsdungar in till Lund med dess omgivande platta odlingslandskap, vilket Ekelund till skillnad från A.U. Bååth och Ola Hansson inte kände sig hemma i eller uppskattade.

polyparmarna: Polyper är vattenlevande nässeldjur med långa tentakler.

pilvallarna: Rader av planterade pilar utmed fält och längs uppfarter till gårdar, en typiskt skånsk företeelse.

backdraget: 'backsluttningen'.

23 *aggande:* 'tärande', 'plågande'.

24 *Vårkänning*

Tryckt i Malmö-Tidningen 27.4.1899, i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*. Signerad Ove. I »Berättelser och Skizzer« daterad »Lund. Lörd. 11 Febr. 1899«. Texten utnyttjar slutet av »När skymning faller« 1 ur samma anteckningsbok; de tre sista styckena bildar, ytterligare slipade, slutet av inledningstexten »Mars-vår« i debutsamlingen *Vårbris*.

anlöpas: 'färgas'.

gärdets: här 'stengärdsgårdens'.

25 *Ur vandringsboken*

Tryckt i den lundensiska studentkalendern *Vårboken* maj 1902. I tryck daterade Ekelund sällan sina texter, men var här uppenbarligen angelägen att visa dennas äldre ursprung. Den trycktes samman med tre dikter som senare på året ingick i *Melodier i skymning*. Till Stenestad på Söderåsens sydsluttning – »Det gamla Stenestad, där man ser så långt ut i världen« (*Antikt ideal* s. 177) – fotvandrade Ekelund ofta. Se Edwin Malmström, »Den unge Vilhelm Ekelund« i Svensk Litteraturtidskrift 1951, s. 51 f. Texten visar ett intresse för

folktro som troligen har samband med läsning av Ewa Wigströms (signaturen Ave) upptecknigar från dessa trakter, exempelvis i *Folkdiktning* (1880). Se vidare Werin s. 61 f och 341 f.

det stora dalstråket: Skäralid på Söderåsen i nordvästra Skåne.

lövet: 'lövverket'.

hallar: Här avses branta klippor, bergstup, som i platsnamnet *Klöva hallar* på Söderåsen. I textens fjärde stycke har ordet betydelsen 'salar'.

li'en: 'liden', som i namnet *Skäralid.*

skepp: Det längsgående partiet av en kyrka.

konvolvlers: Växtsläktet Convolvulus, 'vindor'; här avses troligen snårvindan, Convolvulus (numera Calystegia) sepium.

jättestugorna: Jättestugor är grottliknande formationer i klippan som troddes vara bostäder för jättar, storfolket.

Skogsnuan: Folktrogestalten skogssnuvan, skogsrået.

livstycke: Linne med fästen för strumpeband.

26 *Bäckhästen:* Skånsk folktrogestalt, oftast kallad *Bäckahästen*, en motsvarighet till näcken.

midsommarnattsörten: I folktron anses ormbunksfrön (eg. sporer) ge osynlighet om de fångas innan de sjunkit till marken på midsommarnatten.

VÅRBRIS (1900)

Vilhelm Ekelunds debutdiktsamling utgavs av Svanbäcks förlag på våren 1900. Tidigare på året hade han fått sina första dikter i bokform tryckta i antologin *I skilda färger*, utgiven i Lund av Ph. Lindstedts universitetsbokhandel. Boken, en för sin tid typisk så kallad studentkalender, innehöll bidrag av Mauritz Krook, Alfred Fjelner, Vilhelm Ekelund och Nils P. Svensson. Var och en hade 38 sidor till sitt förfogande; enkla deltitelblad angav respektive författares namn men boken innehöll ingen annan presentation av de medverkande. Under Vilhelm Ekelunds namn angavs inom parentes den pseudonym, Ove, under vilken han gjort sig känd. På samma sätt hade de tre dikter som under rubriken »Skånska motiv« trycktes i Malmö-Tidningens lördagsbilaga Solglimten 13. 1. 1900 annonserats; det var första gången namnet Vilhelm Ekelund förekom i tryck.

I Svensk Litteraturtidskrift 1950, s. 143 f, ger Gabriel Jönsson dateringar till dikterna i debutsamlingen, »överförda i undertecknads exemplar av boken från ett exemplar som enligt uppgift hade tillhört Bengt Lidforss«. Det framgår av dessa att Ekelund hade samlat på sig ett så pass stort material sedan vintern 1898 att han såväl i antologin som i *Vårbris* helt kunde avstå från att trycka om sina tidigaste texter. *I skilda färger* utkom i mars 1900, *Vårbris* i april, men skillnaden mellan att utkomma i ett lokalt sammanhang och i eget namn på ett stockholmsförlag var uppenbarligen så stor att upprepningar inte medförde några betänkligheter – alla dikter som ingick i antologin trycktes om i *Vårbris* med undantag av två översättningar och en dikt som fick stå över till nästa samling. Texterna visar heller inte spår av någon omfattande bearbetning inför återpubliceringen. Det enda egentliga undantaget, prosaskissen »Vid horisont«, har kommenterats i *Skånes litteraturhistoria* (1996) bd I, s. 74, av Per Erik Ljung. I övrigt rör ändringarna i huvudsak interpunktion och stavning.

Vårbris är den tydligast skånska av Ekelunds diktsamlingar, här dominerar landskapsobservationer, ofta gjorda under ensamma kvälls- eller nattvandringar, över iakttagelser av de egna stämningslägena. De huvudsakligen fallande rytmerna ger dock en grundläggande melankoli, vilken markeras genom texternas avsaknad av människor, förutom några avsigkomna existenser. Det var också som en föryngring av den skånska landskapspoesin som *Vårbris* uppskattades, bland annat av Lidforss som lagt märke till Ekelund redan i samband med antologin. I Arbetet 4.4.1900 skrev Lidforss: »Han är skald i varje tum, och skulle han hålla vad han lovar, kommer hans namn en gång att få den klang, som är förmenad oss andra dödliga.«

Vårbris trycktes i 1000 exemplar, av vilka fram till och med 1906 inte fler än 279 hade sålts. Restupplagan övertogs 1911 av Framtidens förlag i Malmö, som sände ut boken i handeln under nytt förlagsnamn med hjälp av en tryckt etikett klistrad på främre omslaget.

29 *Mars-vår*

Daterad »Febr. 1899«. Tryckt i Malmö-Tidningen 27.4.1899 och 29.3.1900 med följande redaktionella not: »Ur en på A.-B. Svanbäcks förlag i Stockholm i dagarne utkommande diktsamling 'Vårbris' av Vilhelm Ekelund (Ove) meddela vi ovanstående stämningsfulla stycke.« I en tidningsartikel från

1920 talar Ekelund om tidig läsning och om hur Bååths, Strindbergs och Ola Hanssons »mars-vårartade naturer« gripit honom i hans innersta (Social-Demokraten 12.11.1920, omtryckt i andra utgåvan av *Böcker och vandringar* som avsnitt I av »Ola Hansson«, se s. 173). Ekelunds författarskap är från början tydligt årstidsanknutet, ofta anges redan på de inledande raderna av en dikt huruvida den utspelar sig under exempelvis de föredragna våren eller hösten. Efterhand blir årstiderna mindre uppenbara i böckerna, men av brev framgår att deras betydelse som arbetsvillkor, inspiration och symboler kvarstår.

Panssång: Pan är i grekisk mytologi en pipspelande herde- och skogsgud, förbunden med vår och pånyttfödelse.

markväg: Liten grusväg.

kärralar: Klibbal, Alnus glutinosa.

skärt [ljusgröna]: 'milt'.

30 *Nu blomma alla hagar […]:* Denna »vårvisa« är rimligen hopsatt av Ekelund själv kring några konventionella rim och fraser. Någon visa med samma inledningsrad finns inte förtecknad i Svenskt visarkivs register.

ked: 'kedja'.

31 *Skördefest*

Daterad »1 maj 1899«. Ingick i *I skilda färger* som »Skördefest«. Såväl denna dikt som »I pilhäcken« lånar mönster från Fröding.

Jeppa Truls': Genitivapostrofen anger att det gäller Jeppa Trulssons gård och hushåll.

Maren: Personnamn, i dikten Jeppas hustru.

32 *kaprioler:* 'krumsprång'.

lid: 'backe'.

33 *Sydskånskt kustparti*

Daterad »Febr. 1899«. Tryckt i Malmö-Tidningen 24.3.1899, signerad Ove. Ingick i *I skilda färger* som »Vår vid Skånes kust« 2.

kullrade: 'böljande'.

34 *Miniatyrer I–III*
Daterade »10 aug. 1899«, »25 juli 1899« respektive »4 aug. 1899«. Nr I och III (den senare tryckt i Solglimten 13.1.1900) ingick i *I skilda färger* som »Slättbilder« 1 och 2. Här har nr I en substantiell ändring: *bleka* till *mjuka* i strof 4. Nr III hade i tidningstrycket *julträdsgrenar* för *pilträdsgrenar*, vilket troligen är ett feltryck.
gavelröst: 'gavelfält'.
smedjans skorsten: Ekelunds far var smed i Stehag.
vägens […] halm: Halm spreds på grusvägar för att hindra dammet att ryka.
35 *brinkens:* 'sluttningens'.
ren: 'kant'.
drick: 'dryck'.
vallmotunga: Uttrycket syftar på (opie)vallmons bedövande, sövande effekt.
36 *råga:* 'överflöd'.
bugnande: 'bågnande', 'dignande'.
tövande: 'tvekande'.

37 *Slättbilder I–IV*
Daterade »11 dec. 1898«, »1899 (slutet)«, »1899 (slutet)« respektive »31 okt. 1899«. Nr I tryckt i Malmö-Tidningen 31.1.1899, signerad Ove. Nr IV (tryckt i Solglimten 13.1.1900) ingick i *I skilda färger* som »Slättbilder« 3.
spånad: 'spunna garn'.
38 *Sundets:* Öresunds.

39 *Vaka*
Daterad »27 nov. 1898«. Tryckt i Nordisk Revy, häfte 11/12 1898, signerad Ove.
kärmind: 'kär för minnet'.
lampan: här 'fotogenlampan'.
ve: 'kval', 'olycka'.
äring: 'gröda', 'årsväxt'.
40 *skära hängen:* Ordet *skär* betyder här som så gott som alltid hos Ekelund 'ren', 'klar', 'fin' o.d.

Idyll I–II
Odaterad respektive daterad »1899 (slutet)«. Se Lars Gustaf Anderssons bidrag till antologin *Drömmens Vin*, *Ordets Blod* (2004).

41 *kledrans:* 'taltrastens'.

42 *Vision*
Daterad »25 jan. 1899«. Ingick i *I skilda färger*.
led: 'gärdsgårdsgrindar'.

43 *Bundet*
Daterad »15 febr. 1899«. Tryckt i Malmö-Tidningen 4. 3. 1899, signerad Ove. Ingick i *I skilda färger*.
aktade: 'brydde sig om'.

44 *Decemberskymning*
Daterad »Nov. 1898«. Tryckt i Nordisk Revy, häfte 11/12 1898, signerad Ove.
skärljus: 'ren och ljus'.
sid: 'låglänt'.
nödens gråa hus: En fattigstadsdel i Lund kallades Nöden.
åsar: 'takåsar'.

45 *Råga*
Daterad »22 jan. 1899«.

46 *Ungskog*
Daterad »26 jan. 1899«. Ingick i *I skilda färger*. Dikten är något så ovanligt i Ekelunds verk som ett stycke litteraturpolitik i symbolisk form. Såväl den skånska konsten som litteraturen hade sedan början av 1880-talet hävdat sin egenart gentemot »Uppsverige«; här förhåller sig Ekelund tveksam till återväxten, men använder i slutraden pronomenet *vi*. Han skulle inte vidare komma att uppfatta sig som del av en rörelse.
fagerlek: 'fägring'.

47 *Dagning*
Daterad »21 april 1899«. Tryckt i Solglimten 17. 3. 1900, signerad Ove.

luftar upp: 'börjar blåsa'.
Prometheusflamman: Titanen Prometeus stal elden från de grekiska gudarna och gav den till människorna. I litteratur och konst står han ofta som symbol för uppror och kulturutveckling.

48 *Betesda*
Daterad »1899 (slutet)«. I Johannesevangeliets femte kapitel, vers 2–13, nämns dammen (badet) Betesda i Jerusalem, vars vatten ansågs hälsobringande. Det är den vanliga föreställningen att änglar stiger ned från himlen och renar förgiftade vattensamlingar (jämför mytbildningen kring enhörningen, som också kan vara en Kristussymbol), snarare än evangeliets berättelse om hur Jesus botar en sjuk, som ligger bakom Ekelunds dikt.

Hemdrömmar
Daterad »29 dec. 1898«. Ingick i *I skilda färger*.
49 *kratt:* 'busksnår'.

50 *Armod*
Daterad »15 juli 1899«.
51 *[sommar]glindret:* 'glittret'.

52 *Vid horisont*
Daterad »20 juli 1899«. Ingick i *I skilda färger*, här med relativt stora ändringar framför allt i stycke 2.

53 *En dröm*
Daterad »24 juni 1899«. Motivet med de första vårblommorna och deras koppling till »minnet av vårdagsjämningstidens lycka i barndomen« (dagboksblad från 1910-talet) återkommer med stark laddning på flera ställen i Ekelunds diktning, exempelvis i »Skendöd« och »Anemoner« i *Dithyramber i aftonglans*. Se Werin s. 22 ff.
anemonerna: Vitsippa, Anemone nemorosa.

54 *Pan*
Daterad »15 dec. 1898«, tryckt i Malmö-Tidningen 24.12

detta år, signerad Ove. Tillägnad poeten och prosaförfattaren Emil Kléen (1868–1898), som hjälpt Ekelund att få tidiga dikter publicerade; se kommentar till »Ensamhetens stämningar« i föregående avdelning. Dedikationens stavning rättad från originalets accentlösa Kleen. Se vidare »En natt som ingen annan klar och len« i avdelningen »Från 1900-talets början«. Kléen hade avlidit i struptuberkulos den 10 december.

häckla på ödets glav: 'klandra ödet', av *häckla* 'kritisera' och *glav* 'svärd', 'spjut'.

titt: 'ofta'.

att den store var död: Grekisk mytologi rymmer en berättelse om »den store Pans död«. Uttrycket har ofta använts i litteraturen, exempelvis av Elizabeth Barrett Browning i dikten »The Dead Pan« .

lust: Pan framställs med horn, bockskägg och bockben; gestalten har stark erotisk laddning.

55 *vigde sångarens:* Uttrycket avser Kléen.

En visa

Daterad »6 jan. 1899«.

56 *snälla:* 'snabba'.

Havsstillhet

Daterad »27 jan. 1899«.

57 *Vår vid Skånes kust*

Daterad »Febr. 1900«. Ingick i *I skilda färger* som »Vår vid Skånes kust« 1.

58 *Marskväll*

Daterad »26 mars 1899«. Tryckt i Solglimten 13. 1. 1900.

59 *Utanför blomsterbutiken*

Daterad »Jan. 1899«. Ingick i *I skilda färger* som »Utanför blomsterboden«, här med motsvarande ändring av ordvalet i strof 2.

60 *På reveln*
Daterad »Febr. 1899«. Tryckt i Malmö-Tidningen 9.6.1899, signerad Ove.
revlens: Annan böjning av titelsubstantivet.
ödeled: 'tom väg'.

61 *Vid kärrsjön*
Daterad »Aug. 1899«.

62 *Skånska vinterkvällar I–II*
Daterade »Jan. 1900« respektive »Jan. 1899«. Tryckta i Solglimten 3.2.1900, signerade Ove, med titeln »Nu faller stillhet vida…« och undertiteln »Skånskt vinterstycke«. Nr II tidigare tryckt i Malmö-Tidningen som »Helg« 12.1.1899, signerad Ove. Ingick i *I skilda färger* som »Nu faller stillhet vida…« 1–2. Vad gäller dessa dikters och hela samlingens förhållande till föregångaren A.U. Bååth, se Werin s. 54ff.

63 *I pilhäcken*
Daterad »5 sept. 1899«.

64 *Gårdsinteriör*
Daterad »Febr. 1899«.
65 *skymunnan:* 'skymundan'.

Nu hamrar blåsten mot rutan…
Daterad »Jan. 1900«.
skjul: 'skydd'.

66 *Över åsen*
Daterad »4 nov. 1899«. Ingick i *I skilda färger*.
67 *dävet:* 'fuktigt'.

SYNER (1901)

Ekelunds andra diktsamling *Syner* utkom på Albert Bonniers förlag i april 1901. Den var hans första bok på ett stort förlag och gavs en påkostad utstyrsel. Ingeborg Uddéns omslag är ett av de elegantaste från

tiden, med en mjukt fördriven rödorange bakgrund mot vilken vita krysantemumblommor står ut i relief. Intrycket dras ner av att författarens i mossgrönt tryckta namn är felstavat som »Wilhelm Ekelund« (titelsidan har dock korrekt stavning). Boken är uppdelad i fyra avdelningar föregångna av en inledningssång: Syner, Ett landskap, Stilla dagar och en namnlös sista avdelning. Med sina 132 sidor, nära fyrtio fler än debutens, är *Syner* Ekelunds mest omfångsrika diktsamling.

I *Syner* är blicken mer personlig än i den föregående bokens landskapsbilder, iakttagelsen får som titeln anger drag av syn, vision och dröm. Utrop och invokationer blir vanligare, ord som »förnimmer«, »väsen«, »själ« och »ande« blir frekventa. Ekelunds hantering av rim är ledigare och säkrare, friversen inträder och form- och rytmregistret breddas även om trokéer och fallande versmått fortsätter att dominera. Anknytningen till den kontinentala symbolismen blir tydlig genom översättningar av och motton från Richard Dehmel och Paul Verlaine; dolt i bakgrunden finns inflytandet från Ola Hanssons 1880-talspoesi. Eva-Britta Ståhls tidigare nämnda avhandling rymmer mycket material om Ekelunds valfrändskaper; tillägg finns i Nils Gösta Valdén: »Litterära influenser hos lyrikern Ekelund« i *Vetenskapssocieteten i Lund Årsbok 1997–1998*.

Åtskilliga av bokens dikter tillkom under en resa samman med Bengt Lidforss till sydöstra Skåne våren 1900. Lidforss (1868–1913), docent i botanik och stridbar skribent i den socialdemokratiska pressen, studerade björnbärsarters utbredning och uppsökte lokaler på Linderödsåsen, framför allt dess utlöpare i Hanöbukten, Stenshuvud. Ekelund skänkte Lidforss ett exemplar av *Syner* med dedikationen »Till Bengt från hans tillgivne Ove« och dateringar och platsangivelser för de enskilda dikterna. De nämnda orterna ligger alla i Skåne. Senare datum i manuskriptet tycks ange tid för renskrift eller slutbearbetning. Den stormiga relationen mellan Ekelund och Lidforss, som upphörde några år senare, behandlas i Werin s. 66–82.

Mycket litet av bokens innehåll hade publicerats i tidningar och tidskrifter. Under sommaren och hösten 1900 hade Ekelund däremot framträtt som skribent i Arbetet, främst med bokrecensioner, bl.a. av Henri-Frédéric Amiels *En drömmares dagbok*. Kontakten med tidningen förmedlades av Lidforss, och den satiriska tonen i »Skalder i Svenska akademien«, som trycktes 13.6 (i bokform ffg i *Den ensammes stämningar*), tyder på ett samarbete dem emellan i detta fall.

71 *Till Skönheten*
Daterad »Stenshuvud Maj 1900«. Se Paul Tenngarts bidrag till *Drömmens Vin*, *Ordets Blod*.
72 *ljummig:* 'ljummen'

73 *Den gamla gården*
Daterad »Lund Juni 1900«. Se Louise Vinges bidrag till *Drömmens Vin*, *Ordets Blod*.
sidenskärt: 'sidenmatt', 'sidenmjukt'.
sägn: 'sägen'.
74 *örtasäng:* 'kryddträdgård'.

Färger
Daterad »Kivik Maj 1900« (i manus »Kivik Juli 1900«). Om färgorden, som spelar en viktig roll i hela samlingen, se Nils Nilsson: *Några stildrag i Vilhelm Ekelunds lyrik* (1942) s. 30f och 39f.
skirt: 'tunt', 'genomskinligt'.
75 *hamnarmens:* 'pirens'.

I värdshuset vid Sundet
Daterad »Bjärred Sept. 1900«.
eteriskt: 'luftigt', 'översinnligt'.
skärtblå: 'rent blå'.

76 *Det första vårregnet*
Daterad »Lund Mars 1900«. Se Lars Gustafsson: *Strandhugg i svensk poesi* (1977) s. 68–72, men också Inge Knutssons recension av denna bok i Kristianstadsbladet 18. 3. 1977.
däldens: 'den lilla dalens'.

77 *Det gamla fiskläget drömmer I–II*
Daterad »Kivik Maj 1900«.
lycker: 'sluter'.

78 *Ernst Ahlgren*
Daterad »Ängelholm Okt. 1900«. Ernst Ahlgren var författarnamn för Victoria Benedictsson (1850–1888), vars roma-

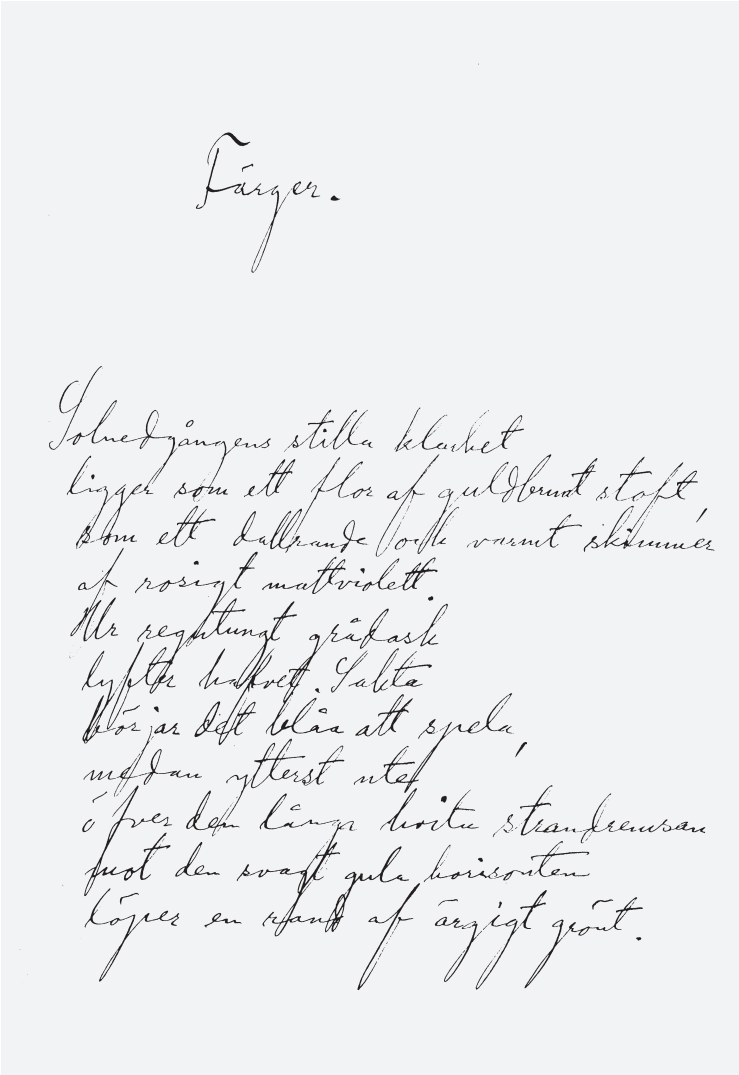

Färger.

Solnedgångens stilla lekande
ligger som ett flor af guldbrunt stoft,
som ett dallrande dofte varmt skimmer
af rosigt mattviolett.
Ur regnfuktigt gråbask
lyftar bakrett. Saltet
börjar det blåa att spela,
medan ytterst ute,
ó över den långa hvita strandremsan
mot den svagt gula horisonten
höjes en sfärd af ärgigt grönt.

Första manusbladet till »Färger« i *Syner* (1901). Bonniers arkiv.

ner och noveller var en viktig del av den unga skånska litteraturen. Hon begick självmord i Köpenhamn efter en olycklig kärleksaffär med Georg Brandes. Ekelunds mor hade varit i tjänst hos familjen Benedictsson i Hörby, vilket kan ha ökat hans intresse för det tragiska författarödet, som han behandlade även i artikeln »Köpenhamnsdag«, tryckt i Svenska Dagbladet 7. 2. 1908, i bokform i *Tyska utsikter* (1913). I den skriver Ekelund: »Ernst Ahlgrens bild har följt mig ofta här – här och i ensamma kvällar vid Ringsjön.«

cinnober: 'högrött'.

80 *Svårmodet*

Daterad »Lund Nov. 1900«.

81 *Hymn*

Daterad »Stenshuvud Maj 1900«. Ekelund citerade i sin recension av Karl-Erik Forsslunds *Storgården* en strof ur dennes »Solsången«, som har beröringspunkter med »Hymn« (Arbetet 14. 5. 1900, i bokform ffg i *Den ensammes stämningar*).

82 *Symbol*

Daterad »Lund Okt. 1900«.

83 *Vintervärme*

Daterad »Lund Dec. 1900«.

Ensamhet I–IV

Nr II och IV daterade »Stenshuvud Maj 1900« (kan gälla även nr I), nr III daterad »Stenshuvud Juni 1900«.

snärjena: 'snåren'.

87 *Från barndomen*

Ekelund ändrade sällan i en gång publicerade dikter. Denna omarbetning av en dikt från 1898, nr II i sviten »Ensamhetens stämningar«, visar hur skickligt han kunde göra det.

88 *Harpan*

Daterad »Skurup Nov. 1900«. En översättning av »Die Har-

fe« ur samlingen *Weib und Welt* (1896) av Richard Dehmel (1863–1920), som vid denna tid blivit en viktig influens. Ekelund skrev om Dehmels poetiska författarskap i den första artikeln i sin ambitiösa serie »Europeisk diktning« (Malmö-Tidningen 3. 10. 1901, i bokform ffg i *Den ensammes stämningar*), och sände Dehmel texten i urklipp. Se brev nr 4 med not, samt vad gäller denna och andra översättningar Werin s. 91 ff.

runt: här 'runtomkring'.

89 *ristande:* 'skakande'.

Plataner

Daterad »Lund Okt. 1900«. Av trädsläktet Platanus är hybridplatanen, P. hybrida, härdig i södra Sverige. I Lund finns den planterad på Clemenstorget.

90 *de vita fläckarna:* Platanens bark faller av i flagor, vilket gör att stammar och grenar blir brokiga.

jordlinjen: 'horisonten'.

91 *Vägen*

Daterad »Degeberga Maj 1900«.

92 *September på åsen I–IV*

Daterad »Skurup och Veberöd Sept. 1900«.

94 *löga:* 'bada'.

97 *Över havet sjunker en stjärna*

Daterad »Stenshuvud April 1900«. Vad gäller stjärnmotivet i denna och åtskilliga andra dikter, t. ex. »Plataner«, se Carl-Erik af Geijerstam: »Om stjärnor i Vilhelm Ekelunds lyrik« i *Ekelundstudier 1912–76* (1976).

98 *Ett landskap I*

Daterad »Simrishamn Maj 1900«. Tryckt i Arbetet 28. 5. 1900 under rubriken »Skånsk östkust«. Texten skildrar Ekelunds och Lidforss' resa till de österlenska björnbärslokalerna, därav pronomenet *vi*. Slutet visar ffg en misstro mot språkets förmåga att återge intryck, som stegrades i »Ord« och »Så står jag åter på åsens kam«.

lärft: 'vävt tyg'.
99 *vindande:* 'skeva'.
saffran: 'krokus'.
helleborus: Det rör sig om julrosen, Helleborus niger, som är vitblommande, eller om den gröna julrosen H. viridis (jfr »Berlinbilder« VIII i *Tyska utsikter*, s. 32).
ådrag: 'å'.
100 *[ängs]hag:* 'hagar'.
fall: 'sluttning', 'brant'.
släntor: 'sluttningar'.

101 *Ett landskap II. Maj vid havet 1–4*
Daterad »Stenshuvud Maj 1900«.
103 *klitterna:* 'sanddynerna'.

104 *Stilla dagar I–X*
Sviten daterad »Lund Dec. 1900«. Nr III avslutade Ekelunds avsnitt av *I skilda färger* som »Över åsen« och stod med samma titel i *Vårbris*. Skillnaderna de tre versionerna emellan rör interpunktion och stavning. Nr X är en översättning med bibehållen titel av en Dehmel-dikt ur *Weib und Welt*.
105 *mörknar… mörknar:* Samma rytmiska upprepning förekommer i »Slättbilder« IV i *Vårbris*.
dômens: 'domkyrkans'.
108 *fil:* 'rad'.

110 *I en bokhage om våren*
Daterad »Dalby Maj 1900«. Lokalen är nuvarande nationalparken Dalby söderskog.
våd: Långsmalt stycke tyg eller tapet.

111 *Två visor (efter Robert Burns) I–II*
Daterade »Lund April 1899«. Ingick i *I skilda färger*. Första strofen i nr I hade där *mens* i stället för *men*, antagligen en sammandragning av *medans*. Originaltitlarna är »Song« (The gloomy night is gath'ring fast) från 1786 resp. »Afton Water« (Flow gently, sweet Afton) från 1789. Översättningarna är av originalens strof 1 och 4 resp. utgör en kondensering av ursprungliga sex strofer.

112 *En okänd*
Daterad »Skäralid Juni 1899«. Ingick i *I skilda färger*. Dikten minner om Fröding och ger redan intryck av att tillhöra ett för författaren passerat stadium.
lidens: här 'dalbottnens'.
113 *påsen:* här 'tiggarpåsen'.
glav: 'svärd'.

114 *Aprilsöndag*
Daterad »Simrishamn Maj 1900«.
gula fransar: Alens hängen.
lider: 'uthus', 'skjul'.

115 *Nu sjunges Maj i gård och by I–II*
Daterad »Lund Juni 1899«. Diktens bakgrund är den sydsvenska seden att en bys unga män på valborgsmässoafton gick från gård till gård och mot gåvor sjöng en majvisa; gröna kvistar sattes i taken på de hus som besökts.
116 *du hugne:* 'må du glädja'.
humlen stark: Humle är en huvudingrediens vid ölbryggning.
sättom: 'låt oss sätta'.

117 *Tystnadens slott*
Daterad »Lund 1900«.

Det snöar över slätten
Daterad »Lund Dec. 1900«.

118 *Efter natten*
Daterad »Lund Dec. 1900«.

119 *Siesta*
Daterad »Stenshuvud Maj 1900«.
melampyrum: Ängskovall, Melampyrum pratense.

120 *Så står jag åter på åsens kam*
Daterad »Veberöd Sept. 1900«. Detta gäller första delen av dikten; andra delen trycktes i Arbetet 28. 5. 1900.

dödved[sflämt]: 'murken ved'.

121 *Anslaget*
Daterad »April 1900« (i ms »22 Jan. 1901«).

122 *Natur*
Daterad »Kågeröd Nov. 1900«.

123 *Musik*
Daterad »Lund Juni 1900« (i ms »4 Febr. 1901«).

Intermezzo
Daterad »Lund Dec. 1900« (i ms »2 Febr. 1901«). Jfr »Ernst Ahlgren«.

124 *Snöljus*
Daterad »Stenestad Dec. 1900«.

125 *siktande:* 'silande'.

126 *Vaknandet*
Daterad »Lund 1900« och med angivelsen »Till en Böcklin«. Den målning av den tyske konstnären Arnold Böcklin (1827–1901) som utgör diktens bakgrund är *Frühlings Erwachen* (1873), som Ekelund har sett i reproduktion.

»Völkerfrühling«
Daterad »Malmö Maj 1900« (i ms »26 Jan. 1901«). Bengt Lidforss ville intressera Ekelund för den unga socialdemokratin, som hade sitt fäste i Malmö. Denna dikt får ses som en tvekande sympatiyttring. Den tyska titeln betyder 'Folkens vår'; slagordet myntades av Ludwig Börne (1786–1837) och förekom inom arbetarrörelsen som beteckning på en tidsanda präglad av uppbrottsstämning och ökad förståelse mellan folken.

127 *nysprungna:* 'nyutspruckna'.

128 *Tystnad*
Daterad »Lund Nov. 1900« (i ms »19 Febr. 1901«).

Lördagskvällen

Daterad »Lund Nov. 1900« (i ms »18 Febr. 1901« och med angivelsen »Stenestad för ett år sen«).

129 *På resa*

Daterad »Lund 1900«. I Richard Dehmels samling *Aber die Liebe* (1893) ingår tre dikter efter den kinesiske poeten från 700-talet Li-Tai-Po, vars namn nu transkriberas Li Bai. Förebilden för »På resa« är dock i första hand en översättning av »Tankar under en stilla natt« av Hans Emil Larsson i *Kinesiska dikter på svensk vers* (1894).

Stillhet

Saknar datering. Prosadikten avslutas med ett citat ur Ola Hanssons »Hembygdsvisor« i samlingen *Notturno* (1885).

131 *En februarimorgon*

Daterad »Lund Febr. 1901«. Mottot är slutstrofen från Paul Verlaines dikt »Il pleure dans mon cœur« i samlingen *Romances sans paroles* (1874, 'Sånger utan ord', jfr dikttiteln »Stum sång« i Ekelunds nästa bok). Det kan översättas: 'Den största smärtan är att inte veta varför mitt hjärta, utan att känna kärlek eller hat, lider så.'

132 *springer:* här 'dyker upp'.

133 *Skymningar*

Daterad »Lund 1901«.

Kvarnen

Daterad »Skurup Nov. 1900« (i ms »23 Jan. 1901«). En översättning av en dikt från den belgiske poeten Émile Verhaerens (1855–1916) symbolistiska period. Ekelund hämtade troligen dikten ur antologin *Poètes d'aujourd'hui 1880–1900*, redigerad av Adolphe van Bever och Paul Léautaud.

134 *En kall och klar och månvit vårnatt*

Daterad »Lund 1901« (i ms »23 Jan. 1901«).

135 *Verlaine-stämning*
Daterad »Lund 1901«. Också detta motto (som kan översättas 'För mitt hjärta som känner leda, regnets sång') är ur »Il pleure dans mon cœur«; diktens slutrad är nära nog en översättning av denna titel. Första raden ekar det Rimbaud-citat som står som motto för Verlaines dikt: »Il pleut doucement sur la ville«.

En natt
Daterad »Stenshuvud 1900«.

136 *Vårsyn*
Daterad »Lund Febr. 1901«.

137 *Ord*
Daterad »Stenshuvud 1900«. Bernt Olsson skriver om denna och andra språkkritiska dikter hos Ekelund på s. 171–198 i *Vid språkets gränser* (1995).

MELODIER I SKYMNING (1902)

Vilhelm Ekelund sammanställde sin tredje diktsamling under sommaren 1902. I månadsskiftet september/oktober meddelade han Bonniers på ett brevkort från Berlin: »Bokens namn: Melodier i skymning.« Ekelund kan tala om sitt hjärtas sång som »denna stumma längtansvisa«, men i samlingen möter också mer högstämda tonfall där sång stavas med versalt S och dikten åkallas som »du heliga«. Ambitionerna är högre än tidigare – ordet »eldtörst« lyser fram – och räckvidden längre. I oktober 1901 hade Ekelund för Malmö-Tidningen skrivit en serie om fem stora artiklar under rubriken »Europeisk diktning«, huvudsakligen om symbolistiska författare. Den beläsenhet i den samtida litteraturen han visar där lyser igenom också i de egna dikterna med deras rikedom på andra författarnamn, motton och allusioner. Översättningsinslaget består nu inte bara av enskilda dikter utan också av en längre svit, »Ur Stefan Georges diktning«, och även egna dikter arrangeras till en avslutande svit med större anspråk än tidigare.

Ingeborg Uddéns berömda omslag i jugendstil underströk titelns mjuka melankoli med en matt blågrön färgskala och en bild som illust-

rerade »Kastanjeträden trötta luta«, en dikt som liksom flera andra i denna Ekelunds bäst mottagna samling vann omedelbar anklang. Tydligare än förr ville Ekelund ge sin dikt ett tilltal: varje träd uppfattas som ett väsen, »en själ som jag i ett oändligt rum«, och blommors gestalter tycks ofta smälta samman med människors. Tonen kan bli tydligt erotisk som i »Klart lyser du för mig«, men ensamhetens stämningar dominerar och innebär inte alltid tröst som i »Beredelse«. Den introspektion som åtföljde det ökade intresset för människor blev smärtsam: Ekelund talar om sitt »sjuka / sinnes kval«, mardrömsmotiv visar sig för första gången och melankolins svarta sol lyser i »När den lömska fega tanken…«.

De disharmoniska inslagen är säkert lättare att uppfatta i efterhand, liksom det allvar som ligger bakom också en konventionell fras som »Det mörknat över solig stråt«. Men dikten var inte längre självklar för Ekelund, trots att han bara befann sig i början av vad samtiden uppfattade som en lovande författarbana.

141 *Tillägnan*

Ekelund var ovillig att för Albert Bonnier avslöja vem dikten var tillägnad (brev nr 5). Fyra år senare gjorde han det i ett brev till Amelie Posse, gift Bjerre: »Jag har aldrig sagt till någon människa vem jag menade; det var min dröm att en gång träffa en – det skulle naturligtvis vara en blond gosse och inte en blond flicka – som förstod vad jag förstod. Till honom skulle jag då för första gången fylla i namnet« (brev nr 27). Den det gäller är den tyske poeten August von Platen (1796–1835), som i denna samling också gett mottot för »Visioner och harmonier«. När Ekelund lät dikten avsluta sitt trebandsurval 1921 lade han till den följande not: »En tid mycket upptagen av *Platen*, sökte jag i en dikt (1902) att tolka mina intryck och känslor angående denna skaldepersonlighet. Det alltför vidlyftiga poemet kunde möjligen förtjäna att upptagas, om ej för annat kanske för det metriska experimentets skull.« Versmåttet är fritt asklepiadiskt och har förebilder hos såväl Platen som Horatius. Den mest omfattande granskningen av Ekelunds metrik har Eva Lilja Norrlind gjort i *Studier i svensk fri vers* (1981) där hon också behandlar en annan pionjär på området, Edith Södergran.

Kastanjeträden trötta luta..

~~Stum sång.~~

Kastanjeträden trötta luta
efter regnet sina tunga
hvita syrens blom.
Syrenernas
stora våta klasar
sakta gunga.
Skyggt och tvekande
börjar redan
näktergalen sjunga.

Hjärta, och du kämner
på nyttfödelsens,
stillhetens oändliga lisa
strömma öfver dig:
hjärta, och dock är din sång
denna molltons –
denna stumma längtansvisa.

—

Manus till »Kastanjeträden trötta luta…« med titeländring.
Bonniers arkiv.

142 *klang:* 'klingade'.

Mot andra landen
Tryckt i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning 14. 1. 1902 under titeln »Dikten«.

143 *Kastanjeträden trötta luta…*
Tryckt i Illustrerad svensk tidskrift nr 9 1901, septembernumret, och i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning 14. 1. 1902, vid båda tillfällena under titeln »Stum sång«. Denna ändrades i manuskriptet, titeln gavs i stället åt en annan av samlingens dikter. Se vidare Jan Olov Ulléns bidrag till antologin *Den största lyckan* (1999), särskilt s. 79 och s. 83.
lisa: 'lindring', 'tröst'.

144 *Vårfrudag*
Tryckt i Social-Demokraten 25. 3. 1902. Vårfrudagen är ett folkligt namn på Marie bebådelsedag, som infaller just 25. 3.
Vårfrudaglöken: Vårlök, Gagea lutea.
skär: 'ren'.
Vårfrudagsstjärna: Annat namn på vårlöken, som har en stjärnformad blomma med sex kronblad.

I denna stumma kväll…
Tryckt i den radikala lundakalendern *Majgreven* 1902, som under en följd av år kring sekelskiftet utkom till förste maj. Dikten hade då förstaradstiteln »Jag har sett stjärnor skina om vårnätterna«.

145 *Psyke i gränden*
Psyke är människans själ i grekisk mytologi, framställd som fågel, fjäril eller i kvinnogestalt. Fjärde strofen i dikten pekar fram mot tredje strofen i »Lunaria« i *Dithyramber i aftonglans*.

Skånskt vinterstycke
147 *brännerietts:* Avser ett brännvinsbränneri; sådana var vanliga i skånska jordbruksbygder.

Döden I–II
fika: 'sträva efter'.
148 *häggarnas snö:* Häggarnas vita blommor.

Sångmö
Tryckt i Illustrerad svensk tidskrift nr 9 1901. Sonetten blev en ny form för Ekelund detta år. Föreställningen om sångmön, sånggudinnan som diktarens personifierade inspiration härstammar från den grekiska mytologin, där de nio muserna representerade skilda konster och vetenskaper.

149 *Staden*
En översättning av »Die Stadt« av den nordtyske poeten Theodor Storm (1817–1888), som Ekelund på nytt intresserade sig för under exilåren i Tyskland. Se del III av artikelserien »I Kiel« (*Tyska utsikter* s. 44–47).

150 *Avsked*
Tryckt i den lundensiska studentkalendern *Vårboken* maj 1902.
all: 'förbi', 'slut'.
vitt: Här genusböjning av *vid*.

151 *Lönn*
Tryckt i *Vårboken* 1902. En allé av lönn och kastanj ledde upp till Ekelunds barndomshem i Hassle utanför Stehag. Den »gamla lönnalléen, där som barn jag lekt« omnämns första gången i debutsamlingens »Vaka«, strof 5 och 7. Här har tonen blivit mer personlig, trädet ett föremål för tilltal. Se vidare Per Erik Ljungs bidrag till antologin *Ett nytt språk* (2002).
åsens tinne: Det är i de flesta fall Söderåsen, vars utlöpare sträcker sig ned mot Ringsjöbygden, som avses när Ekelund talar om åsar.

Purpur
153 *ljust… rött:* Samma ordsammanställning förekommer i den märkliga dikten »Nu fallen undan« i *In Candidum*.

154 *Tschaikowski*
Ekelund följer en tysk translitterering av den ryske tonsätta-

rens namn. Det är troligt att det var Tjajkovskijs personlighet och liv snarare än hans musik som fascinerade Ekelund, som enligt Edwin Malmström var »nära nog tondöv« (Malmström a.a. s. 59). Denne har också spritt historien att Ekelund inte var närvarande under den konsert på Tivoli som diktens datering anger. Jfr Werin s. 109 med not.

Penitens
Diktiteln betyder 'Botgöring'.

155 *hamn:* 'gestalt'.

156 *Dröm på vägen*
Sarons: Saron är en bördig kustslätt mellan Jaffa och Karmel, som besjungs i Höga visan i Bibeln.

157 *Mästaren med de tolv:* Kristus och apostlarna.
Älsken I mig?: Diktens slutfråga är ett citat ur avskedstalet till lärjungarna, Johannesevangeliet 14:15.

Nocturner I–II
Titeln är pluralform av *nocturne* (fr.) 'nattstycke'. Termen används främst om musik och målningar.
livsens väll: 'livets källsprång'.

159 *Till havet I–II*
Tryckt i Malmö-Tidningen 15.6.1901. I *Dikter III* (1921) medtogs inte andra delen.
eter: Ordet *eter* betyder i poetiska sammanhang vanligen 'himlarymd', men här är det tänkbart att Ekelund avser den lättflyktiga vätskan dietyleter, som inom medicinen använts som narkosmedel.
roligt: 'lugnt'.

160 *Sonett, in i ditt tempel vill jag stiga*
Tryckt i Malmö-Tidningen 5.6.1901 och i Illustrerad svensk tidskrift nr 9 1901.

161 *Det våta kornets doft…*
vågar: här 'böljar'.

162 *Hån*

Jfr prosaskissen »Kornblixt« i avdelningen »Tidiga dikter«, som har samma motiv.

163 *Hölderlin I–III*

Del II tryckt i Malmö-Tidningen 22.6.1901. Den tyske poeten Friedrich Hölderlin (1770–1843) hör liksom August von Platen till de klassiskt orienterade författare som för Ekelunds del kom att efterträda symbolister som Dehmel och George. Se Werin s. 146–157. Mottot är hämtat ur dikten »Chiron« och kan översättas: 'Förvisso är hjärtat vaket, men den förunderliga natten vredgar och hämmar mig alltjämt.' Avsnitt I av diktsviten är en översättning av »An die Parzen« (»Till parcerna«) från 1798, en av Hölderlins mest berömda dikter. Parcerna är ödesgudinnorna i romersk mytologi. Om Ekelund och Hölderlin se Eva-Britta Ståhls bidrag till *Den största lyckan*.

skuggornas bleka fred: Uttrycket avser dödsriket, Hades.

strängaspel: Ordet betyder 'stränginstrument' i allmänhet, här avses skaldetecknet framför andra, lyran.

164 *allt är gud:* Jfr slutraden i förra diktsamlingens »Hymn«.

165 *Inspiration*

Tryckt i Illustrerad svensk tidskrift nr 9 1901 och i *Vårboken* 1902.

Epitaf

Dikten, då titellös, avslutade avsnitt IV av Ekelunds artikelserie »Europeisk diktning« (Malmö-Tidningen 22.10.1901). Stéphane Mallarmé (1842–98) hörde inte till de författare som kom att följa Ekelund: »Plutarch har en poet mer att lära av än Verlaine och Mallarmé« heter det i *Antikt ideal* s. 67. Vid omtrycket i första bandet av *Dikter* (1921) ströks tillägnan.

Epitaf: 'Gravskrift', 'Minnestavla'.

166 *Häruppifrån hade jag sett det…*

Dikten är en av många hos Ekelund där havet skymtar i synranden; i det flacka skånska landskapet ger åsarna milsvid ut-

sikt. Den är också den första dikt som i bokform står utan titel, låt vara att tidigare dikter med förstaradstitel kan tänkas till dels ha fått dessa av sättare, redaktörer och utgivare. Dikten kan uppfattas som ett avsked till landskapspoesin.

167 *Stagnelius I–II*
Slutraden i diktens första del talar om Erik Johan Stagnelius (1793–1823) som en »gestalt som följde mig från barndomsåren«. Hans inflytande på Ekelunds poesi är tydligast i senare samlingar som *In Candidum* och *Havets stjärna*.
förstummar: Ekelund använder här liksom i »Ett ansikte« i *Havets stjärna* verbet aktivt.
båta: 'hjälpa'.

168 *Den hemliga liljan I–II*
fontänens glitter: Sceneriet påminner om Universitetsplatsen i Lund.
169 *en överfylld skål:* Denna symbol för inspiration och produktivitet och de krafter som hotar dem återkommer i prosan från Berlinåren, se exempelvis *Antikt Ideal* s. 78.

170 *Ro*
Tryckt i Illustrerad svensk tidskrift nr 9 1901. Algot Werin har påpekat (s. 371 f) att dikten är ett motstycke till Goethes »Wanderers Nachtlied« (»Über allen Gipfeln«), vars nyckelord är »Ruh«. Ekelunds melodiska och rytmiskt varierade poesi har lockat många kompositörer; exempelvis tonsattes »Ro« av Ture Rangström 1919.

Somna vill jag…
Tryckt i Illustrerad svensk tidskrift nr 9 1901.
Pans: Pan är herdeguden i grekisk mytologi.
syrinx: 'panflöjt'.

171 *Åsen*
Tryckt i *Majgreven* 1902.

172 *Dalen*
Tryckt i Malmö-Tidningen 4. 5. 1901 och i Illustrerad svensk

tidskrift nr 7 1901, julinumret. Enligt Malmström a.a. s. 58 är lokalen Kävlingeåns dalgång nordost om Lund, och kyrkan som skymtar i fjärde strofen Gårdstånga kyrka.
pilevägen: Väg kantad av planterade pilträd.

173 *Beredelse*
Tryckt i Malmö-Tidningen 22.6.1901.

Dianas hymn
Tryckt i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning 14.1.1902.
Diana: Jaktens och naturens gudinna i romersk mytologi.
174 *sölvlätt:* 'silverlätt'.

När skogen sprang ut
tida: 'tidigt'.

175 *Gryningen*
skärhet: 'renhet'.

176 *Då voro bokarna ljusa*
Sven Wifstrand har i sitt bidrag till *Europas hjärta* (1983) bestämt lokalen till Sjöholmens järnvägsstation nordost om Stehag, vid Rönneåns utlopp ur Ringsjön. En motsvarighet på prosa till dikten finns i »Berlinbilder« VIII (*Tyska utsikter* s. 35 f, artikeln ursprungligen tryckt i Arbetet 22.5.1909 under titeln »Sommar«). Dikten är ett av de tidigaste exemplen på Ekelunds användande av klassiska versmått, här fritt behandlad sapfisk strof.
vit ranunkels öar: Vattenmöja, Ranunculus aquatilis, eller sköldmöja, R. peltatus. Båda växterna har blad och blommor som flyter på vattenytan.

Hälsning
bräcker: 'gryr'.

177 *Des Esseintes*
Dikten har sin titel efter huvudpersonen i dekadensens viktigaste verk, *À rebours* (1884; *Mot strömmen*) av Joris-Karl Huys-

mans (1848–1907). Fontenay är i romanen namnet på den aristokratiske Des Esseintes gods.

178 *Sorgen*
Se Anders Mortensens bidrag till *Drömmens Vin*, *Ordets Blod*.
felstavat namn: Namnet är rimligen Ellen.

179 *Påsk*
Lokalen är Rönneholms mosse mellan Hassle och Ringsjön.
läkte: 'träribba'.

180 *Förbi*
Tryckt i Malmö-Tidningen 4. 5. 1901.
skär: här 'mjuk', 'fin'.
den gamla byn: Hassle, jfr »Lönn«.
hyll: 'fläder'.

182 *Paysage de songe*
Den franska titeln betyder 'Drömlandskap'.

183 *Ur Stefan Georges diktning*
De dikter av den tyske poeten Stefan George (1868–1933) som Ekelund översatt i denna svit är hämtade ur samlingarna *Die Bücher der Hirten- und Preisgedichte* (1895) och *Das Jahr der Seele* (1897). En essä i den sju år senare utkomna *Antikt ideal* bär titeln »Stefan George« men handlar symptomatiskt nog väl så mycket om Nietzsche och om lyrisk konst överhuvudtaget. Se vidare Werin s. 112 ff och Carl-Henning Wijkmarks bidrag till *Ekelundstudier 1912–76*, ett utdrag ur hans uppsats »Symbolistinfluenser hos Vilhelm Ekelund« i *Samlaren* 1968.

184 *tyrer-snäckans saft:* Purpursnäckan fiskades framför allt i östra Medelhavet utanför den feniciska staden Tyros.
delfiner, sångens vänner: I grekisk mytologi räddades skalden Arion från att drunkna genom att en delfin tog honom på sin rygg och bar honom till kusten.
Phaon: Enligt en antik legend gavs den gamle mannen Phaon sin ungdom tillbaka av kärleksgudinnan Afrodite.

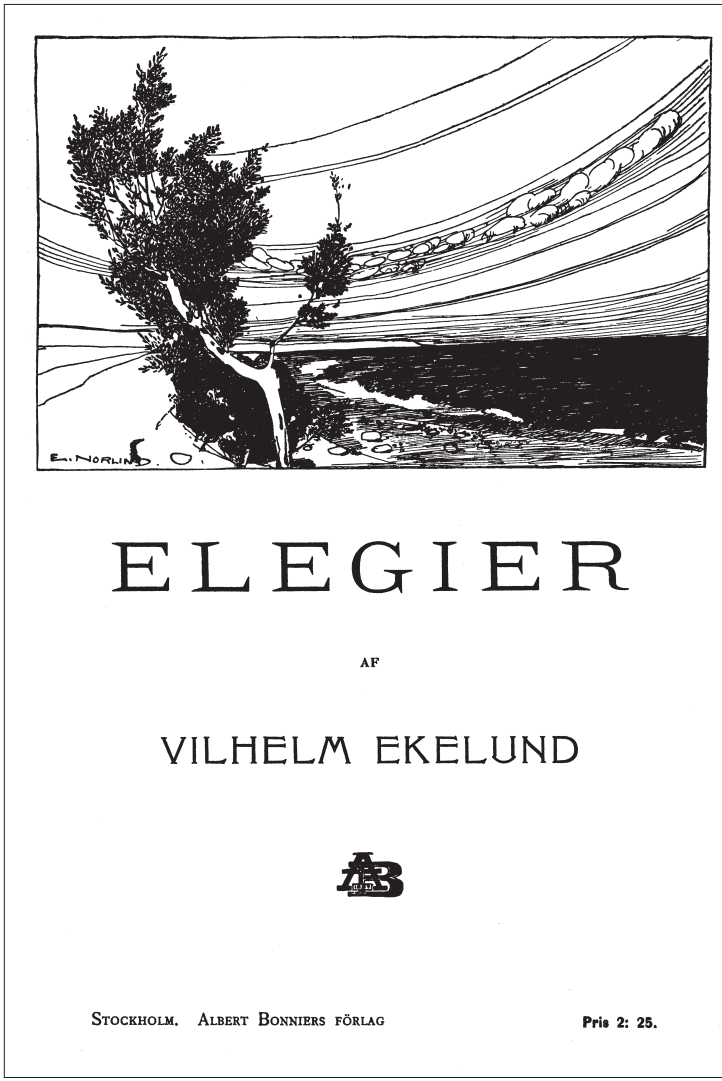

Omslag till *Elegier* (1903). Ernst Norlinds bild hade tidigare ackompanjerat »Hymn till havet och Apollon« då dikten, som kom att ingå i *In Candidum*, trycktes i tidskriften Från Skåne.

185 *Erinna:* Kvinnlig grekisk poet från 4:e årh. f. Kr. Diktens anknytning till den antika förebilden är här liksom i de övriga George-dikterna lös.
Eurialus: Hos Vergilius är Euryalus Aeneas följeslagare, i romersk mytologi vän till Nisus, dödades jämte denne i krig.
186 *mandelträd i blom:* Mandelträdet blommar tidigt och kan vissa år blomma även på hösten.
glädjearm: 'fattig på glädje'.

187 *Visioner och harmonier*
Svitens motto, översatt av Ekelund, är hämtat ur Platens dikt »Morgenklage«; mottot till nr III är slutterzinen ur sonetten »Stimme des Kindes« av Nikolaus Lenau (1802–50). Det kan översättas: 'En djupare hemlängtan har drabbat mig än när det regnar på den stilla heden, än när de fjärran klockorna ljuder från bergen.'
190 *i möte dig:* 'dig till mötes'.
[vanvetts]ävlan: 'strävan', 'ansträngning'.
191 *falnar:* 'bleknar', 'vissnar'.
194 *en trakt:* Strofen har likheter med öppningsscenen i Dantes *Inferno*; associationerna understryks av versmåttet.
195 *kummel:* 'stenrösen'.
199 *Odi profanum [vulgus]:* Orden är ur ett ode av Horatius (Carm. III:1:1) och kan översättas 'Jag avskyr den råa [hopen]'.

ELEGIER (1903)

Ekelund for till Berlin i slutet av augusti 1902 och stannade där till juli 1903. Det var hans första längre utlandsresa och blev hans mest intensiva journalistiska period. Till Svenska Dagbladet och Arbetet sände han resebrev, litteraturartiklar, konst- och teateranmälningar; ett antal togs senare in i *Tyska utsikter*, övriga finns i *Den ensammes stämningar*. Ekelund visar här en påfallande reportertalang, nyfikenhet, intressebredd och iakttagelseförmåga. Också diktsamlingen *Elegier*, som utkom i november 1903, är påtagligt präglad av storstadsvistelsen. Redan på första diktens tredje rad möter asfalten.

Samlingen var mindre omfångsrik än de två föregående, 60 sidor, hade ett större format och mer spartansk typografi. Titeln liksom Ernst

Norlinds svartvita omslagsbild slog an den klassicerande tonen. Orienteringen mot det antika via Stagnelius, Hölderlin och Platen blir tydlig i *Elegier*, namn och gestalter ur den grekiska mytologin har inte längre bara allmänt dekorativ funktion. Formellt var samlingen mindre vidlyftig; säkert behärskad frivers och sonetter, mer återhållsamma i ton och ordval än tidigare, dominerar. Ett effektivt användande av blankrader skapade luft i dikterna och gav enskilda rader stor pregnans. Ekelund betraktade själv samlingen som något för honom nytt, och fortsatte att i urvalsvolymerna 1913 och 1921 dra en gräns i sitt lyriska författarskap vid året 1903.

Människan har i *Elegier* tagit diktens plats som föremål för tillbedjan och åtrå, stämningen är mer sensuellt förtätad. Eros har blivit en kraft som inspirerar men också förvillar. Människans skönhet skänker tröst och ger starkare livsmotivering än vad religionen och filosofien kan. Men sinnesanspänningen gör också jaget sårbart – »mitt hjärta, som darrar alltför lätt« – och verkar kunna störa dikten, göra den »redlös och barbarisk« där den borde finna ett mer solbelyst, behärskat uttryck. Denna inre konflikt kom att spela en allt viktigare roll i det fortsatta författarskapet.

203 *Blomning i natten*

Tryckt i tidskriften Varia oktober 1903, s. 549, och i Malmö-Tidningens lördagsbilaga Solglimten 31. 10. 1903.

akacian: Robinia pseudoacacia, en s. k. falsk akacia eller robinia.

helgtyst: I ms »helgstill«.

204 *Genius*

En genius är i romersk mytologi en skyddsande för den enskilde, för ett folk eller en plats. I Ekelunds dikter flyter det latinska manliga begreppet samman med det grekiska kvinnliga *musa*, sånggudinna. Jfr följande dikt, »Vintern«.

205 *Vintern*

Tryckt i Svenska Dagbladet 15. 3. 1903, då utan titel.

206 *(Över oss den lätta skuggan)*

Mottot är ur en dikt av Catullus, riktad till hans vän Licinius Calvus, och betyder 'Till dig, min käre, denna dikt'. Jfr Werin s. 176.

kor: 'kör'.
nektariska: Nektar, honungssaft, är gudarnas dryck i grekisk mytologi. Adjektivformen kan betyda 'nektarsmakande', 'nektardoftande'.
Athenes älskling: Athena är vishetens och även krigets gudinna i grekisk mytologi. Med uttrycket *Athenes älskling* avses här Telemachos, son till Odysseus och Penelope. Se Odysséens första sång.
Nestors son: Den åldrige kung Nestor av Pylos (nuv. Navarino på västra kusten av Peloponnesos) deltog i trojanska kriget. Med hans son Peisistratos far Telemachos med häst och vagn till Sparta för att få hjälp med att eftersöka den försvunne Odysseus. Se Odysséen 3:482–497.
gratiers: I romersk mytologi är de tre gratierna, gracerna, behagets gudinnor. De motsvaras i grekisk mytologi av chariterna.
genier: Plural av *genius* 'skyddsande'.

208 *(I drömmar träden stå)*
Tryckt i Ord och Bild nr 4 1903, s. 186.
Psyke: Människans själ i grekisk mytologi.

(Som den som fåfängt ur en fasans dröm)
Tryckt i Svenska Dagbladet 15. 3. 1903.
fasans: I ms ändrat från »djävulsk«.

209 *(Uti min själ Förödelse slog ned)*
Dikten har anknytning till Stagnelius, inte minst vad gäller nyckelordet *Förödelse* (jfr »Vän! i förödelsens stund«). Se Werin s. 129f.

(Min själ, vak upp ur dina tunga drömmar)
I ms har dikten den överstrukna titeln »Morgonen«.
hugsvala: 'trösta'.

210 *(Ett förtidigt allvar)*
segna: 'sjunka till marken'.

211 *(En livets ljuva dikt)*

argeiisk gosse: Orden avser Herakles unge, vackre följeslagare Hylas, som då han skulle hämta vatten drogs ned i källan av nymfer (kvinnliga naturgudomligheter) och drunknade. Theokritos berättar historien i sin trettonde idyll. Motivet finns också hos Propertius och Ovidius.

På resa

Jfr »Då voro bokarna ljusa«, vars andra strof denna dikt har likheter med. Också Li Tai Po-variationen i *Melodier i skymning* gavs titeln »På resa«.

212 *»Heinrich, das Kind«*

En staty av en medeltida sagofurste, Heinrich das Kind von Brabant, stod i dåvarande Siegesallee i Berlin. Dikttiteln får förstås främst som en lokalangivelse.

213 *Tiergarten:* Berlins största park, centralt belägen. Under vistelsen i staden 1902–03 bodde Ekelund på tre skilda adresser, hela tiden i närheten av Tiergarten, som Siegesallee löpte genom. Se Werin not till s. 161.

214 *Till Apollon*

Apollon är bland annat skaldekonstens gud i grekisk mytologi. Hans attribut är lyran men också bågen, en symbolkombination som Ekelund skrev om i aforismsamlingen *Båge och lyra* (1912) s. 30ff.

strömmande ljuvlig eld: Jfr formuleringen om konstsamlingen i Kaiser Friedrich-museet i resebrevet »Berlin-höst« (Svenska Dagbladet 7.9.1902, i bokform i *Den ensammes stämningar*): »Och där är strömmande ljuvlig eld för hjärtat: Botticelli, i dina änglars melodi.«

Uppenbaring

Tryckt i Ord och Bild nr 4 1903.

Rader vid Axel Wallengrens grav

Tryckt i Arbetet 1.4.1903. Axel Wallengren (1865–96) var Aftonbladets korrespondent i Berlin från 1895 och dog där i

tuberkulos. Han ligger begravd på Neuer Schöneberger Friedhof. Ekelund intresserade sig mer för den finstämde poeten Wallengren än för hans burdusa alter ego Falstaff, fakir, och hade i Social-Demokraten 5. 3. 1902 under rubriken »Skånsk lyrik. II« recenserat den postuma volymen *Ur Axel Wallengrens skrifter* (i bokform ffg i *Den ensammes stämningar*). Tonen i Ekelunds dikt, med dess enkla rim, ansluter till den »friska omedelbarhet«, det »klingande vårglitter« han uppskattade hos poetkollegan. Ekelund har rimligen också dragit en parallell mellan sig själv och Wallengren som svenskar och främlingar i Berlin.

216 *(När du då var gången)*
Eros: Kärleksguden i grekisk mytologi.
Villat: 'Förvillat'.
217 *ode och sonett:* Traditionsrika diktformer.

Hemlängtan
I ms med anteckningen: »Kvarglömt poem. Insättes ungefär mitten av första avdelning. V. E.«
rullar: I ms »glider«.

218 *Symposium*
Titeln är den latinska formen av det grekiska ordet *symposion*, som betyder 'gästabud', 'dryckeslag'. Det är också titeln på en av de mest bekanta av Platons dialoger, vilken Ekelund köpte i Berlin december 1902 i Schleiermachers översättning. Till det som har intresserat honom i dialogen hör rimligen diskussionen om homosexualitet och den åsikt Sokrates framför, att Eros hjälper människan att nå kunskap om det sköna och sanna, en tanke som i denna samling får uttryck i »En livets ljuva dikt« och »Uppenbaring«. Se vidare kapitlet »Platonsk Eros« i Werin s. 174–182.
219 *vers:* 'verser'.
platanos: (gr.) 'platan'.
Zeus sköna träd: Zeus är den högste guden i den grekiska mytologin. Hans särskilda träd är eken.
ädla: I ms ändrat från »stolta«.

Höstmorgonen.

Gyllne stå morgonens träd, och den
milda döden
lyser öfver kronorna.

Tonande lifvets våg, som sjunker,
i ditt flöde själf en droppe,
tårad glädjes lust och speglande under
till att lyftas, flammande ljuset!
och förgås och brista men ej dö...

höjer jag hjärtats lof
till dig till dig!
i mitt blod din sommar susar
tonande ljufva lif!

Manus till »Höstmorgonen« i *Elegier*. Bonniers arkiv.

Hyakinthos: I grekisk mytologi en vacker yngling som älskades av Apollon. Han dödades då den svartsjuke Zefyros, västanvinden, drev en diskus kastad av Apollon ur kurs. Ur hans blod växte en blomma, hyacinten, på vars vita kronblad man i rött tyckte sig läsa Apollons klagorop »Ai, ai«.

220 *Vännerna*

Titelns två vänner är de romantiska poeterna Wilhelm Heinrich Wackenroder (1773–98) och Ludwig Tieck (1773–1853). Mottot är ett citat ur ett av Wackenroders brev till Tieck och kan översättas: »O också för mig är minnet av våra promenader det heligaste jag vet.« Se vidare Per Erik Ljungs bidrag till *Drömmens Vin*, *Ordets Blod*.

kolblå: 'mörkblå', 'svartblå'.

högbanans tåg: Järnvägsspåren var i Berlin ofta dragna över gatunivå.

Hallesches Thor: Stadsdel i Berlin.

221 *kajernas:* Avser kajerna utmed floden Spree, som flyter genom Berlin. Se vidare andra stycket av Ekelunds resebrev »Berlinhöst« (Svenska Dagbladet 7.9.1902, i bokform i *Den ensammes stämningar*).

222 Mottot för den namnlösa svit som avslutar *Elegier* är hämtat ur Hölderlins »Der Frühling«, en dikt från hans sjukdomstid. Det kan översättas: 'O! vilken glädje känner inte människorna. Lyckliga vandrar på stränderna de ensamma.'

Av svitens delar hade nr IX, »En gång jag mötte dig«, tryckts i Ord och Bild nr 4 1903. Nils Gösta Valdén har påpekat en motivisk likhet mellan denna och Baudelaires sonett »À une passante« (Werin s. 180 med not). Se vidare Anders Palms bidrag till *Drömmens Vin*, *Ordets Blod*.

Nr XI, »Den döde«, hade tryckts i Varia september 1903, s. 532. Werin antar att dikten skrivits med tanke på Platen, men för också fram Hölderlin som tänkbart alternativ. Se Werin s. 180 resp. 190.

Nr IV har i ms den överstrukna titeln »Hem vid natten«, som istället användes för en dikt i nästa samling.

Tenera Laurus: (lat.) 'Späd lager'.

sköna varma dagar etc.: Jfr »Vårfrudag« i *Melodier i skymning*, strof 2. Båda ställena visar med likartade fraser en känslighet för årstids- och färgskiftningar som är typisk för Ekelund och som han kunde föra med in i den klassicerande fasen av sin diktning.

trygd: 'trygghet'.

sära: 'säregna', 'egenartade'.

kvällt fram: 'brustit fram'.

224 *märkisk:* Liggande i landskapet Mark Brandenburg, vilket omger Berlin.

jätten: Den växande storstaden Berlin.

anlet: 'ansikten'.

225 *vagnar:* Här avses spårvagnar. Ljudet från spårvagnarna och gnistorna från luftledningarna framstår som en hotfull symbol för staden med dess jäkt och folktäthet i Ekelunds texter från Berlin, se exempelvis »Berlinbilder« I i *Tyska utsikter* s. 5 ff.

så tung: I ms ändrat från »Du är så tung i kväll«.

227 *hospitalets:* Lokalen är troligen parken kring mentalsjukhuset S:t Lars i södra Lund, vid denna tid kallat *hospitalet.* Genom parken rinner Höje å.

229 *eter:* 'världsrymd'.

FRÅN 1900-TALETS BÖRJAN (1901–1905)

Från bokdebuten och fram till 1906 utnyttjade Ekelund det allra mesta av vad han skrev i lyrisk form i sina böcker. Han blev efterhand försiktig med att förhandspublicera dikter, mån om att de skulle framträda som delar av en helhet. I ett brev till Karl Otto Bonnier talar han om den kommande *Havets stjärna* som en »diktsamling i den gängse meningen, icke av den nästan novellaktiga karaktär som utmärkt Elegier och In Cand., där jag avsiktligt slutit mig kring en bild« (brev nr 14). I denna avdelning har samlats de fåtaliga texter från perioden som trycktes i tidningar och tidskrifter men inte togs med i samlingarna, dessutom sådant som ströks på manusstadiet. Fyra sonetter med rubriken »Stumma dagar«, omnämnda i brev till förlaget, som lyftes ut ur ms till *Melodier i skymning* går inte att identifiera och är möjligen förlorade.

233 *Vårnatten i hagen*

Tryckt i Malmö-Tidningen 4.5.1901, i bokform i *Dikter III*. Dessemellan lät Ekelund trycka dikten i Social-Demokraten 28.2.1916, samman med den sena dikten »Helgdagsafton«: ett ovanligt exempel på att Ekelund, under en period då han sysslade med självbiografiska motiv, kunde återvända till sin ungdoms rimmade landskapspoesi.

I barndomen

Tryckt i Malmö-Tidningen 5.6.1901. Se för denna och följande dikt Nils Gösta Valdén: »Vilhelm Ekelund och Malmö-Tidningen« i Tidskrift för litteraturvetenskap nr 2–3 1992, s. 118 ff.

svärdsliljans: Omkring 1915 skrev Ekelund (*Hemkomst och flykt* nr 15) om sina naturupplevelser sommaren 1894, den sista innan familjen flyttade till Lund: »Extatiska ögonblick i Rönneådalen. Skogsstjärnan (Trientalis) spelade en säregen roll för mig bland blommorna, liksom Svärdsliljan (Iris).«

234 *Nocturne*

Tryckt i Malmö-Tidningen 19.6.1901.

En natt som ingen annan klar och len

Tryckt i Svenska Dagbladet 15.3.1903. En tidigare fattning stod i Illustrerad Svensk Tidskrift nr 9 1901 under titeln »Emil Kléen«. Sonetten, en form som ofta användes av Kléen, utgör Ekelunds andra minnesdikt över den äldre poeten, låt vara att den i det senare trycket förlorade den karaktären genom titelns borttagande. Dikten varierar stämningar hos naturskildraren Kléen snarare än att som den tidigare minnesdikten »Pan« i *Vårbris* understryka hans karaktär av *poète maudit*, en »fördömd poet« med Verlaines ord. Att det i terzinerna varierade första rimmet också utgör ett rim på namnet Kléen är säkert ingen tillfällighet.

syren: Den starkt doftande syrenen, liksom näktergalen förknippad både med det exotiska Persien och med Skåne/Sverige, är en av Kléens emblematiska blommor (se »En syrénvisa« i dennes sista samling *Jasminer* från 1898).

235 *Efter Stefan George*

Ingår i manuskriptet till *Melodier i skymning* på baksidan av ett manusblad till den svit översättningar som bär rubriken »Ur Stefan Georges diktning«. Originalet återfinns i Georges samling *Das Jahr der Seele* under titeln »Ja heil und dank dir die den segen brachte!« Carl-Henning Wijkmark har i sitt bidrag till *Ekelundstudier 1912–76* påpekat att andra strofen i original har starkare homoerotisk laddning.

hell: här 'hyllning'.

Den fjärran enda: Ekelund utnyttjade frasen från sin översättning i första terzinen av slutsonetten i *Elegier*.

andra sångens toner lära: Jfr den senare Leopardiöversättningen i *Böcker och vandringar*.

Främlingen

Tryckt i *Majgreven* 1902, där den utan angiven titel avslutade artikeln »Baudelaire–Przybyszewski« med genreangivelsen »En randteckning« och signerad V.E. Originalet inleder Baudelaires *Petits poèmes en prose* under titeln »L'Étranger«. Översättningen trycktes i bokform ffg i *Hjärtats vaggvisor*, hela artikeln står i *Den ensammes stämningar*. Våren 1902 frågade Ekelund Bonniers om förlaget var intresserat av en översättning av Baudelaires bok med en inledande uppsats, av vilken texten i *Majgreven* rimligen är en del. Förslaget, som inte kom att realiseras, visar hur Ekelund prövade olika sätt att säkra en författartillvaro. Han föreslog senare samma vår också en översättning av »en bok som säkert skulle göra sig – Stanislaw Przybyszewskis anarkistroman 'Satans Kinder'«. Se Werin s. 102f och noter till artikeln i *Den ensammes stämningar* s. 157.

latitud: 'breddgrad'.

236 *Nocturne av James Whistler*

Tryckt i Svenska Dagbladet 7.9.1902 som del av resebrevet »Berlin-höst«, vilket ingår i *Den ensammes stämningar*. Det utbrutna partiet, vars lyriska karaktär uppmärksammades av Werin (s. 164f), trycktes i *Hjärtats vaggvisor* under samma titel som använts här. Ekelunds konstintresse är påfallande un-

blek förgängelse
betäcker fälten. Stagnelius.

En dag förgår, och natten stundar öde,
förglömda toner bjuda bitter tröst,
likt höstmånskenets pruset bleka flöde
min luta, klingar blekt din svaga röst.

Ej dina veka toner mer mig röra
och ej din klagans bleka långtanssång,
med ljud som barna sprödt och ängligt skära
likt dagars spel af förvårsskyars gång.

Sjung mig en sång om länder aldrig drömda
i stillhet gränslös som ett gränslöst haf —
sköf mig i rus af under aldrig drömda!

sköf mig i rus af drömmar aldrig drömda
sjung mig en sång om länder evigt gömda!
i stillhet gränslös som en gränslös graf.

Manus till »En dag förgår, och natten stundar öde«, som lyftes ut ur *Elegier*. Bonniers arkiv.

der den första Berlinvistelsen: han såg bland annat secessionsutställningen på Charlottenburg, lockad av namnet Whistler, som han mött i Joris-Karl Huysmans' essäsamling *Certains*. James McNeill Whistler (1834–1903) ses nu som en banbrytare för symbolismen; den målning Ekelund beskriver kan vara *Nocturne i blått och silver*, idag på Tate Gallery.

237 *(En dag förgår, och natten stundar öde)*
Ingår i manuskriptet till *Elegier*, lyftes ut på Ekelunds begäran i brev till Karl Otto Bonnier 23.10.1903. Sonetten citeras i Werin s. 130 och trycktes i *Hjärtats vaggvisor*. Mottot, ur Stagnelius' »Till Sånggudinnan« (1812), användes ursprungligen till »Uti min själ Förödelse slog ned« i samma samling.

(Ve mig!)
Ingår i manuskriptet till *In Candidum* som motto för sviten »Candidus«. Citeras i Werin s. 425, tryckt som det första av en följd brottstycken i *Hjärtats vaggvisor* s. 91.
osäll: 'olycklig'.